ARH Diss. B-25854

T A R T U R I I K L I K Ü L I K O O L

NSV LIIDU AJALOO KATEEDER

A. V e e r m e t s

KOHTLA - JÄRVE LINNA ARENG SOTSIALISMI ÜLESEHITAMISE PERIOODIL

D i p l o m i t ö ö

Juhendaja: ajalooteaduste kandidaat M. Lõhmus

TRÜ NSVLiidu ajal. kat. nr. 1534.

Tartu 1960

S I S S E J U H A T U S

Teaduslik kodu-uurimine,mis on suunatud oma kodukoha looduse,majanduse,rahva elu-olu,ajaloo ning kultuuriloo üksikasjalisemale tundmaõppimisele,on tänapäeval kujunenud Nõukogude Liidus laialdaselt levinud kultuuriliseks liikumiseks,millest võtavad edukalt osa maa ja linna töötajad teadlaste juhtimisel.

Kodu-uurimine teenib kommunistliku kasvatuse eesmärke ja tema tulemused on tähtsaks allikaks meie vabariigi mitmesuguste kohtade elu lähemal ja konkreetsel tundmaõppimisel.[1)]

Sellega seoses omab suure aktuaalsuse Nõukogude Eesti uute sotsialistlike linnade uurimine,mis põhiliselt kujunesid välja sõjajärgsel perioodil.

Eesti NSV kirdeosa kõige suuremaks ja ühtlasi üheks nooremaks tööstuslinnaks on põlevkivibasseini pealinn Kohtla-Järve. Kuni viimase ajani pole nimetatud linna kohta ajaloolisi ülevaateid esitatud.Seoses sellega on käesoleva töö autor seadnud oma eesmärgiks valgustada Kohtla-Järve kujunemist mõisaküladest töölisalevikeks ja sõjajärgsel perioodil vabariikliku alluvusega linnaks.

Töös on pidevalt jälgitud põlevkivitööstuse kasvu,mille baasil õieti ongi toimunud Kohtla-Järve linnaks kujunemine ja areng.

---

1) H.Kruus ,Kodu-uurimise olukorrast ja ülesannetest Eesti NSV-s,Eesti NSV TA Toimetised,Tln.1959,nr.3,lk .291.

Lähemalt on püütud näidata Kohtla-Järve linnaks kasvamist sõjajärgsetel aastatel, tema tänapäeva ja arenguperspektiive 7- aastaku raames.

Aluseks antud diplomitöö koostamisel on NLKP ja Nõu - kogude valitsuse otsused Kohtla-Järve linna ja põlevkivitööstuse arendamise kohta.

Käesoleva diplomitöö tähtsamateks allikmaterjalideks olid: Kohtla-Järve linna Töörahva Saadikute Nõukogu istungite protokollid, linna Finantsosakonna aastaaruanded ja eelarved, Statistika Valitsuse koondandmed ning tööstusettevõtete aruanded tootmisplaanide täitmise kohta.

Peamisteks materjalideks esimese peatüki kirjutamisel olid Riigi Põlevkivitööstuse poolt 1928. ja 1938. aastal välja antud albumid, milledest on võetud faktiline materjal esimeste põlevkivikaevanduste, õlivabrikute ning alevite rajamise kohta.

Töö põhiosa koostamisel on kasutatud A.Veimeri" Eesti NSV industrialiseerimine" ja teisi Eesti NSV majandusprobleeme käsitlevaid teoseid ja sõnavõtte, V.Tarmisto poolt koostatud " Eesti NSV andmete kogumikku", M.Gazizovi ja A.Alliku poolt koostatud raamatut" Eesti NSV põlevkivitootvast tööstusest" ning A.Marksoo majandus-geograafilist brošüüri "Kohtla - Järve" ja teisi.

Tõsisi raskusi töö kirjutamisel valmistas materjalide puudus sõjajärgse taastamistöö kohta Kohtla-Järvel 1944. aastast 1948. aastani, missuguse perioodi kohta võib leida linna arhiivist allikmaterjale üksnes Kohtla-Järve Põlevkivikeemiatehnikumist.

Mitmeid küsimusi aitasid valgustada mõned Kohtla-Järve vanemad elanikud oma mälestuste kaudu.

Peale eelpoolnimetatute kasutas autor mitmeid ajakirju, ajalehti ja isiklikke mälestusi.

Antud töö on tagasihoidlikuks katseks anda lühike ajalooline ülevaade Kohtla-Järve arengust ja nendest saavutustest, millega Kohtla-Järve töötajad võtavad vastu Nõukogude Eesti 2o- ndat aastapäeva.

I peatükk

KOHTLA-JÄRVE JA EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUSE AJALOOST

Linn on tootlike jõudude ja inimasustuse eriliseks vormiks. Linnad tekivad ja arenevad ainult seal, kus neile selleks leidub piisavalt soodsaid geograafilisi ja majanduslikke tingimusi ning ainult siis kui nende tekkimiseks on olemas sotsiaalmajanduslik vajadus. Ka linna tunnuseid rühmitatakse sellele vastavalt majanduslikeks ja territoriaalseiks. Linna majanduslikke tunnuseid määravad peamiselt temas esindatud majandusharud ja tema majanduslike seoste iseloom teiste linnade ja rajoonidega.

Geograafilise asendi hindamisel tuleb kahtlematult arvesse võtta liiklusteede ja maavarade olemasolu ning rida teisi tegureid.

Eeltoodust järgneb, et sotsiaalmajanduslikku struktuuri ja geograafilist asukohta analüüsides võime selgitada vajaduse linna tekkimiseks antud territooriumil.

Ka Kohtla-Järve linna tekkimise põhjusi uurides lähtume siin toodud seisukohtadest. Nagu ilmneb oli selleks põhjuseks peamiselt põlevkivi leidumine Kohtla-Järve rajoonis, mis oli tekkinud siia umbes nelisada miljonit aastat tagasi Baltimere kaldaäärsetes veekogudes kasvanud taimedest ja elavatest organismidest. Põlevkivi tegelik levikuala on palju suurem ulatudes Baltimerest läände kuni Volhovi rajoonini idas ja Soomelahe lõunarannikust Tsudskoje ja Pihkva järve vahelise alani.

Andmeid põlevkivi leidmise ja kasutamise kohta Kohtla-Järve piirkonnas oli juba kauges minevikus. Rahvasuus liigub jutt, et keegi Käva (Kepa) küla talumees teinud kord põllul tuld ja märganud, et kivid hakkavad põlema. Juhtum oli nii erakordne, et talumees korjas " tuld võtvaid kive" ja viis need Järve vallakirjutaja kätte. Viimane saatis kivid Peterburi. Selle peale tulid geoloogid-uurima "tuldvõtvat kivi".

Jutustatakse ka, et neis paigus, kus praegu asetsevad suured põlevkivikaevandused, korjanud karjased pruune kivitükikesi ja pildunud neid tulle. Kivitükid põlesid tahmase leegiga ja kuumenemisel eraldasid õli.

On levinud veel lugu sauniku pruunikaist kividest ehitatud saunast, mis maha põles ja millest vaid hunnik tuhka järele jäi.[1)]

Kirjanduses avaldatud andmeid põlevkivi leidumisest Soome lahe lõunarannikul kohtame XVIII sajandi keskelt. Nii kirjeldab 1789. aastal Peterburi Keiserliku Teaduste Akadeemia tegevliige, mineraloogiaprofessor I.G. George "tuldvõtvat maad", mida ta leidis Kohtla mõisa maa-alalt. Leitud põlevkivi kuumutamisel sai I.G. George sellest 4o % tõrvataolist õlist ainet.

Hiljem uuriti põhjalikumalt Vanamõisa (Rakverest umbes 9km) juures leiduvat põlevkivi Peterburi Akadeemia tegevliikme G. Helmerseni poolt. Kuid viimase arvestuste kohaselt oleks juba üksi põlevkivi vedu laeval Kundast Peterburi maksnud

---

1) A. Aarna, Põlevkivi, Tln. 1954, lk. 3.

15 kopikat puudalt,mistõttu põlevkivi poleks suutnud võistelda inglise kivisöega ning Baltimaade põlevkivi vastu kadus otsene huvi.[1)]

Tsaari-Venemaa võimukandjad ei osanud põlevkivi tööstuslikku tähtsust hinnata.Peterburi varustati inglise söega ja loomulikult oli välismaistele kapitalistidele kasulikum turustada oma kivisütt kui ergutada kohalike maavarade tootmist.

Muudatuse tõi sellesse olukorda Esimene maailmasõda. Saksa blokaadi tõttu Baltimeres osutus Venemaa äralõigatuks inglise kivisöest. Saksa väed okupeerisid Poolas asuvaid Dombrovi kivisöebasseini, mistõttu Petrogradi varustamine kivisöega lakkas.

Doni kivisöe ja Kaukasuse nafta vedu Venemaa põhja- ja läänepoolsetesse kubermangudesse oli teostatav suurte kulude ja raskustega. Oldi sunnitud kasutusele võtma kohalikke kütteaineid. Loodi riiklikud küttekomiteed .Peterburi kütteainete peakomitee otsustas koguda andmeid kõigi maapõues leiduvate küttematerjalide kohta.

Nii tõusis uuesti päevakorda põlevkivi kasutusele võtmise küsimus ning juba 1916. aasta märtsi lõpul sõitis geoloog N. F. Pogrebov Peterburi kütteainete peakomitee ülesandel Eestisse. Geoloogilised uurimistööd algasid mais ja viidi läbi N.F. Pogrebovi juhtimisel Jõhvi ja Kohtla raudtee jaamade vahelisel alal,kus põlevkivikihte sisaldav kukruse lade moodustas madala kaarekujulise astangu ning mille joonel tulid põlevkivikihid üsna maapinna lähedale,mis võimaldas neid kaevandada ka lahtiselt.[2)]

---

1) Kohtla-Järve Kultuurimaja stendimaterjali põhjal.
2) A.Marksoo,Kohtla-Järve,Tln.1958,lk.4.

Veel samal aastal osteti Vene tsaaririigi kaubandusministeeriumi voliniku prof. Lomšakovi poolt 8 talu, kokku umbes 160 dessatini maad. Lisaks eelnevale renditi veel Püssi mõisa omaniku krahv Stakelbergi käest suure hulga maad ning asutati Pavandu kaevandus- karjäärid endise Pavandu kõrtsi piirkonnas, mis asus umbes 4 versta Kohtla jaamast põhja-ida pool.[1]

Üheaegselt esimesega" 1916 .aasta sügisel Peterburi söefirma Boeckel & Co esindaja sõlmis Tehvo-Jaagu taluomaniku G. Telloga, Kukruse külast, lepingu, mille põhjal Boeckel & Co' l oli õigus nimetatud talu piirides põlevkivi kaevata allmaa-töödega, makstes iga väljavõetud põlevkivi puuda pealt G. Tellole 1/2 kopikat "[2] ning teise taolise Peterburi erafirma Mutschnik & Co poolt rajati lahtine põlevkivi-karjäär Türpsalu[3] Järve külas.[4]

Legendaarse „ tuldvõtva maa" kasutamiseks rahvamajanduses oli astutud selliselt esimene reaalne samm.
Eesti põlevkivi oli omandanud praktilise tähtsuse kütusena.

Nagu ilmneb Riigi Põlevkivitööstuse 1928. aasta väljaandest, kaevati koos kaevanduse rajamisega Pavandule 700 meetri pikkune vee äravoolu kanal ning ehitati 1917.aasta kevadel siia esimene 25 kw võimsusega ja 110 V pingega elektrijaam olemas oleva mehaanikatöökoja ja kontori valgustamiseks.

Tööd kaevandustes toimusid kõikjal käsitsi. Tööriistadeks olid kiil, kirka ja labidas. Kuni 1917.aasta kevadeni kaevandati Pavandul selliselt ligikaudu 833 tonni põlevkivi. Järve külakarjäärist toodeti samal ajavahemikul 960 tonni ning Kukruse allmaakaevandusest, kus töötati 6 mehega kahes vahetuses,

---

1) Riigi Põlevkivitööstus 1918-1928 ,Tln 1928, lk. 12.
2) Sealsamas, lk. 62.
3) Türpsalu-Järve küla saksakeelne nimetus.
4) Sealsamas, lk. 13.

võeti ühtekokku välja 480 tonni põlevkivi,mis siit hobustega Sompa jaama veeti ja raudteed mööda edasi Petrogradi toimetati. Üldse saadeti pealinna ainult 22 vagunitäit põlevkivi, sest alanud töö katkes peagi tsaaririigi kokkuvarisemise tõttu.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võiduga Venemaal tekkisid avarad võimalused ka põlevkivitööstuse arendamiseks.

Proletaarse riigi juht V. I. Lenin osutas erakordset tähelepanu põlevkivitööstuse arendamisele.V.I.Lenini isiklikul initsiatiivil võttis VN FSV Rahvakomissaride Nõukogu 3.juulil 1918.aastal vastu otsuse,milles tunnistati põlevkivitootmine ja-töötlemine Venemaa Põhja oblastis esmajärgulise tähtsusega riiklikuks ülesandeks.[1)]

Juba kodusõja päevil asutati Petrogradi Põlevkivi Komitee ja kavandati Balti basseini muutmist Petrogradi kütteainete baasiks.Kuid sakslaste sissetungiga ja Eesti ala okupeerimisega. 1918.aasta veebruaris eeltoodud kavatsuse teostumine nihkus enam kui paarikümne aasta võrra edasi.

Saksa okupatsioonivõimud andsid 1918.aasta septembris Berliini firmale"Internationales Baukonsortium" õiguse Kohtla põlevkivikaevanduse ekspluateerimiseks. Kõik sakslaste poolt siin tehtud tööd olid jämedat sõjalist laadi.Elamuid tööliste jaoks ei ehitatud.Selleks kasutati ühe ostetud talu laudaruume, mille põrand oli valmistatud hööveldamata ja kirvega servatud laudadest.Magamisasemeteks olid lahtiste õlgedega täidetud kahekorruselised narid.[2)]

---

1) M. Gazizov,A.Allik,Eesti NSV põlevkivitootev tööstus, Moskva 1959, lk. 19.(vene keeles)
2) Riigi Põlevkivitööstus ...,lk.12.(1928)

Seoses Punaarmee võiduga 1918.aasta novembris,lahkusid kabuhirmus kaevandust ekspluateerinud saksa firma esindajad Eestist.

ärast Eesti Vabariigi tunnustamist Nõukogude Venemaa poolt 1919 . aasta alguses läksid kõik endised põlevkivikaevandused. Kohtla-Järvel ja Kukrusel kodanliku riigi kätte. Pikale veninud sõja tõttu tekkinud kütteainete puudus,põlevkivi odavus[1] ning rohke tarbijaskond sundisid kodanliku Eesti valitsust alustama taas põlevkivi tootmist.

Selleks asutati Kohtla-Järvel Riigi Põlevkivitööstus "Tegelikult kaevandustööd Kohtlas(Kohtla-Järvel-minu) algasid 1919.aasta kevadel,5.mail, neljakümne kahe mehega..."[2]

Kohtla-Järvel alustati põlevkivi kaevandamist 1919. aastal lahtistest karjääridest.

---

1) Põlevkivi puud maksis 1 rubla,kivisüsi samal ajal maksis 2,25 rubla puud.
2) Riigi Põlevkivitööstus,Tln 1933,lk. 12.

Ka esimese sammu põlevkivi ümbertöötamiseks astus Riigi Põlevkivitööstus,lastes 1925. aastal Kohtla-Järvel käiku esimese õlivabriku,mille läbilaskevõimeks oli 2oo tonni põlevkivi ööpäevas.

"Viisaastakul 1928 - 1933 ehitati üles... bensiinivabrik ühes bensiini-, mootorpetrooleumi-,mootornafta ja diiselnafta ratifitseerimisega..."[1] Selliselt Riigi Põlevkivitööstus, mille põhikapital 1928.aastal moodustas 3.5oo ooo krooni ja kuhu 1921. ja 1925. aastast peale kuulusid Kukruse ja Käva põlevkivikaevandused ning Kohtla-Järve õli - ja bensiinivabrik, osutus esimeseks põlevkivitootjaks ja põlevkiviõlitootjaks Eestis ning " esimese kümne tegevuse aasta jooksul oli Riigi Põlevkivitööstus põlevkivi ja põlevkivisaaduste turul Eestis faktiline monopolist." Bensiinivabriku käimapanek 1931. aastal võimaldas Riigi Põlevkivitööstusele Eestis loodud välisõlikontsernide hinnapoliitikat tunduvalt mõjutada ning 1931. aastal maha pidada nn. bensiini ja petrooleumi hinnasõda, tulles selles võitjaks.[2]

Selleks ajaks olid kinnitust leidnud oletused eesti põlevkivi kõrge õlisaagikuse kohta.See asjaolu meelitas ligi välismaisi kapitaliste.Eesti kodanlik valitsus aga omalt poolt majanduse ülalhoidmise ettekäändel ruttas välismaistele rahameestele lahkel käel müüma kontsessioone põlevkivi leiupaikade ekspluateerimiseks.Sellise poliitika tulemusena alustasid aktsiaseltsid:1) a/s"Eesti Põlevkivi" (saksa kapitali ja saksa agentuuri eelpost Eestis)- 1922.aastal;

---

1) Riigi Põlevkivitööstus ... lk. 14.

2) Riigi Põlevkivitööstus..., lk.14.

2) a/s "Kütte-Jõud"[1] (saksa kapital)- 1925.aastal;
3) a/s "Pórt-Kunda (taani kapital) - 1926.aastal;
4) a/s "Eestimaa Ólikonsortsium" (rootsi kapital)-1936.aastal

ja 193o.a. inglise kapitaliga "THE NEW Consolidated Gold Fields LDT " õlivabrik ning 1937.aastal kaevandus.

1)Esialgselt kohalike aktsionäride kapital.

Siit nähtub,et 1939.aastaks oli ligikaudu 2/3 Eesti põlevkivist ja põlevkiviõlitoodangust välismaise kapitali kätes.Samaks ajaks moodustas põlevkivitööstuse võlgnevus 17,6 miljonit krooni ehk 31 % Eesti Vabariigi välisvõlgnevusest.[1] Bensiinitoodangust aga moodustas välismaise kontrolli all olev osa 95 % .

Välisfirmadele kasumite tagamiseks kehtestas kodanlik Eesti valitsus bensiini kaitsetollid. Bensiini hind tõsteti ligikaudu neljakordseks võrreldes 1931.aastaga,mil bensiini liiter maksis 2o senti. Toodetud bensiin turustati peamiselt sisemaal ja et üheksakümmend viis protsenti bensiini toodangust oli välismaise kontrolli all,siis pole raske näha,kelle arvel tagati välismaistele kapitalistidele suuri kasumeid, mis omakorda võimaldas neile samadele kapitalistidele müüa toorõli välismaale normaalsete maailmaturu hindadega.

Samal ajal tööliste töö ja elukondlike tingimuste eest ei hoolitsenud keegi.Kuni 1921.aastani jäid kaevuri ainsateks tööriistadeks kirka ja labidas. Alles 1921.aastast peale hakati kaevandustes kasutama dünamiiti,mis juba 1924.aastast peale tuli kaevuritel endal kinni maksta.Polnud sugugi harvad juhud,et noor oskamatu kaevur kogu oma teenistuse dünamiidiga ära paugutas ja isegi võlgu jäi.[2] Elementaarsemategi ohutuseeskirjade puudumise tõttu polnud sugugi vähesed ka tööõnnetused .Nii tuli 1939.aastal iga saja töölise kohta 57 traumajuhtumit.[3] Käsipuuriga puuriti enam kui kümme aasta kestel,millele järgnevalt tulid kaevandustes tarvitusele

---

1) A.Raadik,"Kodanliku Eesti sõltumusest imperialistlikest suurriikidest,Tln.1957, lk.11.
2) "Kohtla" kaevanduse endise kaevuri,praeguse pensionäri Oja suulised mälestused.
3) G. Kamõnin,Hoolitsus töötajate tervise eest ei ole kõrvaline asi,"Kaevur" nr. 9o- 28. o7. 56.

suruõhu-puurid. Alles kodanliku aja lõpul hakati kasutama Käva allmaa kaevanduses kõrvuti eelnevatega ka vidia-tüüpi elektripuure. Ainsaks valgustusallikaks oli kaevuri poolt kaasaskantav lamp, milleks algul kasutati tormilaternaid ning hiljem lahtise tulega karbiitlampe. Lõhkamistöödel tekkinud suits eemaldati ustega varustatud šurfide kaudu.

Põlevkivi tootmine Käva all-maakaevanduses toimus veel 1933.aastal ainult käsipuuri,kirka ja labidaga.

Ka elutingimused polnud paremad. Algul, kui kaevandused olid veel väikesed, nimetamisväärset asulat Kohtla-Järvel ei kujunenud ja kaevurid,kelledeks olid endised mõisamoonakad, külakehvikud ja sulased,elasid ümberkaudsetes Järve küla taludes või Kukruse vanas mõisahoones.

Seoses õlivabriku ehitamisega Kohtla-Järvele 1924. aastal elavnes ka elamuehitus.Ehitati "peaasjalikult elumaju, kus olid enamuses korterid - tuba ja köök või tuba pliidiga."[1)]

1)Riigi Põlevkivitööstus, Tln. 1938, lk.93.

"Siidisuka"

See muidugi ei olnud maksev Riigi Põlevkivitööstuse poolt tehase juhtkonnale ja ametnikele rajatud elamurajooni kohta kus olid ainult kahele perekonnale möeldud kahe- ja kolmetoalised korterid.

Vastavalt oma asukohale või välisilmele kandsid elamute rajoonid nimesid, mis anti tööliste poolt Zolà romaani "Söekaevurid" eeskujul - "Siidisuka",Kooliküla", "Hädaküla" jne.

"Sikuküla"

Nii elumajade kui ka tööstushoonete plaane koostas arhitekt A. Soans. Huvitav on siinjuures märkida,et nii planeerimisel kui ka ehitamisel lähtuti esmajoones nn. "muidusaadud" või "maksuta" ehitusmaterjali kasutamise võimalustest, Nimelt barakktüüpi elamute ehitamiseks esialgselt kasutatud puumaterjali asemel võeti siin õige pea kasutusele kohapealsetest kaevandustest lahtimurtud paas,mille eest töölistele tõepoolest ei makstud.

Seepärast ei tule paekivist ehituste rajamises näha mitte mingit erilist hoolitsust tööliste elukondlike tingimuste eest, vaid eeskätt peeti silmas nende ehituste odavust.Need õhukese sisemise krohvikorraga niisked ja külmad korterid ei erinenud millegi poolest tsaarivalitsuse ajal Narva Kreenholmi töölistele ehitatud kasarmutest.

Samal ajal aga 1938. aastal Kohtla-Järvele Tallinn-Narva maantee äärde ehitatud apostlik õigeusu kirik,mis oma suuruselt vastab endise Oru lossi kirikule ja millele anti üle ka endise Oru lossi kiriku sisustus,on sooja-õhuküttega krohvitud telliskivist ehitus. Ainsa nimetamisväärse hoonena tollest ajast tuleb märkide 1939.aastal valminud koolimaja.

1939.a. ehitatud koolimaja.

Ka väliselt jättis asula troostitu mulje.Hallid kivi - majad,mis põlevkiviküttest ja vabrikusuitsust peagi tahmusid ning sillutamata,igasuguse haljastuseta tänavad mõjusid äärmiselt süngelt.Seda rohelusepuudust aitasid süvendada 1937. ja 1938.aastal Vahekülasse ja Pavandule rajatud elamurajooni ümbritsevad osalt töötavad,osalt juba maha jäetud lahtised, paekillustikuga täidetud ebatasased põlevkivikarjäärid. Neist erines tunduvalt tehase juhtkonnale ja ametnikele rajatud elamurajoon,mis ebatervisliku suitsu ja tahma vältimiseks oli ehitatud suurele kaugusele tehasest,maanteest lõuna poole, koolihoone vastas."Siinsed elamud olid varustatud kõigi heakorrastusseadmetega ja ümbritsetud aedadega.Nende keskel asus Kohtla-Järve ainuke park."[1)]

Sama tuleb öelda ka inglastest peremeestele loodud majade grupi kohta,mis asetsesid töölistele 1937. ja 1938 .aastal ehitatud kaheksast barakktüüpi elamust ja saunast tükike maad eemal,looduslikult kauni männimetsa keskel kõrgel liivasel künkal.Sama hallus ja kehvus,mis valitses väljaspool töölismaju, paistis silma igast selle seesolevast töölis - korterist,kus juba üksnes ruumikitsikuse tõttu polnud pea mingisugused korralikke mööbli ega mugavusesemaid.Isegi majanduslikku tõusu perioodil teenisid töölised niivõrd vähe,et ei suutnud õieti ära elada,nagu seda kinnitavad ka A. Võhma sõnad: " Kuigi me mõlemad tööl käisime,jäi elamine viletsaks. Kuidagi ei saanud otsi kokku.Selle all kannatasid muidugi kõik perekonnaliikmed,esmajoones aga lapsed.Halbade elutingimuste tõttu jäid nad tuberkuloosi.Et tollal vaesele inimesele

---

1) A. Marksoo,Kohtla-Järve,Tln.1958, lk. 6.

oli arstiabi kättesaamatu,surigi vanem poeg Valdek."[1])

Kohtla-Järve 1938. aasta albumis öeldakse aga selle kohta järgmist: " Praegune majanduslik kõrgkonjunktuuri aeg, kus teenistustasu on võrdlemisi rahuldav,kohustab ka maha jätma need pahed,millised osa liikmete(mõeldud on kooperatiivi liikmeid - minu) juures veel esinevad.Peame enese algatusel vabatahtlikult ja lõplikult loobuma võlguostust. Võlgumüük on olnud ühistegevuse kurjem vaenlane,... See on pahe,mis harjutab liikmeid üle jõu elamisele,..."[2])

Nii oli tööliste vaesus nähtav kodanlike rahameeste vaatevinklist vaadatuna.

Nõndanimetatud majanduslik kõrgkonjunktuur oli tingitud Eesti põlevkivitööstuse lülitumisest fašistliku Saksa - maa sõjaettevalmistusplaani,strateegilise tooraine- põlevkiviõli - tootmise ja turustamise näol Saksamaale.Seoses sellega ehitati ja lasti 1936. ja 1938. aastal Kohtla-Järvel käiku 2. ja 3. õlivabrik.Enam kui pool põlevkiviõli toodangust veeti välja ja seda peamiselt Saksamaale ning pealegi veel võlgu.Nii läks üksnes 1937. aastal välismaale müüdud 23.268 tonnist põlevkiviõlist Saksamaale 17. 621 tonni.Ka järgmisel 1938. aastal eksporditi Saksamaale 85 % kogu toodetavast põlevkiviõlist Eestis.[3])

Teiselt poolt oli põlevkivitööstus ettevalmistusbaasiks saksa keemia spetsialistidele,kes ei pidanud paljuks ka salakuulamist Nõukogude Liidu vastu.

---

1) Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi endise kondensatsioonitöölise,praeguse pensionäri A.Võhma suulised mälestused.
2) Kohtla-Järve laulupäeva album,Narva 1938,lk. 13.
3) M. Gazizov,A.Allik,Eesti NSV põlevkivitootev tööstus, Moskva 1959, lk. 42.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

Ametlikult tenilis- teaduslikku informatsiooni ei vahetatud,tööstussaladuse pidamisest hoidsid välismaised firmad rangelt kinni,seda kinnitab kas või erinevaviisiline õlitootmine. Informatsioonivahetus omamaiste ja välisfirmade ettevõtete vahel tööliskŭsimuses oli aga seevastu väga põhjalik.Töölised vastasid sellele omapoolse ŭksmeelse võitlusega.Esimest korda näeme põlevkivikaevanduste töölisi aktiivsete revolutsiooniliste võitlejatena pärast 1917. aasta Oktoobrirevolutsiooni,mil nad võtsid üle Järve vallamaja ning moodustasid Järve valla Komitee,mis kodanluse võimule tulles hävitati.[1] Sellele järgnevalt asutati 1922.aastal Kohtla-Järvel kaevandustööliste Ühing,mis juba 1924.aasta märtsis viis läbi esimese ulatusliku põlevkivitööliste streigi. Streigi organiseerimisest võttis osa kaevandus - tööliste kohaliku komitee liikmena kommunist Arnold Jaani p. Maurer,kes oli ise pärit Järve vallast kehviktalupoja perekonnast.Juba 1917. aastal asus ta tööle Kohtla-Järve põlevkivirajoonis,kuid arreteeriti kodanluse poolt 1919. aastal ja viibis Naissaare vanglas 1921. aastani.Sealt vabanedes asus ta uuesti tööle Kohtla- Järvele , kus ta juhtis töölisliikumist . 1923. aastal vangistas kodanlus selle julge võitleja -kommunisti uuesti ,[2] kuid tema töö kandis vilja .

85o streikivat töölist esitasid ettevõtete administratsioonile Kohtla-Järvel palgatõstmise ning lõhkeaine tasuta kasutamise nõude. Streigist hirmutatud ettevõtjail tuli teha töölistele järeleandmisi.Õlivabriku tööliste päevatasule

---

1) Nõukogude Võimu eest,Veebruari - ja Oktoobrirevolutsioonist Eestis aktiivselt osavõtnute mälestuste kogu,Tln 1957, lk. 422.
2) Sealsamas.

lisati 3 - 5 senti. Kaevureid aga esialgu katsuti petta palja lubadusega palka tõsta, mida hiljem streigi ähvardusel siiski tõesti hiljem oldi sunnitud tegema.[1]

Järgneva viie aasta kestel tegutses ametiühing väga nõrgalt. Seda põhjustas ühelt poolt tööliste suur liikuvus ning teiselt poolt pealetungivast majanduskriisist tekitatud hirm sedagi nii suure vaevaga leitud teenistust kaotada.

1930. aastal taastati Kohtla-Järve õlivabriku tööliste Julius Koorti, Jaan Valdmanni ja teiste poolt Kaevandustööliste Ühingu tegevus Kohtla-Järvel. Päevakorda tuli jällegi palgavõitlus, sest "kaevandustööde rajamisel vanemates tööstustes makstud kõrgete tasude aeg oli peatselt möödunud kui oldi (ettevõtjate poolt- A.V.) jõutud selgusele tööliste töövõime määramisel" . Ja kui " eelkriisiaegne palkade tase vastaski üldiselt Eesti muude tööharude palgatasemele, millest omakorda teada, et seda kunagi pole võidud kõrvutada välismaadel arenenud palkade ostujõuga",[2] siis 1929. aastal puhkenud majanduskriisi tundis kaevandustööliskond enda õlul täie raskusega. Vaatamata sellele, et põlevkivi toodangus esines väike tagasiminek ja põlevkiviõli tootmine püsis enam-vähem ühel tasemel,[3] tõi sama ajajärk kaasa tööliste töötasude ja tingimuste halvenemise, kuna täiel määral leidis tööstuste juhtkonna poolt kasutamist "palgakruvina" töötute reservarmee.

Riiklikus Põlevkivitööstuses olid tasud kriisi ajal veidi kõrgemal tasemel "külmunud" kui teistes suuremates kaevandustes. Nii maksti Kukruse kaevanduses 1933. aastal kaevureile kuus 63 krooni 96 senti , mujal ulatus kaevuri palk vaevalt

---

1) Endise Kohtla-Järve õlivabriku töölise Valdmaa, J. suulised mälestused.
2) Kaevandustööliste Aastaraamat, Tln 1937, lk. 26.
3) Vaata tabel nr. 1.

6o - ne kroonini kuus.[1] Nimetatud asjaolust leiutas ettevõte juhatus tõhusa põiklemisvahendi:" Mitte nuriseda- mujal on tasud veelgi halvemad!"[2] Sellest pidi töölistele jätkuma ,sest polnud ju tõesti võimalik tõestada vastupidist.

Inglastele kuuluvas Gold Fieldsis ,mis läks käiku pärast kriisi puhkemist,kasutati juba algusest peale erisugust palgapoliitikat: nimelt maksti siin kõrgemaid palku kui ümberkaudsetes ettevõtetes. See asjaolu aga võimaldas tööstuse juhatajatele Dun'ile ja Bouser'ile teha alaliselt oma meelepäraseid " puhastusi" tööliskonnas,kuna kvalifitseeritud tööjõude oli alati külluses saada.Siin kehtestati 1934.aastal ka hiljem kestvalt teistes ettevõtetes kasutatud" tööterror " Kaevandustööliste Ühingu liikmete vastu ning vallandati tolleaegne ühingu sekretär Elmar Plakk , peale seda, kui oli tagajärjetult proovitud lõhkumistaktikat,s.o. tehti ühingu liikmetele ettepanek ühingust väljaastumiseks.[3]

Lisaks eelnevale anti 1935. aasta keskel Kohtla-Järvel Ühingu koosolekute pidamise keeld.Nagu hiljem selgus oli vormiliseks tegevuse takistamise põhjuseks asjaolu,et Ühingu põhikirjas ühe eesmärgina nähti liikmete klassiteadvuse tõstmist,mida loeti " kuriteoks". Ühingu tegevuse keeld tühistati 1936. aasta veebruaris,mil kodanlus luges kriisi lõppenuks. Töölistele kestis kriis edasi,sest palgad püsisid kriisiaja tasemel . Seoses sellega alustas Kaevandustööliste Ühing võitlust palkade tõstmise ja kollektiivlepingute sõlmimise eest ettevõtjatega,mis 1936.aasta augustis Kiviõlis ja Gold Fields'is

---

1)"Kukruse" kaevanduse endise kaevuri,praeguse pensionäri Massi,M. kirjalikud mälestused.
2) Kaevandustööliste Aastaraamat ...lk. 28.
3) Kaevandustööliste Aastaraamat ... lk. 23.

streigiks üle kasvas.

Nagu teada,Kohtla-Järvel streiki tollal ei alustatud,sest ettevõtte administratsioon juba esimeste läbirääkimiste tulemusena nõustus tööliste nõudmisi osaliselt täitma,samuti ei antud Kaevandustööliste Ühingu Kohtla-Järve osakonna komitee poolt streigihoiatust koos tingimuste esitamisega.

Viienädalalise streigi järel Kiviõlis tõsteti tööliste palku 1o - 12 % ulatuses,nõutud 25 % asemel,vastavalt töötülide lahendamise komisjoni otsusele.[1] Samal ajal Gold-Field'sis toimunud streik lõppes tööliste kaotusega kahe töölisvanema (Fau ja Tammiste end. Tenneberg) poolt organiseeritud streigimurdmise tõttu ja seda kuuldavasti mõni tund enne telegrammi saabumist Inglismaalt,milles lubati töölistele järgi anda. Kõik selle ettevõte 15o töölist vallandati ja kui nad seejärel püüdsid tööd leida Kiigi Põlevkivitööstuses või mõnes teises ettevõttes,kogesid,et nad on kantud" musta nimekirja"[2] ja et et põlevkivitööstuse uksed on neile kõigile suletud.[3]

Järgnevatel aastatel ametiühingu tegevus üha laienes.Selle tulemusena ei lakanud ka tööliste võitlus oma töö ja elukondlike tingimuste parandamise eest.1938. aasta kestel toimus selliselt kolm palgavõitlust,mille tulemusena saavutati 5% -line palga-tõus,mis,tõsi küll,õige vähe suutis parandada tööliste rasket majanduslikku olukorda,samal ajal kui Kiigi Põlevkivitööstus oma 2o - ne aasta tegevuse kestel sai kasumit 1 miljon 898 tuhat 552 krooni ehk 63 % põhikapitalist.

Eesti töörahvas ei saanud leppida sellise reaktsioonilise poliitikaga,mis tallas jalge alla tööliste kõige elulisemadki

---

1) Eesti Statistika nr. 182,Tln 1937,lk. 152.
2) "Rahva Sõna" nr. 26- 8.o7.1938,lk.7.
3) "Kohtla" kombinaadi mehaanika osakonna juhataja Eenmaa,A. suulised mälestused.

õigused.

21. juunil 1941. aastal võttis Eesti töörahvas oma maa saatuse juhtimise enda kätte ja taaskehtestas Nõukogude võimu Eestis. 6. augustil 1941. aastal võeti Eesti vastu Nõukogude Liidu rahvaste vennalikku perre. Nõukogude valitsuse otsusega natsionaliseeriti kõik maapõevarad, tehased ja kaevandused Eestis. Koostati Eesti NSV riikliku viieaasta plaani projekt, milles nähti ette põlevkivitootmise ja -töötlemise kiiret arengut Eesti NSV - s. Kohtla-Järvel planeeriti ulatuslik tehaste laiendamine, millega paralleelselt pidi toimuma suurejooneline elamuehitus. Töötajate initsiatiiv ja loomingiline jõud pääses valla aastakümneid püsinud tõkke tagant. Endistest kapitalistide poolt ekspluateeritud kaevuritest ja õliutjatest said elu peremehed, tööstuste ja kaevanduste juhid. Nii usaldati endisele Kohtla-Järve kaevurile Milder, Ottole varemalt inglastele kuulunud Kohtla Õlitööstuse juhtimine.

Kohtla-Järve Õlivabriku direktoriks aga määrati sama ettevõtte tööline Jaan Palginõmm ja partorgiks Voldemar Simson. Juba ametiühingu liikumises olid nad end näidanud heade organisaatoritena, kelle sõna omas kaalu ning kellest peeti lugu. Ka nüüd, uutes ülesannetes, kuulus neile endiste kaas - tööliste poolehoid ja toetus.

21. juunil 1941. aastal hitlerliku Saksamaa poolt alustatud reeturlik kallaletung Nõukogude Liidule katkestas meie inimeste loova töö. Kaevurid ja utjad haarasid relvad, et algul hävituspataljonide, hiljem Nõukogude Armee ridades minna vastu vihatud vaenlasele. Neil rasketel päevadel relvaga käes läksid meie igipõlise vaenlase vastu ka Kohtla kaevurid,

nende hulgas A.Oja,Kohtla-Järve Õlivabriku tööline I. Danilov,Kukruse kaevanduse kümnik B. Siimut,Kohtla Õlitööstuse direktor O. Milder ja paljud teised.[1)]

Fašistlikud väed okupeerisid ajutiselt Eesti NSV territooriumi 1941.a. augustis ja asutasid siinsete põlevkivi - tööstuse ettevõtete ekspluateerimiseks firma " Baltische Ölgeselfschaft in Estland". Vaatamata sakslaste kõikidele pingutustele,ei saavutatud põlevkivitööstuses isegi sõjaeelset taset.

1944. aasta suvel purustati fašistlikud väed ja sunniti taanduma ning maha jätma põlevkivitööstuse rajooni.Võiduka Nõukogude Armee poolt vabastatud Kohtla-Järvel algas uus ajajärk.

---

1) Vestlusest nimetatud seltsimeestega.

II p e a t ü k k

KOHTLA-JÄRVE - NÕUKOGUDE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUSE KESKUS SOTSIALISMI ÜLESEHITAMISE PERIOODIL

a) PÕLEVKIVITOOTMISE ARENG

Põlevkivitööstuse organiseerimine saksa okupantide kätes ei edenenud,selle hävitamisel osutusid nad aga tunduvalt suurematekś "spetsialistideks".Taandudes Nõukogude Armee löökide all,panid fašistid Kohtla-Järvel toime tohutu hävitustöö.Nad purustasid täielikult Kohtla utmistehase,süütasid põlema Käva allmaa-kaevanduse. Kogu põlevkivibasseini energeetikasüsteem Narvast Püssini muudeti rusudeks.[1)]

Kaevandused,nagu Kukruse ja Kohtla,mida vaenlane ei jõudnud süüdata,täitusid pumpade seismajäämise tõttu veega. 1944. aasta varasügiseks lakkas Kohtla- Järve rajoonis igasugune tootmis-tegevus.

Kuid sõjast laastatud maa vajas kütust, Kohe pärast Kohtla-Järve vabastamist 21. septembril 1944. aastal saabus Kohtla-Järvele Eesti NSV Ministrite Nõukogu lähetusel sm. B.Siimut, et siin Kohtla-Jäve õlivabriku kaadrite osakonna ülemana organiseerida töölisi kaevanduste ja õlivabrikute taastamiseks ja ülesehitamiseks.

---

1) A. Veimer,Eesti NSV majandusprobleeme,Tln.1945,lk.97,98.

Tulid tagasi endised rindesõdurid-Kohtla-Järve töölised. Neid võttis vastu tulekahjude suitsu mattunud Kohtla-Järve töölisasula ja lõõmav tuli Käva allmaakaevanduses. Tulid tagasi fašistlike anastajate eest metsadesse peitunud Kohtla-Järve elanikud. Nad tulid rutates, nagu koju, kust kaua eemal oldud.[1] Vaenlase poolt purustatud kaevanduste ja tehaste taastamisele rakendus taas nõukogude inimeste loov jõud. Kommunistliku partei juhtimisel ületati sageli ülepääsmatuina näivad raskused. Vaenlaste poolt süüdatud Käva kaevanduse šurfid, milledest määratute pilvedena kerkis põlevkivi tuli ja suits ja milledele läheneda kas või kahekümne meetri kaugusele näis võimatuna, suleti õhukindlalt. Taganemistee tulel lõigati ära paksu kivimüüriga ning tuli lämbus.

Uputatud Kohtla (ja Kukruse) kaevanduse pumbad remonditi ja pandi tööle pärast seda kui oli taastatud elektriliinid ning siia saabunud rong-jõujaamad hakkasid kaevandusi varustama elektrienergiaga. Suurte raskustega taastati ja remonditi kaevanduste uputatud ja vigastatud seadmed ning juba mõne kuu pärast andsid kaevandused uuesti toodangut.[2]

Põlevkivitööstuse, eriti aga põlevkivi termilise töötlemise arendamise kohta omas suurt tähtsust 1o. juunil 1945. aastal vastu võetud NSVL valitsuse määrus "Eesti NSV ja Leningradi oblasti põlevkivitööstuse taastamisest ja arendamisest ning Leningradi varustamisest gaasiga". Selle määrusega nähti ette Eesti NSV põlevkivitööstuse kiire taastamine ja põlevkivi tootmise laiendamine vanade kaevanduste rekonstrueerimise ja uute rajamise teel selleks, et varustada Kohtla -

---

1) Kümme aastat Nõukogude Eestit, Tln. 195o. lk. 68.
2) Kohtla-Järve Põlevkiviümbertöötlemise kombinaadi endise töölise, praeguse pensionäri Siimut, B. suulised mälestused.

Järve õlivabrikut ja siia ehitatavat põlevkivibaasil töötavat gaasivabrikut vajalikul hulgal põlevkiviga.[1]

Eespool püstitatud ülesannete täitmist kindlustas ja andis neile seadusliku aluse 1946.a. märtsis NSV Liidu Ülemnõukogu poolt kinnitatud sõjajärgne viie aasta plaan, mille kohaselt suunati Eesti NSV-sse suured kapitaalmahutuste summad.[2] Peaaegu kõik Eesti NSV asuvad põlevkivikaevandused allutati NSV Liidu Söetööstuse Ministeeriumi juhtimisele. Moodustati kombinaat " Eesti Põlevkivi". Siia kuulusid ka kaevandused Käva- 2(kaevanduseülem M.A.Uit, ja peainsener A.A.Silvestrov) ja Kukruse (kaevandusülem M. J.Žukov, peainsener G.N.Gerovitš).

Kohtla kaevandus, mis varustas põhiliselt Kohtla õli - vabrikut, kuulus Põlevkivitööstus"Kohtla" koosseisu ning allus kuni ENSV Rahvamajandusnõukogu moodustamiseni 1957. aastal Eesti NSV Põlevkivi-ja Keemiatööstuse Ministeeriumile.[3]

Kõikide nimetatud kaevanduskollektiivide ees seisis ülesanne: võimalikult lühikese ajaga saavutada põlevkivi - toodangu sõjaeelne tase. Suurt abi selle ülesande täitmisel osutasid vennasvabariigid, kes suunasid siia oma spetsialiste ja varustasid taastatud kaevandused uute tootmisseadmetega. Selle tulemusena saavutati neis kaevandustes sõjaeelne toodangu tase juba 1946. aastaks. 1948. aastal katsid Käva-2 ja Kukruse kaevandus planeeritud võimsuse - 5oo tuhat tonni põlevkivi aastas- peaaegu kahekordselt.[4]

Allpool toodud andmed Kombinaadi"Eesti Põlevkivi" Kukruse ja Käva - 2 kaevandustes kahe sõjajärgse viisaastaku

1) A.Veimer ,Eesti NSV sotsialistlik industrialiseerimine, Tln. 1958,126.
2) A. Veimer ,Sõjajärgse viisaastaku probleeme Nõukogude Eestis Tln. 1947, lk. 19.
3) M. Gaziziv, A.Allik, ENSV põlevkivitootev tööstus...lk. 67.
4) Sealsamas, lk. 54 ja 61, (vene keeles).

jooksul teostatud tehnilistest uuendustest ja seal tehtud rekonstrueerimistöödest on kujukaks näiteks nõukogude tehnika ja sotsialistliku majandussüsteemi üleolekust,kapitalistlikust majandussüsteemist,mis näitab ,kui haletsusväärsetes tingimustes tuli töötada kodanlikus Eestis põlevkivikaevuril,keda varitses tööpuudus ning nälg.[1)]

Nagu teada,seisid kodanlikus Eestis põlevkivikaevandused suure osa kevadest kaevandustesse liigvee juurdevoolu tagajärjel,kuna puudusid pumbad ja vee kõrvaldamine kaevandustest toimus peamiselt vee loomuliku äravoolu teel selleks otstarbeks rajatud veekraanide kaudu.Seega oli pärst siinsete kaevanduste taastamist nõukogude juhtkonna esimeseks ülesandeks kindlustada nende aasta ringne pidev töö,Selleks rakendati tööle võimsad pumbad,millega likvideeriti kukruse ja Käva - 2 kaevanduse seisakud sügisestel ja kevadistel suurveeaegadel.[2)] Uue tehnika rakendamisega lahendati ühtlasi põhiliste põlevkivi tootmisprotsesside mehhaniseerimise küsimus.Esialgu toodi kõik mäemehhanismid vennasvabariikidest. Alles viimastel aastatel on konstrueeritud kohalike inseneride poolt katselised mäemasinad,mis valmistati Tallinna Masinaehitustehases.Nii töötas kukruse kaevanduse mäeinsener I. Vilder välja põlevkivi kihiviisilise kaevandamise põhimõttel töötava põlevkivikombaini projekti.[3)]

Käsipuurid asendati elektripuurmasinatega.Varem pidi kaevur inimjõul vaguni välja lükkama paneelstrekile,seda kaevuril enam teha ei tule.

---

1) A. Veimer,Eesti NSV tööstus tõusuteel,Tln. 1949, lk. 48.
2) Gazizov ja Allik,,lk. 54.
3) V. Raud,Kõige tähtsam,kõige peamine kommunismi võiduks, Tln. 1957,lk. 35.

Põlevkivi väljaveoks kaevandustest kasutati hobuseid ja mootorveokeid.[1] Nende asemel võeti 1947. aastal Kukruse ja Käva-2 kaevanduses tarvitusele kontakt- elektrivedurid, millega kaasnes järsk tööjõudluse tõus. Nii veeti varemalt ühe mootorveoki poolt kuu jooksul 6500 tonn -kilomeetrit (hobuveost rääkimata), kuna elektriveok saavutas juba 1948. aastal 18. 000 tonn- kilomeetrit kuus.[2]

Põlevkivi hobutransport kodanlikus Eestis.

1956. a. märtsikuus Kukruse kaevanduse el.vedurijuht Vladimir Pervušin saavutas elektriveduri töö tulemuseks kuus 72 550 tonn- kilomaatrit.[3] Mehhaniseeriti ka kaevurite maaalusele töökohale viimine. Kui varem kaevurid kulutasid palju aega mitme kilomeetri kaugusel asuvale töökohale mine - kuks ja tagasitulekuks, siis 1949.a. kulutasid nad selleks

1) V.Kaud ,Kõige tähtsam,kõige peamine kommunismi võiduks... lk. 29.
2) Veimer.A. ENSV tööstus tõusuteel...lk. 71.
3) "Kaevur" nr. 50- 26.04.56.

maa-aluse trammiga sõites ainult mõned minutid. Maa-aluse transpordi tööd juhivad liiklusdispetšerid, kelle käsutuses on ajakohane telefoniside. Siinjuures tuleb märkida, et nii elektrivedurijuhi kui ka liiklusdispetšeri vastutusrikkaid ülesandeid täidavad suure eduga Kukruse ja Käva-2 kaevandus-te tublid ning töökad naised.

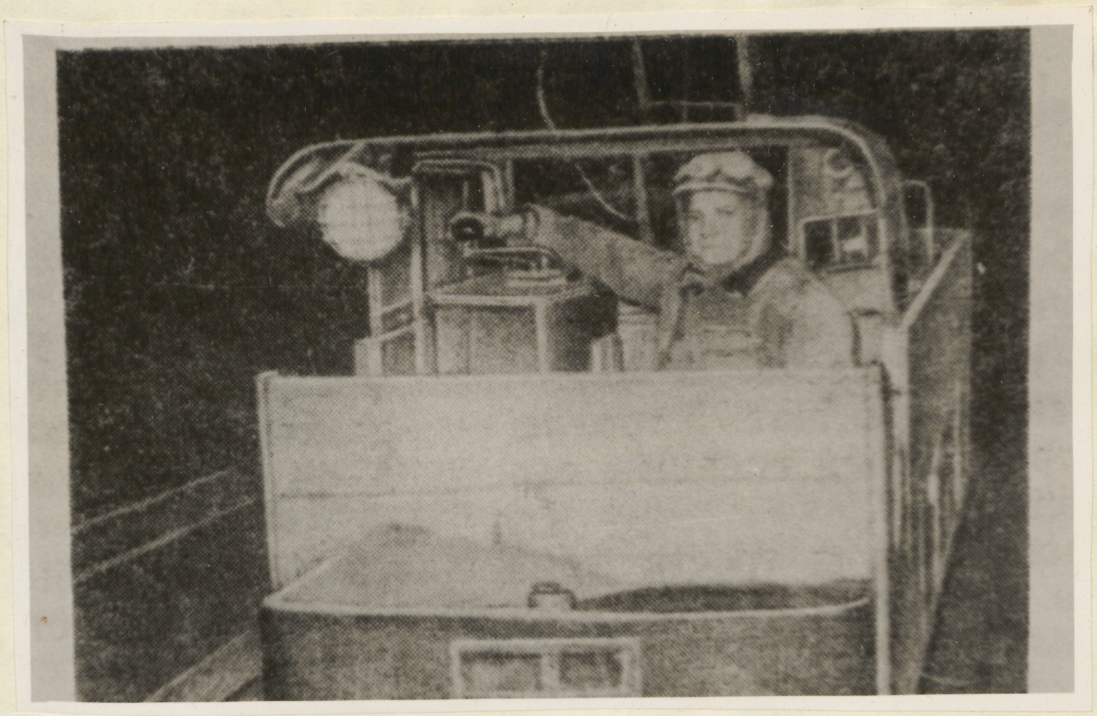

Tänapäeval on põlevkivitransport täiesti mehhaniseeritud.

Pärast elektrimajanduse enam- vähem täielikku taas-tamist 1949. aastal viidi läbi neis kaevandustes ka kodanlikul ajal asjatuks pillamiseks ja mittevajalikuks luksuseks peetud maa-aluste kaeveõõnsuste statsionaarne valgustamine selleks spetsiaalselt ettenähtud elektrilampidega, mis hiljem peateedel asendati päevavalguslampidega. Üheaegselt kaevanduste taasta-misega teostati Kukrusel ja Käva-2 ulatuslikke kaevuõõnsuste

rekonstrueerimistöid. Nii kambrite kui ka laavade toestamiseks kasutati kuni 1947. aastani ainult puitu, siis aga hakati Kukruse ja Käva - 2 kaevandustes kasutama segatoestust, s.o. üheaegselt puutoestusega võeti kasutusele metalltoestik selleks, et vähendada tootmiskulusid ning vältida laavade varisemisi. Siinjuures peab aga kohe märkima, et metalltoestuse kasutamise ja selle heaperemeheliku hoidmisega pole kuni tänaseni kõik kõige paremas korras. Sellest kõneleb fakt, et mitmesaja tuhande rubla eest metalltoestust vedeleb ja roosteteb juba pikemat aega Käva- 2 kaevanduse õuel lageda taeva all, ega leia otsest kasutamist töökohal.[1]

Kõrvuti töötingimuste parandamisega pöörati nimetatud kaevandustes suurt tähelepanu uute teede ja vahendite otsimisele tööviljakuse tõusuks. Seoses sellega endine üksikult töötamise viis asendus 1950. aastal kollektiivse kompleks - brigaadiliste laavade tööga, kus põlevkivi tootmise mehhani - seerimise aste on kõige kõrgem.

Laavad kujutavad endast nagu mingit tootmistsehhi, kus üheaegselt koristustöödega, mis seisneb põlevkivi lahtimurdmises massist, lahtimurtud põlevkivi koristamises ja selle transpordis paneelstrekis ootavatesse tühjadesse vagonettidesse, toimuvad ka laava ettevalmistustööd. Töötamine pikkades laavades andis võimaluse tööde laiaulatuslikuks mehhaniseerimiseks ja samal ajal kompleks-brigaadiliseks tööks.
Võeti kasutusele soonimismasinad, kraap- ja lintkonveiereid, laadimismasinaid, millega seoses tekkis terve rida uusi elukutseid, nagu soonimismasina-masinist, tema abi, transportööride

1) Isiklik tähelepanek.

ülekandjad,motoristid,vagonettide etteandjad ja terve rida teisi,kes kompleks- brigaadi koosseisus ei tööta mitte ainult oma kitsal erialal,vaid üheaegselt mitmel erialal.[1)]

Peale selle võeti kõikjal laavades kasutusele mehhanismide kaugjuhtimine.Vagonettide käsitsi etteandmise asemel seati laavade laadimispunktides üles tõukurid ja vagonettidevahelise ala automaatsed katjad.

Tänu tootmise mehhaniseerimisele ja kompleks-brigaadilisele tööle on ka tööliste tööviljakus laavades tunduvalt suurem kui kambrites,kusjuures ühe tonni põlevkivi omahind oli siin palju madalam. Nii näiteks 1952. a. I poolel oli Kukruse ja Käva - 2 kaevanduses laavadega töötavates jaoskondades ühe tonni põlevkivi omahind keskmiselt 15 protsenti madalam kui kambreis.

Tunduvalt vähenes soonimismasinate rakendamise tagajärjel ka lõhkeainete kulu. Laavades kulub ühe tonni kohta 3o- 4o protsenti vähem lõhkeainet,süütenööri ja detonaatoreid kui kambreis.[2)] Lisaks kõigele sellele on kaevurite töötingimused laavades samuti tunduvalt kergemad,sest põlevkivi laadimine madalal asuvale transportöörile nõuab tunduvalt vähem füüsilist pingutust kui selle tõstmine kõrgetesse vagonettidesse,nagu see toimub kambrites. Uue tehnika rakendamine ja üleminek laavasüsteemile tõi nimetatud kaevandustesse ka uued töö organiseerimise viisid.Donbassi kaevurite eesrindlikke kogemusi kasutades hakati Kukruse ja Käva- 2 põlevkivikaevandustes 1951 aastast alates kaevetöid organiseerima tsükligraafiku alusel.[3)]

---

1) "Kaevur" nr. 13-3o.o1. 6o.
2) Käva-2 kaevanduse lõhketööde passid.
3) E.Kull,Eesti NSV tööstuse ja transpordi edusammud,Tln.1955, lk. 26.

Ühe laavapaari tööde tsükkel kestis kolm vahetust. Käesoleval ajal juurutatakse Käva- 2 ja Kukruse kaevandustes kahevahetuselist tsüklit, mis sisaldas nii tootmist kui ka laava ettevalmistamist. Viimane koosneb mitmest erinevast operatsioonist: laava soonimisest, transportööri lahtivõtmisest ja ümberkandmisest, puurimisest, kindlustamisest ja minööride poolt teostavatest lõhketöödest. Kõige töödnõudvamaks oli transportööri ülekandmine, seetõttu teostati seda tööd algul kuuekesi, pärast kompleks-brigaadide moodustamist 1951. aasta jaanuaris Käva- 2 kaevanduse transportöörilukksepa J. Roosa eestvõtul hakati seda tööd tegema kahekesi ja 1953. aastast alates teostas selle üks tööline.[1] Alates 1959.a. transportööri ülekandmine mehhaniseeriti.

Tsükligraafiku rakendamine andis võimaluse kaevetöid ühtlasi ajaliselt kontsentreerida, mille tulemusena paranes seadmete ja mäemehhanismide kasutamine, suurenes tööpang, tõusis tööliste tööviljakus ja alanes tunduvalt põlevkivi omahind. Nii kasvas üksnes tööliste tööviljakus tsükligraafikule üle viidud laavades keskmiselt 2o protsenti.[2] Laialdaste laava tööde mehhaniseerimise tulemusena tootis "Käva" - 2 kaevandus maa- alustel töödel 1952.2. töödel kõige odavamat põlevkivi Eestis.

Selliselt töötamine tsükligraafiku järgi on kaevetööde organiseerimise kõrgemaks vormiks, see nõuab täpset graafiku täitmist, alates laava ettevalmistamisest ja lõpetades põlevkivi väljaandmisega laavast.

Viiendal viisaastakul pandi alus ka kaeveõõnsuste

---

1) "Kaevur" nr. 81-7.o7. 56.a.
2) Vestlusest Käva- 2 kaevanduse juhataja Uit, J. -ga.

läbimistööde mehhaniseerimisele.Rekonstrueeriti samal ajal Kukruse ja Käva- 2 kaevanduste õued,tõste ja tehnoloogilised kompleksid.Laadimismasinatega laaditud mäemassi rikastamiseks loodi spetsiaalsed sorteerimissõlmed.Põlevkivi teel töötlemiskohast tarbijani käib läbi rea tootmissõlmi,milledeks on esmalt kraap - ja lintkonveier,mis kannab kivi vagonettidesse,mis täitumisel tõukurite abil edasi lükatakse ja siit edasi elektriveduri poolt kogutud põlevkivirongi koosseisus sorteerimissõlme toimetatakse.

Praegu toimub raudteevagunite laadimine sorteerimissõlmes mehhaniseeritult.

Siin toimub vipperite abil vagonettide tühjendamine sügavpunktitesse,kust põlevkivi jätkab oma teed tõstekonveieril sorteerimisseadme torni ning kukub siit I sordi vibreersõeladele,kus õieti toimubki põlevkivi I sordi eraldamine vastavatesse punkritesse.

Esimeselt sõelalt langeb ülejäänud põlevkivi edasi II sordi vibreeruvale sõelale,kus eraldub III sort ja II sordi Põlevkivi veetakse rikastamislinti mööda II sordi punkritesse-ladudesse. Kogu eeltoodust pole rasle näha,et põlevkivi tootmise protsess tänapäeval on peaaegu täielikult mehhaniseeritud.

Kodanlikus Eestis toimus raudteevagunite laadimine käsitsi.Põlevkivi laadijateks olid naised.

Põlevkivi rikastamine Kohtla kaevanduses.

Lahendamist vajavateks küsimusteks on jäänud põlevkivi mehaanilise rikastamise ja laava põlevkivi transportöörile laadimise mehhaniseerimine. Ülevaate Kukruse ja Käva-2 kaevanduse toodangu tõusust 1945.- 1955. a. annab tabel nr. I [1]

Põlevkivi - ja Keemiatööstuse Ministeeriumi"Kohtla" kombinaadi kaevanduses toimus samasugune sisseseadete ning kaevanduse rekonstrueerimise protsess,nagu Kukruse ja Käva -2 kaevandustes,kuid siin kasvutempo oli tunduvalt aeglasem, mis oli tingitud sellest, et tarbimise kasv vabariiklike organisatsioonide poolt oli piiratud.[2] Kombinaat " Kohtla" kaevanduse laiendamist teostati projekti Nr. 1606 järgi,mille eelarveliseks maksuvuseks oli 42.101,1 tuhat rubla.

Kuni 1. 01. 1956. aastani ehitati nende summade arvel Kohtla kaevanduse uus kallakšaht koos sügavpunkri ning ajutise tõsteseadmega .Järgneval ,1957. aastal anti ekspluatatsiooni võimas sorteerimissõlm, millega likvideeriti ühtlasi põlevkivi käsitsi laadimine laiarööpmelise raudtee vagunitesse.

Märkimist väärib veel lahtistes karjäärides põlevkivi mehhaniseeritud kaevandamine. Kaevanduse rekonstrueerimiseks ja laiendamiseks ettenähtud summadest suudeti kuni 1.01.1960. aastani realiseerida ainult 23 166,0 tuhat rubla.

Selleks,et paremini ekspluateerida olemasolevaid põlevkivivarusid ning eesmärgil allutada kogu põlevkivi tootmine ühele organisatsioonile teostati 1. veebruaril 1960.aastal Kohtla kaevanduse liitmine Trusti"Eesti Põlevkivi" koosseisu.

---

1) Tabel nr.1. koostatud M. Gazizovi ja A.Alliku raamatust võetud andmete põhjal.
2) A.Veimer Eesti NSV tööstus tõusuteel... lk. 72.

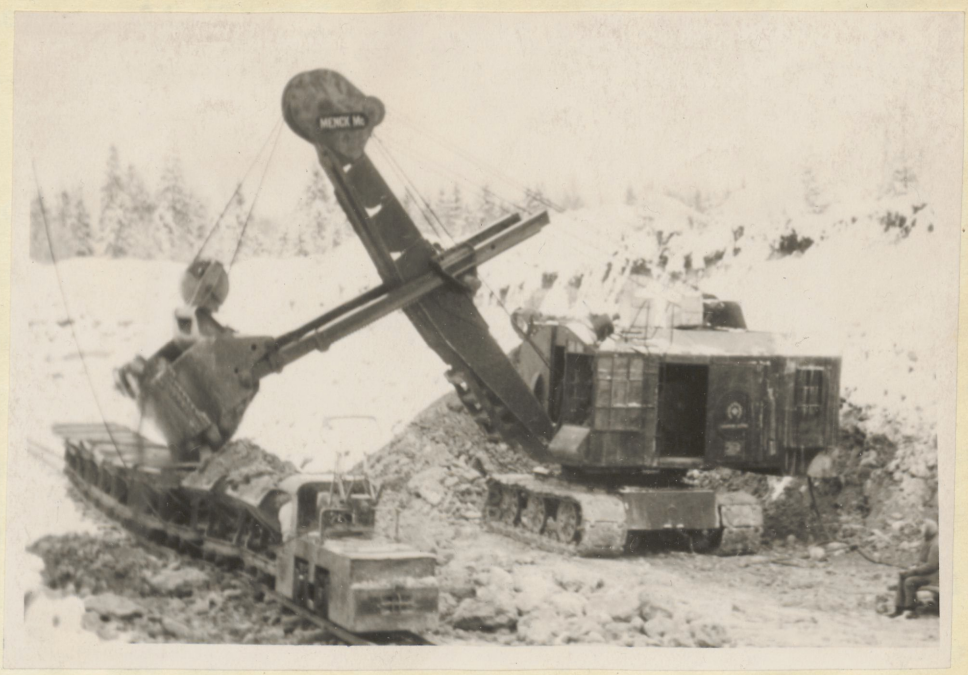

Tänapäeval on põlevkivitootmine lahtistes karjäärides täiesti mehhaniseeritud.

Kodanlikul ajal põlevkivi tootmine lahtistes karjäärides toimus käsitsi.

Põhiline osa sõjajärgseil aastail Kukruse ja Käva kaevandustes elluviidud töötmistehnilistest ja organisatsioonilistest uuendustest algatati eesrindlike tööliste poolt.

Eelduseks tootmisalase novaatorluse arendamisel oli töötajate tööalase kvalifikatsiooni järjekindel tõus. Tootmisalane väljaõpe põlevkivikaevandustes toimus mitmesugusel teel. Tähtsamateks õppuse vormideks olid - tehmiinimumi kursused, individuaalne õppus novaatorite-ja kaevanduskoolides ning õppekombinaatides. Igal aastal sooritas neis kaevandustes enam kui 3oo töölist kvalifikatsiooni eksami. Rööbiti tehnilise väljaõppega aitas tööliste tootmisalaseid võimeid välja arendada massiline sotsialistlik võistlus. Kukruse, Kohtla ja Käva kaevanduskollektiivid võtsid aktiivselt osa üleliidulisest sotsialistlikust võistlusest juba neljandast viisaastakust alates ning võitsid korduvalt üleliidulise sotsialistliku võistluse rändpunalipu ja rahalise preemia.

Kukruse kaevanduses rakendati julgemini uut tehnikat, seetõttu seisis ta kuni 1956. aastani sotsialistliku võistluse esirinnas. 1956. aastast alates hakkas Käva kaevandus rohkem rakendama uut mäetehnikat ja seetõttu asus sotsialistlikku võistlust juhtima. On iseloomulik, et toodang kasvas ainult kaevurite tööviljakuse tõusu arvel.[1] See sai võimalikuks üksnes novaatorluse tõttu. Nii näiteks konstrueeris Kukruse kaevanduse soonimismasina masinist N. Dolgihh soonimismasinale pikema puuri, mille tulemusena tal õnnestus suurendada soone pikkust 2 meetrilt 2,25 meetrile, mis andis

1) A. Vinogradov, Elu kutsub edasi, kogumikus Elada, töötada ja õppida kommunistlikult. Tln. 1959, lk. 59.

võimaluse toota täiendavalt ühe tsükli jooksul 5o tonni põlevkivi.[1] "Kohtla" Kombinaadi õlivabriku osakonna juhataja J. Tomberg konstrueeris mehaanilise vintsi täisvagunettide väljatõmbamiseks laavast. Selle tulemusena hakkas iga kaevur vahetuse jooksul andma 6,5 tonni asemele lo tonni põlevkivi.[2]

Kukruse kaevanduse elektrivedurijuht I. Tsernant konstrueeris vagunettide püüdjad, mille rakendamisel hakkasid kõikide Kohtla-Järve kaevanduste elektrivedurijuhid töötama ilma haakijateta. Töötajate loova mõtte arengust ja nende suurtest saavutustest Kukruse, Käva ja Kohtla kaevanduses võib tuua tuhandeid näiteid.

Üleliidulises sotsialistlikus võistluses NLKP XXI kongressi auks tekkis uus sotsialistliku võistluse vorm - võistlus kommunistliku töö kollektiivi nimetuse saamise eest. Selle, nüüd laialdaselt levinud liikumise initsiaatoriks vabariigis oli Kukruse kaevanduse läbijate kommunistlike noorte 6- liikmeline brigaad, mida juhib NSV Liidu Ülem - nõukogu saadik Adolf Taalberg. Brigaadi kuuluvad noored kaevurid H. Lulla, E. Konist, H. Aigla, H. Ruubel ja J. Beketa.[3]

Nad seadsid oma eesmärgiks kasvatada teadlikku kommunistlikku suhtumist töösse ja sotsialistlikku omandisse, arendada kollektivismi, seltsimehelikku vastastikust abistamist ja kommunistlikke käitumisnorme igapäevases elus. Oma kirjas vabariigi noortele nad kirjutasid, et nende tööbrigaadi peamiseks eesmärgiks on tööviljakuse tõstmine, selleks et täita 7- aastaku ülesanded viie ja poole aastaga.

---

1) V. Raud, Kõige tähtsam, kõige peamine kommunismi võiduks... lk. 39.
2) Sealsamas, lk. 112.
3) A. Mägi, Kommunistliku töö brigaadid ... lk. 24. Kogumikus " Elada, töötada ja õppida kommunistlikult"

Nende senised töösaavutused kinnitavad,et nad oma sõna peavad.Brigaad annab pidevalt 1, 5 tsüklinormi põlevkivi ööpäevas.[1] Nende poolt algatatud liikumine leidis järgimist kõigis linna ettevõtetes ning kogu vabariigis.Käesoleval ajal taotlevad Kohtla-Järvel kommunistliku töö kollektiivi- ja lööklase nimetust juba 3 tsehhi,üks jaoskond üksteist vahetust 124 brigaadi ja 77 üksikut töölist.Kokku peaaegu 2loo inimest.[2]

Nagu eeltoodust nähtub toimusid sõjajärgseil aastail Kohtla-Järve kaevandustes suured tehnilised ümberkorraldused. Põlevkivitööstuse kiire kasv eeldab,et seda tööstusharu eel - seisva seitsme aasta jooksul senisest veelgi rohkem mehhaniseeritakse...

Teiselt poolt on tarvis muuta tunduvalt odavamaks toodetud põlevkivi omahind[3],kuna see on otsustav tegur,mis määrab edaspidi tootmise ulatuse kasvu ja koos sellega määrab ära ka keemiatööstuse loomise võimalused põlevkivi baasil.[4]

1) A.Mägi,Kommunistliku töö brigaadid... lk. 26.Kogumikus...
2)"Kaevur" nr. 47- 19.o4.6o.
3)Praegu Trusti "Eesti Põlevkivi " kaevuri keskmiseks põlevkivitonni omahinnaks on 33,48 rubla ,tulevikus 14,3o rubla, (Minu märkus - A.V.).
4) A. Veimer,NSV Liidu tööstus seitsmeaastakul ...lk. 73.

b) PÕLEVKIVITÖÖTLEVA TÖÖSTUSE EDUSAMMUD

Pea alati kui räägitakse noorest tööstuslinnast Kohtla-Järvest nimetatakse ka selle linna kõige suuremat ettevõtet ehk nn. linna tuiksoont Kohtla-Järve kombinaati.

Kohtla utmistehas koos Kohtla-Järve Põlevkiviümber - töötlemise kombinaadiga moodustavadki ühte kokku Kohtla - Järve põlevkivitöötleva tööstuse.

Saksa okupantide lahkudes Eestist 1944. a. varasügisel purustati viimaste poolt Kohtla Õlivabrik täielikult. Kohtla-Järve utmistehased jäid aga põhiliselt kahjustamata.

Kohe pärast Kohtla-Järve vabastamist ja vigastatud masinate parandamist pandi Kohtla-Järve õlivabrik uuesti tööle. Kohtla kombinaadi taastamistööd kestsid kuni 1949. aastani, mis ajaks õlivabrik põhiliselt uuesti üles ehitati. Tänu edukale taastamistööle ja Kohtla-Järve õlivabrikus teostatud rekonstrueerimistele ja laiendamistele saavutati sõjaeelne tase juba 1949. aasta alguseks ning sama aasta lõpuks ületati see tase umbes 5o protsendi võrra.[1]

Vastavalt Nõukogude valitsuse otsusele 1o. juunist 1945. aastast ja Nõukogude Liidu neljanda viisaastaku seadusele alustati samal ajal põlevkivi baasil töötava gaasivabriku ehitamist Kohtla-Järvele, et varustada kangelaslinna

1) Kohtla- Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi plaaniosakond, aruanded tootmisplaanide täitmise kohta, 1948- 1949.

Leningradi tarbegaasiga.

Tehase projekti töötas välja projekteerimisinstituudi " Lenpiprogaz" noor kollektiiv. Põlevkivi kõrgekaloriliseks gaasiks töötlemise tehnoloogia ja kamberahjude konstruktsiooni autoriteks olid insenerid V. Žaglodin, V. Zunko ja M. Podkletov.[1)]

Projekti koostamisel lähtusid autorid põlevkivi komplekse kasutamise põhimõttest. Rekonstrueeritud kombinaat pidi koosnema tegelikult õliutmistehastest, gaasitehasest ja tervest reast kõrvaltsehhidest,mis pidid hakkama tootma mitmesuguseid keemiasaadusi põhitootmises tekkivatest jääkidest. Varemalt Kohtla-Järve vana utmistehas paiskas oma madalakalorilist heitegaasi õhku,pidades seda kasutuks jäätmeks,nüüd hakati seda koguma ja suunama kamberahjude kütteks.Ka kõik uued õlitehased hakkasid oma heitegaase suunama gaasitehasele kütteks.Selliselt ühendati õli - ja gaasitootmine oma - vaheliseks orgaaniliseks tervikuks.Kombinaadiga seostus tihedalt ka soojuselektri-tsentraal,mis hakkas kasutama kütteks peenpõlevkivi ning omalt poolt varustama kombinaadi tsehhe auru ja elektrienergiaga.[2)]

Eelpooltoodud ehitus - ja rekonstrueerimisplaani elluviimiseks moodustati 1945.aastal spetsiaalne ehitusorganisatsioon"Põlevkivigaasiehitus" ning tööstuskool ja tehnikum nimetatud ettevõtte tööliskaadri ettevalmistamiseks.

1945. aasta juulis ja augustis saabusid esimesed ehitajad,eesotsas trusti ülema sm. Petroviga,Kohtla-Järvele.

---

1) Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi TT osakond, tootmistehnika osakonna juhataja kirjalikud mälestused. Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi ajaloost.
2) V.Tarmisto, M. Rostovtsev ,Eesti NSV majandusgeograafiline ülevaade ,Tln. 1956, lk. 186.

Kohtla- Järve kombinaadi ehitustöödest võttis osa kogu meie suur kodumaa.Eriti suure panuse andsid selleks Tallinna Masinaehitustehas ja rida Leningradi ettevõtteid.

Seoses põlevkivi gaasistamise meetodi uudsusega,kuna ehitamisele tulev gaasivabrik oli esimene põlevkivibaasil töötav gaasivabrik maailmas,ning selleks,et töötada praktikas välja tehase töörežiim ja valmistada ette vastav koosseis töölisi,alustati kõigepealt katsepatarei ehitustöödega.Ühekssast kamberahjust koosnev katseblokk valmis 1947. aasta aprillis.Samal aastal pandi alus tehase ehitustöödele ning ühiste suurte jõupingutuste tulemusena lõpetati gaasitehase esimese järgu ehitus juba 1948.aasta lõpul.Selle lühikese aja jooksul tegid ehitajad ära suure töö,üksnes šlakk-kividest seinu ehitati 43,9 tuhat kantmeetrit ja metallkonstruktsioone tuli monteerida ligikaudu 11,5 tuhat tonni.[1]

NSV Liidu rahvamajanduse taastamise ja arendamise neljanda viisaastaku seadus püstitas vabariigi ehitajate ette veel teise suure ülesande - ehitada valmis 2o3 kilomeetri pikkune Kohtla-Järve -Leningradi gaasijuhe ja anda see ekspluatatsiooni.Hiiglasliku töö ulatusest,mis viidi läbi tihti erakordselt rasketes tingimustes,annavad ülevaate kas või juba järgmisedki andmed.Kohtla-Järve -Leningradi gaasitrass tuli rajada suures osas kõvasse paekivipinnasesse.Kaheksal korral ristus gaasitrass rauteega ning kolmekümne ühel korral maanteega. Peale selle läbis see magistraal nelikümmend seitse jõge ja 18 suurt sood ning raba.[2]

---

1) Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi Tootmistehnika osakonna juhataja Greelik I. kirjalikud mälestused.
2) E.Kull,Eesti NSV tööstuse ja transpordi edusammud,Tln.1955, lk. 31.

Igal sammul tuli ehitajatel ületada suuri raskusi ja näidata üles tublidust ning algatusvõimet.Sellisteks gaasitrassi ehitajateks olid mullatööline N. Turkin, keevitaja V.Garkavõi ja paljud,paljud teised.Neile ei olnud ükski jõgi liialt sügav ega jäine vesi liialt külm,et olla takistuseks tööülesannete täitmisel.[1)]

Kohtla -Järve gaasitehase esimese järgu ja gaasijuhtme ehitamise eduka lõpetamise tulemusena jõudis Kohtla -Järve gaas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 31. aastapäevaks kangelaslinna Leningradi töötajate käsutusse.Umbes Pool aastat hiljem anti ekspluatatsiooni gaasitehase teine järk ja 1951 .a. algul kolmas järk. Nagu juba eespool märgitud,tuli K.- Järve kombinaadi noorel kollektiivil teha suuri jõupingutusi"ettöötada välja põlevkivist majapidamisgaasi tootmise tehnoloogia.Kogemusi sellel alal teistel ettevõtetel ei olnud.Kolme töörohke aasta jooksul võideldi üheaegselt tehniliste probleemide lahendamise, tehnilis-majanduslike näitajate parandamise ja gaasi omahinna alandamise eest.

1952.a. läks ahjudetsehh esimesena üle isemajandamisele, millele järgnesid samal aastal kõik viis põlevkivigaasi tehase tsehhi."[2)]

Kohtla-Järve Põlevkivitöötleva tööstuse edasine võimas areng jätkus ka viiendal viisaastakul.Nõukogude Liidu Kommunistliku partei XIX kongressi direktiivides püstitati uued ülesanded Kohtla-Järve töötajate ette.1951- 1955.aastatel tuli suurendada põlevkivist valmistatava kunstliku gaasi tootmist Eesti NSV - s umbes 2,2 korda,ehitada valmis ja anda ekspluа-

1) H. Lebereht,Gaas Kohtla -Järvelt,almanahhis" Eesti",1949,Tln. lk. 173,(vene keeles).
2) "Rahva Hääl" nr. 2o2 - 26. o8. 52.a.

tatsiooni Kohtla-Järve -Tallinna gaasijuhe.[1] Samuti nähti ette põlevkivist kunstliku vedelkütuse tootmise suuren - damist 8o protsendi võrra ning gaasist keemiasaaduste valmistamist. Nende grandioossete tööde täitmine nõudis Kohtla-Järve töötajatelt määratut töökangelaslikkust ning ammendamatut energiat.Kohtla-Järve - Tallinn gaasijuhtme ehitustööd toimusid suures osas sügise ja talvetingimustes.Trassi kogupikkuseks oli 15o kilomeetrit,mis tuli valmis ehitada lo meetri pikkustest terastorudest. Juba üksnes nende torude liitmiseks üheks tervikuks tuli elektrikeevitajatel teha üle 15.000 ühenduse.Kui siia lisada veel gaasijuhtme süvendi kaevamine,torude paigaldamine ja kanali kinniajamise tööd,siis ka sellest üksi on vähe,et saada tööde tegelikust mahust õiget pilti. Kuid vaatamata kõigile raskustele anti ehitajate poolt gaasijuhe ekspluatatsiooni ligi viis kuud enne tähtaega.Alates 1953.a. 14. veebruarist hakkas Kohtla-Järve gaasitehas varustama Tallinna töötajaid majapidamisgaasiga.[2]

Gaasitööstuse loomise ja arendamise kõrval toimus sõjajärgsetel aastatel jõudus areng ka teistes Kohtla-Järve kombinaadi harudes,eeskätt aga põlevkivi utmise ja õlisaaduste tootmise alal.[3] Kombinaadi väljaehitamine jätkus ka teisel sõjajärgsel viisaastakul.Nii läksid 1951. aasta juunis ja oktoobris käiku gaasigeneraatorijaam nr. 5 ning märgväävli - puhastustsehh. 1952. a. juuliks valmis gaasbensiini desorbimistsehh. Jätkuvalt 1953. aastal alustas tegevust kombinaadi kesklaboratoorium ja heitvete defenoleerimise tsehh.

---

1) NLKP XIX kongressi direktiivid,Tln. 1952 , lk.7.
2) E.Kull,Eesti NSV tööstuse ja transpordi edusammud,Tln.... lk. 32.
3) Tabel nr.II- koostatud Kohtla- Järve PTK plaaniosakonna 195o- 1959 aasta-aruannete põhjal tootmisplaani täitmise kohta ja perspektiivplaani alusel .

Viienda viisaastaku viimasel 1955.a. alustasid tööd õlitöötlemise katseseadme õli destilleerimise ning katalüü - tilise stabilisatsiooni osakonnad.[1] Ka järgnevatel aastatel jätkusid kombinaadi üksikute tsehhide ehitustööd. Põhilisteks objektideks nendel aastatel olid 1956. aasta märtsis ekspluatatsiooni antud tunnelahjude tsehh ja sama aasta mais töösse lülitatud elektrofiltrid. Kombinaadi taolise järk-järgulise laienemise ja tööviljakuse tõusuga suurenes Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi toodang pidevalt. Kohtla-Järve õlitehaste tootmisvõimsus kasvas mitmekordselt. 1950. aasta statistilistel andmetel toodeti siin umbes 65 protsenti kogu põlevkivibasseini õlitoodangust.

Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi töötajate tööviljakuse tõusus on väga tähtsat osa etendanud sotsialistlik võistlus. Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi töötajad võtsid esimesel ja teisel sõjajärgsel viisaastakul osa naftatööstuse tööliste üleliiduliest sotsialistlikust võistlusest. Tänu ennastsalgavale tööle võitsid Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi töötajad 1952 - 1954 (incl.) üleliidulise sotsialistliku võistluse rändpunalipu ja esimese rahalise preemia.[2] Ka hiljem on Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi eesrindlikku kollektiivi korduvalt autasustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Vabariigi Ametiühingute Nõukogu rändpunalipu ja rahaliste preemiatega.

1952. aastast alates seati nimetatud ettevõttes sisse

1) Kohtla-Järve V. Kingissepa nimeline Kultuurimaja, Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi ajalugu kajastavad materjalid.
2) Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaat, Ametiühingu komitee andmed.

töötajate auraamat,kust leiame üle vabariigi tuntud töömeeste-sepa J. Vaga, masinisti N. Nikitini, utja A. Tellingu, treiali L. Londi ja paljude teiste nimed.[1]

Medalitega " Eeskujuliku töö eest " ja " Töövapruse eest" on Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadis autasustatud enam kui 9o tööeesrindlast.[2]

196o. aastal rahvusvahelise naistepäeva puhul autasustas Nõukogude Liidu Ülemnõukogu Presiidium kommunistlikust ülesehitustööst aktiivse osavõtu eest Lenini ordeniga Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi gaasigeneraatorijaama aparaaditöölist Lonelle Augusti t. Laidret ja kuivatus-ning valmistoodete osakonna juhatajat Valentina Konstantini t. Sobakinat ning Tööpunalipu ordeniga gaasioperaator-reguleerijat Natalja Semjoni t. Salnikovat.[3] Natalja Semjoni t. Salnikovat tuntakse ka veel kui kombinaadi esimese kommunistliku töö brigaadi brigadiri,kes koos oma brigaadiga võitleb töökoha kultuuri ja puhtuse,kokkuhoiureziimi,uue tehnika omandamise ning selle kasutamise eest igapäevases töös.[4]

Veel möödunud aasta algul taotlesid ainult üksikud brigaadid kommunistliku töö kollektiivi nimetust,praegu aga võtavad sellest liikumisest osa 61 brigaadi ja 4 tsehhi - kokku umbes 8oo inimest .Lähtudes kommunistlike tööbrigaadide lipukirjast - elada ,töötada ja õppida kommunistlikult- õpib üle 7oo ettevõtte töötaja praegu töölisnoorte koolides, tehnikumides,instituutides ja töölisülikoolis.Õppimine on saanud sõjajärgsetel aastatel kõigi kombinaadi töötajatele

---

2) Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi kaadrite osakond,arvestuskaardid medalite ja orderitega autasustatud töötajate kohta.

1)Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi Ametiühingu komitee.Kohtla-Järve PTK töötajate Auraamat.

3) "Kaevur" nr. 3o - 1o.o3.6o.

4) J. Lüllemets, Suure keemia loojad,kogumikus"Elada,töötada kommunistlikult",...lk.84.

vajaduseks. Igal aastal sooritavad erialased tehmiiniumi eksamid enam kui 7oo kombinaadi töölist. Uued töölised teevad enne tööle asumist läbi kolmekuulised individuaalsed ohutustehnika ja tööalased kursused ettevõtte õppekombinaadis.

Kohtla-Järve kombinaadi töötajate tööalase aktiivsuse tõusust sõjajärgsetel aastatel ning nende püüdest kaasa aidata oma tööstuse kiiremale arengule kõneleb ka ratsionaliseerijate ja leiutajate suur arv ja nende ettepanekute rakendamisest saadud suur materiaalne kasu. Nii näiteks moodustab 195o. — 1959.a. 4o99 ratsionaliseerimisettepaneku juurutamisest saadud kokkuhoid enam kui 29,9 miljonit rubla.[1)]

Kohtla-Järve kombinaadis oli ligi 2,4 tuhandelises töötajate peres 195o. aastal 217 ratsioniseerijat ,1955. aastal - 4o8,aga 1959 .aastal juba üle 5oo(534) ratsionaliseerijat.[2)] Kombinaadi sellises suures ratsionaliseerijate peres paistavad eriti silma peenmehaanik A. Lokk ja ahjude tsehhi energeetik A. Stšerbakov . 1959. aastal autasustati neid mõlemaid ulatusliku eduka töö eest tootmise automatiseerimisel esimese vabariikliku preemia ning esimese ja teise üleliidulise preemiaga.[3)] Ka kõisteede elektrikust E. Herm' ist räägitakse kui parimast noorest ratsionalisaatorist.[4)]

Taolisi näiteid võib tuua veel palju. Eduka sotsialistliku võistluse ja ratsionaliseerimise tulemusena täideti partei ja valitsuse poolt püstitatud ülesanded vedelkütuste

1) Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi ratsionaliseerimise büroo. Aruanded ratsionaliseerimistegevuse kohta 195o - 1959.
2) Sealsamas.
3) "Kaevur" nr. 1o - 23.o1.6o.
4) J. Lüllemets, Suure keemia loojad, kogumikus ...lk. 88.

ja gaasi tootmise suurendamiseks edukalt,sellest annavad tunnistust tabel nr. III toodud arvud .[1)]

Kohtla-Järve kombinaadi generaatorite tsehhi ratsionaliseerimise ja leiutamise nõukogu läbi arutamas esitatud ettepanekuid.

Kohtla kombinaadi õlitoodang viienda viisaastaku kahe esimese aasta jooksul suurenes 16,5 % võrra võrreldes 1950. aastaga. Üheaegselt toodangu ja saaduste sortimendi suurendamisega alandati suuresti ka toodangu omahinda.Nii näiteks alanes Kohtla-Järve kombinaadis toodetava toorõli ja gaasi omahind järgmiselt.[2)] Kohtla kombinaadis alanes üksnes 1951 ja 1952 aasta jooksul ühe tonni õli omahind 16,6 protsenti .[3)] Sõjajärgsete aastate jooksul laienes ka Kohtla-Järve õlitehaste poolt toodetavate saadust sortiment ja paranes kvaliteet. Mitut liiki vedelkütteaimete kõrval,nagu autobensiin,mootorpetrooleum,diiselkütus jt., hakati tootma mitmesuguseid defitsiitseid keemiasaadusi nagu polüfenoole,kummipehmendajat,kinni-

1) Koostatud tabel nr.III Kohtla-Järve PTK plaaniosakonna 1950-1959 aastaaruannete põhjal tootmisplaanide täitmise kohta.
2) Kohtla-Järve plaaniosakond,aruanded tootmisplaanide täitmise kohta. Tabel nr.IV.
3) Kombinaat Kohtla plaaniosakonna aruanded 1951 -52.a.kohta.

tajat metallivalutööstusele,väävlit,naatriumhüposulfiiti, immutusõli ja palju muud.[2] Seoses V.I. Lenini 9o-nda sünnipäevaga omistati põlevkivi-keemiatööstuse arendamisel saavutatud suurte edusammude eest Kohtla-Järve Põlevkiviümbertöötlemise kombinaadile 21. o4. 196o. a. V.I.Lenini austav nimetus. Toodangu sortimendi laiendamine ja omahinna alandamine on ka tulevikus Kohtla-Järve kombinaadi kollektiivi üheks tähtsamaks ülesandeks.Eeldused selle ülesande edukaks lahendamiseks on olemas. Juba käesoleval ajal teostatakse Kohtla-Järve kombinaadis katseid mitmesuguste uute põlevkeemia toodete saamiseks. Samaaegselt toimuvad kahe uue keemiatsehhi ehitustööd Kohtlas ja Kohtla-Järvel ning seitseaastaku lõpuks laieneb Kohtla-Järve kombinaat seitsme uue tsehhi võrra ja hakkab tootma põlevkivi nn. toorproduktidest-toorõlist,bensiinist ja gaasist-mitmesuguseid väärtuslikke keemiatooteid.Uute produktidena hakatakse tootma bakeliitpulbrit,plastifikaatoreid,butüleeni plastmasside tootmiseks,mitmesuguseid värvaineid,dimefüülresortsiumi liimide valmistamiseks,diiselkütet,karbamiidvaikusid lakitööstusele jne.jne.[1]

Kõige lähemas tulevikus läheb käiku Kohtla katsetsehh, kus selgitatakse kolmanda sordi põlevkivist põlevkiviõli tootmise küsimus.

Käesoleva seitseaastaku jooksul tuleb Kohtla-Järve kombinaadil,kuhu 196o. a. veebruarist kuulub ka Kohtla õlivabrik lahendada veel rida tehnilise iseloomuga probleeme, nagu seda on gaasist bensiini püüdmise seadmete rekonstrueerimine,majapidamisgaasi tootvate kamberahjude ümberehita-

1) A.Veimer,Eesti NSV sotsialistlik industrialiseerimine. lk. 135,137.
2) Tabel nr. V -koostatud Kohtla-Järve PTK Varustus-Turustus os toodangu turustamise aruannete põhjal.

mine,millega üheaegselt likvideeritakse ka kõik kitsaskohad gaasi puhastamise ja komprimeerimisetsehhis ning vanade gaasigeneraatorijaamade rekonstrueerimine ja töö tervistamise alase kompleksi lõpuleviimine tunnelahjude tsehhis,selleks et võimalikult efektiivsemalt kasutada meie vabariigi peamist loodusvara - põlevkivi - ja töödelda teda väiksemate kadudega ja inimtöö jõu vähima kulutamisega.

c) LINNA ELEKTRIMAJANDUS JA ELEKTRIENERGIA TOOTMINE

Ammu enne Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni kirjutas V.I.Lenin: "Meie teame,et kommunistlikku ühiskonda ei saa üles ehitada,kui meie ei sea uuesti jalule tööstust ja põllumajandust,kusjuures neid ei või jalule seada vana moodi.Neid tuleb jalule seada moodsal,teaduse viimase sõna järgi rajatud alusel.Teie teate,et selleks aluseks on elekter.[1] Tõelisele ülesehitustööle me ilma elektrifitseerimisplaanita minna ei saa."[2] Eeltoodu kirjutas V.I. Lenin enam kui pool sajandit tagasi,kuid niisama aktuaalselt kui see kõlas siis ,niisama sügava tähenduse omasid need sõnad 1945. aastal Eesti töörahvale,mil ta jätkas pärast Suure Isamaasõja võidukat lõppu sotsialismi ülesehitamist Eestis.

Üheks suuremaks pärast sõda ehitamisele tulevaks jõujaamaks oli Kohtla-Järve Soojuselektrijaam.

Lähtudes Kohtla-Järve tööstuse vajadustest ja arvestades kohaliku kütteaine-põlevkivi kasutamise võimalusi-alustati üheaegselt gaasivabriku ehitustöödega ka Kohtla-Järve Soojuselektrijaama ehitamist.Nõukogude valitsuse poolt eraldati selleks suured summad,mida kahjuks ei suudetud 1945-1947. aastatel täies ulatuse realiseerida,sest teatavasti ehitas Kohtla-Järve Soojuselektrijaama"Põlevkivigaasiehituse"

1) V.I. Lenin,Teosed 31. köide, Tln.1955,lk.476.
2) Sealsamas,lk. 258.

trust ,kes ehitas samal ajal ka Kohtla-Järve Gaasivabrikut . "Et see organisatsioon koondas oma peatähelepanu gaasivabriku ehitamisele ja vabariiklikud direktiivsed organid ei kontrollinud küllaldaselt tema tööd uue jõujaama ehitamise alal, kulges viimase ehitustöö ebarahuldavalt[1]."

Eestimaa Kommunistliku Partei V kongress, arutades küsimust tekkinud disproportsioonide likvideerimisest põlevkivi- ja keemiatööstuse ning elektrienergia tootmise alal,püstitas ülesande"likvideerida lähemail aastail defitsiit elektrienergiaga varustamise alal ja luua energiavõimsuse reservid."[2]

Tänu siin kavandatud abinõudele ja tööde tempo kiirendamisele lasti Kohtla-Järve Soojuselektrijaama 1. järk käiku 1949. aasta jaanuaris.Kuni 1. juulini 1950. aastal kuulus Kohtla-Järve Soojuselektrijaam ühe tsehhina Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi koosseisu ja allus nagu viimanegi Nõukogude Liidu Naftatööstuse Ministeeriumile.Pärast seda lülitati Kohtla-Järve Soojuselektrijaam Eesti Energia süsteemi ja allutati Elektrijaamade Ministeeriumile.

Ka soojusenergia tootmist alustati Nõukogude Eestis 1950. aastal,mil Kohtla-Järve Soojuselektrijaam andis vabariigile esimesed 82430 megakalorit soojusenergiat.[3]

Kohtla-Järve Soojuselektritsentraali ehitustööd kestsid kuni 1958.aastani, mis ajaks anti ekspluatatsiooni kõik neli Soojuselektrijaama turbiini üldvõimsusega 50 megavatti.Auru töötlemine nendes turbiinides toimub 400°C ja 30 atmosfäärilise rõhu juures.Soojuselektrijaama peamiseks küttega varustajaks

1) A. Veimer,Eesti NSV tööstus tõusuteel,Tln.1949,lk.24.
2) A.,Veimer,ENSV tööstus tõusuteel,Tln.1949,lk.63.
3) N. Tarmisto,Eesti NSV andmete kogumik,Tln.1959,lk.72.

oli ja on Kohtla-Järve Põlevkiviümbertöötlemise kombinaat, kes suunab siia oma põlevkivi jäägi III sordi põlevkivi näol ning Käva - 2 kaevandus. Vähesel määral kasutatakse veel kütteks põlevkiviõli.

Siinjuures on huvitav märkida, et kõikidest Eesti NSV-s praegu töötavatest (v.a . Balti Soojuselektrijaam) elektrijaamadest kulutatakse Kohtla-Järve Soojuselektrijaamas kõige vähem kütust: Ahtme Elektrijaamaga võrreldes umbes 5% vähem, teiste elektrijaamadega võrreldes aga enam kui 15 protsenti, mis on tingitud kombineeritud elektri- ja soojusenergiatootmisest.[1]

Suurt tähelepanu pööras Soojuselektrijaama kollektiiv sõjajärgsetel aastatel mahukate tööprotsesside komplekssele mehhaniseerimisele ja automatiseerimisele, vastavalt Nõukogude Liidu Kommunistliku partei XX kongressi direktiividele.

1956. aastal automatiseeriti grupi eletrijaama töötajate ettepaneku kohaselt põlevkivivedu laost katlamajja. Selle tulemusena hakkas nimetatud kütuse transporti juhtima üks tööline teistes elektrijaamades sellel tööl töötava 5-8 inimese asemel. Praegu on sama süsteem põlevkivitransportimiseks juurutatud ka Ahtme Elektrijaamas ning võetud ühtlasi Balti Soojuselektrijaama projekti.

Järgneval aastal ühendati Kohtla-Järve Soojuselektrijaamas väikese kaliibrilise kilbi ehitamisega kolme katla teenendamine ühe inimese kätte , endise kolme töölise asemele vahetuses.

1958. aastal jõudis järg mehhaniseerimise osas turbiinitsehhi, kus ehitati turbiiniosakonna väga paljude mitme-

---

1) Kohtla-Järve Soojuselektrijaama Plaaniosakond. Aruanded küttekulu kohta.

suguste abimehhanismide üldjuhtimise kilp.Ka siin vabanes neli inimest vahetuses.

Tööd nelja turbiini ühise juhtimiskilbi juures algasid 1959. aastal.Käesoleval ajal selle süsteemi väljaehitamine jätkub,mis vabastab tulevikus täiendavalt 5 inimest, sest endise 7 töölise asemele vahetuses hakkab teenendama kõiki nelja turbiini ainult kaks masinisti.Vabanenud töölised suunati teisele tööle samas ettevõttes,vastavalt sellele kuidas toimus Soojuselektrijaama väljaehitamine ,seda kinnitab ka töötajate arvu pidev kasv nimetatud ettevõttes.Nii töötas Kohtla-Järve Soojuselektrijaamas 1950. a. 384 töölist ja teenistujat,1955 - 5ol ja 1959. aastal samuti 5ol inimest.[1]

Eelpool kirjeldatud tähtsamad ja väga paljud siin teostatud väiksemad tehnilised uuendused ning täiustused võimaldasid Kohtla-Järve Soojuselektrijaamal hakata tootma elektrienergiat 1959. aastal peaaegu kolm korda odavamalt kui seda toodeti 1949. aastal ja vähendada samal ajal tunduvalt kulusid soojusenergia tootmiseks.Nii oli ühe kilovatt-tunni elektrienergia omahinnaks 1949. aastal 26 kopikat,1959. aastal aga 8,5 kopikat.Teiste Eesti NSV-s töötavate elektrijaamadega võrreldes aga on siin toodetud elektrienergia ligikaudu 26 % odavam. Toodangu dünaamikat peegeldab tabel nr.VI [2]

1957 .aastal moodustas Kohtla-Järve Soojuselektrijaamas toodetud elektrienergia hulk 21,2% kogu Eesti NSV-s toodetud elektrienergia hulgast,tulevikus see protsent mõnevõrra väheneb.[3]

---

1) Kohtla-Järve Soojuselektrijaama Plaaniosakond 1950- 1959. aasta aruanded tootmisplaanide täitmise kohta.
2) Tabel nr. VI-koostatud Kohtla-Järve Soojuselektrijaama Plaaniosakonna 1949 - 1959. aasta aruannete põhjal tootmisplaanide täitmise kohta.
3) V. Tarmisto,Eesti NSV andmete kogumik,Tln. 1959. lk. 382.

Väga palju on Kohtla-Järve Soojuselektrijaama ratsionaliseerijate pere samuti ära teinud töötingimuste parandamise ja tervislikumaks muutmise osas.Ka ümbruskonna õhu reostamine elektrijaama põlevkivigaasi ja tolmuga viiaks 1961. aastal miinimumini,seoses olemasolevate tolmufiltrite asendamisega elektrifiltritega.Nagu juba ettevõtte nimetuski ütleb varustab Kohtla-Järve Soojuselektrijaam peamiselt linna ettevõtteid soojus- ja elektrienergiaga.Suurem osa ,s.o. kuni 80% ja enam soojusenergiast tarvitatakse ära Kohtla-Järve kombinaadipoolt,ülejäänud osa soojusenergiast läheb ligikaudu 26 km pikkuse soojusmagistraali kaudu linna elumajade ja asutuste kütteks.Siin toodetud elektrienergia aga suunatakse ühtsesse Eesti Energia süsteemi Energia jaotamist tarbijaile teostab linna 6 kilovoldilise peajaotussõlme kaudu "Elektri Müügi"[1] Kohtla -Järve Osakond . Kohtla-Järve Elektrivarustusskeemi koostas ja teostas selle võrgu välja ehitamist Kohtla -Järve Põlevkivitöötlemise kombinaat.Kahjuks oli nende tööde teostamine juhuslikku laadi,eriti peatoite kindlustamise osas,seetõttu anti linna peatoiteliinid ekspluatatsiooni alles 1953. aasta mai kuus. Kuni selle ajani toimus linna elektriga varustamine Kohtla-Järve kombinaadi jaotussõlme ühe kaabli kaudu.

Käesoleval aastal lõpetati tööd peajaotussõlme kahepoolsete toiteliinide väljaehitamise osas,seoses uue liini toomisega siia otse Kohtla'- Järve Soojuseletrijaamast.[2]

Peamiseks soojus- ja elektrienergia tarbijaks Kohtla -

1) Tabel nr. VII koostatud Eesti Energia"Elektri Müügi" Kohtla-Järve osakonna andmete põhjal.
2) Eesti Energia "Elektri Müügi",Kohtla-Järve osakond. Inspektor Mode ,I. suulised mälestused.

Järvel oli Kohtla-Järve Põlevkiviümbertöötlemise kombinaat , mille energiatarvidusest kõnelevad järgmised arvud: 195o aastal 3o.6oo (tuh. kwh) , 1955 - 119.3oo (tuh.kwh), 1959- 15o.135(tuh. kwh).[1)]

Tähtsuselt järgnevateks elektrienergia tarvitajateks olid Kukruse ja Käva - 2 kaevandused ning " Kohtla" kombi - naat. Viimati nimetatud ettevõtte keskmiseks ööpäevaseks elektrienergia tarviduseks 1959. aastal oli 6 milj. 64 tüh. kilovatt-tundi ning aastaseks üldtarviduseks oli 155oo kilovatt tundi. Üksnes ühe tonni põlevkivi tootmiseks (koos pinnase ja vee kõrvaldamisega) kulutati selles kaevanduses keskmiselt 9,2 kilovatt-tundi ja ühe tonni põlevkiviõli toot- miseks 9o kilovatttundi elektrienergiat.[2)]

Seoses Kohtla-Järve kombinaadi laienemisega ning põlevkivitootmise ulatuslikuma mehhaniseerimisega kasvab Kohtla-Järve tööstusettevõtete energiatarvidus eeloleval 7- aastakul veelgi-Õheaegselt kasvab linna tarvidus soojus- ja elektrienergia järele.Kohtla-Järve linna elektrienergia- ga varustamise kindlustamiseks tuleb tulevikus ehitamisele uus elektrienergiajaotussõlm.

Vastavalt eeltoodule suureneb Kohtla-Järve Soojuselek- trijaama poolt toodetava soojusenergia hulk,kuid elektrienergia tootmise osas moodustab Kohtla-Järve Soojuselektrijaam tulevikus koos Ahtme ja Tallinna Elektrijaamaga reservvõimsuse,mille " ülesandeks on ühtlasi elektrienergia tootmine nn. piigiperioodil,s.o. perioodil,millal energia tarbimine ligineb kõrgpunktile".[3)]

2) Kombinaat "Kohtla", Mehaanika osakond,aruanded elektri - energia tarvituse kohta 1949 - 1959.alusel on koost.Tabel- VIII
3) V. Tarmisto,Eesti NSV andmete kogumik,Tln. 1959,lk.69.
1) "Elektri Müügi" Kohtla-Järve osakond,aruanded elektrienergia müügi kohta 1949-1959.a.

III p e a t ü k k

KOHTLA -JÄRVE TOOTAJATE SOTSIAALMAJANDUSLIKU JA KULTUURILISE HEAOLU KASV SOTSIALISMI ÜLESEHITAMISE PERIOODIL

a) ELAMU - JA KOMMUNAALEHITUS

Kohtla-Järve sotsialistliku linna tekkimine ja areng oli põhiliselt tingitud eesti põlevkivitööstuse tormilisest arengust nõukogude korra tingimustes.

Kohtla-Järve Põlevkiviümbertöötlemise kombinaadi, Kohtla-Järve-Leningradi gaasijuhtme ja võimsa soojuselektritsentraali ehitamiseks oli tarvis enam kui neli tuhat töölist. Olemasolev elanike arv ja elamufond ei olnud küllaldane püstitatud ülesande täitmiseks. Selliselt nii oma kui ka teistest liiduvabariikidest siia saabunud tööliste majutamiseks kavandati uue väljaspool sanitaartsooni asuva töölisalevi ehitamine viieteist - tuhandele elanikule.

Leningradi projekteerimisinstituudi "Lengiprogaz" i poolt koostati 1946. aastal uue töölisalevi projekt, kus ei olnud arvesse võetud sanitaarpiirkonnas asuvate vanade elamurajoonide likvideerimise küsimust ega ka Kohtla-Järve muutmist 1946. aastal

maakondliku alluvusega linnaks.[1]

Kohtla-Järve ümbernimetamine vabariikliku alluvusega linnaks, vastavalt Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusele nr. 1o7 - 4. aprillist 1947. aastast[2] muutis selle projekti ümbertegemise veelgi vajalikumaks.

Elamuehitust alustati Kohtla-Järvel aga juba 1946. aastal, mil Põlevkivigaasi Ettevõ tete Ehituse Trust andis väljaspool 1946. a. projekti ekspluatatsiooni Tehnika asulas esimesed 5. 286 m^2 elamispinda. Ka järgmisel aastal ehitati nimetatud ehitusorganisatsiooni poolt ilma tõsisema kaalutluseta ja planeerimiseta uus elamukvartal Kohtla-Järve Põlevkiviümbertöötlemise kombinaadi tööliste jaoks. Looduslikult asetseb Hommiku rajoon küll ilusal kohal, kuid jääb nagu eelnevgi rajoon sanitaarpiirkonda.[3]

Uue linnaosa ehitamist alustati 1947. aasta sügisel ning käsitöölise Albert Pääro kasutada olnud maa-alale püstitati esimesed monteeritavad majad, mis praegu kannavad numbreid 18 ja 2o Leningradi tänavas. Nende vahel aga asub A. Pääro endine talumaja, ainuke sotsialistliku linnaosa kesktänavail.[4]

1948. aastal ehitustööd sotsialistliku linnaosa väljaehitamiseks jätkusid Kingiseepa tänava rajoonis. Tööd toimusid nüüd juba linna Arhitektuuriosakonna juhtimisel, mis moodustati üheaegselt esimeste Kohtla-Järve linna Töörahva Saadikute Nõukogu valimisega 18. jaanuaril 1948. aastal.

Nagu Põlevkivitöötlemise kombinaadi lukksepp Johannes Kangur ja tema abikaasa Anna mäletavad nimetati praeguse ap-

---

1) Eesti NSV Teataja nr. 33 -4.o7.1946, lk. 554, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus nr. 262, Tln. 1946.
2) Eesti NSV Teataja nr. 12 -19.0%.1947, lk. 2o6, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus nr. 1o7, Tln. 1947.
3) Põlevkivigaasi Ettevõtete Ehituse Trusti Plaani osakond, aasta aruanded tootmisplaanide täitmise kohta 1946-1947.
4) Kohtla-Järve linna TSN TK esimehe Makarovi ettekandest Kohtla-Järve kultuurimaja avaaktusel 1952.

teegi kohalt alla raudtee poole minevat auklikku külavaheteed Torujõeks.Nende pojad Lembit ja Toivo tunnevad aga ainult V. Kingissepa tänavat,mis asub endise Torujõe kohal.

Elumajad V. Kingissepa tänaval.

Samal aastal tasandasid buldooserid ehitusplatse veel Võidu,Nõukogude,Lauristini ja paljudel teistel tänavatel. Siin-seal endise küla maadel kerkisid hooned,kaks lasteaeda ja sõime 265- le lapsele, 74-kohaline ühiselamu,koolimaja ja kauplus ning rida kahekorruselisi elumaju.Üldse anti sel aastal Kohtla-Järve peamise ehitusorganisatsiooni Põlevkivigaasi Ettevõtete Ehituse Trusti poolt lisaks 1947. aastal 1 184 ruutmeetrile elanikonna käsutusse veel 17 462 m^2 elamispinda.[1)]

1948. aastal tehti ühtlasi algust Kohtla-Järve veevarustuse ja soojusmagistraali paigaldamise töödega.Kaugkütte süsteemi esimene järk valmis juba 1949. aastal ning sotsialistliku

1) Põlevkivigaasi Ettevõtete Ehituse Trusti Plaani osakond. Aastaaruanded tootmisplaani täitmise kohta 1948,1949.a.

linnaosa Võidu ja Komsomoli tänava vahelisel alal olevad 5. ja 6. kvartali majad ja edasi 7. ja 10. kvartali majad.

73- korteriline elumaja Võidu tänaval.

Leningradi ja Võidu tänavate vahelisel alal varustati keskküttega.

Soojusvõrgu laiendamist jätkati 1949. aastal pikki V. Kingissepa tänavat.[1]

Kõrvuti elumajade ja kultuuriliselukondlike hoonete püstitamisega rajati rohkesti uusi tänavaid ja haljasalasid ning seati sisse tänavavalgustus.[2]

Linna heakorrastamiseks ja puhastamiseks organiseeriti sageli Linna TSN ja linna komsomolikomitee initsiatiivil pühapäevikuid. Ühiskondlike tööde korras rajati selliselt Kohtla-Järve kombinaadi kommunistlike noorte ja noorte poolt

1) Kohtla-Järve linna TSN TK Arhitektuuri osakond, aktid töö-objektide vastuvõtmise kohta, 1948, 1949.
2) Kohtla-Järve linna Riiklik Arhiiv, f. 2, Kohtla-Järve linna TSN TK otsused ja protokollid, nim. 2, sü. 4, 1948, l. 75.

vanas linnaosas endise porise turuplatsi asemele suurepärane hekkide,kõnniteede,lilleklumpidega ning ilu- ja viljapuudega palistatud väljak,mille kõige kaunimas osas kõrgub V.I.Lenini pronksist mälestussammas.See väljak kannab töörahva suure juhi V.I.Lenini nime kui sümbolit uue võidust vana üle.

Märkimist väärivad veel Kohtla-Järve kooliõpilaste endi kätega heakorrastatud koolimajade ümbrused ja nende poolt ühiskondlike tööde korras istutatud, praegu Kohtla-Järve aiandi hooldada olev viljapuuaed.[1)]

1949. aastal valmis uus linnaplaan ja sellest aastast alates toimusid sotsialistlikus linnaosas ehitustööd peaasjalikult Võidu tänaval,linna kõige kaunima osa väljaehitamiseks. Vastavalt uuele linnaplaanile ehitati Võidu tänava lõppu Eduard Pussile kuulunud poollagunenud lauda logu ja heinakuüni kohale mugava sisustusega ja kauni väliskujundusega kinoteater" Võit".

Kinoteater " Võit".

1) Kohtla-Järve linna Riiklik Arhiiv,f.2, Kohtla-Järve TSN TK otsused ja protokollid, nim. 2, sü. 4, 1948, l. 85.

Pikki tänavat rajati puiestee muruplatside, purskkaevude ning lillede alleega.[1]

Huvitav on siinkohal märkide, et üksnes 1949. ja 1950. aasta jooksul ehitati ja anti sotsialistlikus linnaosas ekspluatatsiooni kakskümmend viis tuhat ruutmeetrit elamispinda, see on sama palju kui seda ehitati Kohtla-Järvel kodanlikul ajal kahekümne aasta jooksul.[2]

Sõjajärgne viies viisaastak lisas Kohtla-Järve ehitustööle veelgi suuremat hoogu. Ehitustööd kulgesid nüüd kõigis linna osades. Kõrvuti elumajadega kerkis rida uusi elukondlikke ja administratiivhooneid. Nii täienes linna elamufond veel 32 tuhande ruutmeetri võrra ning linna mudilaste käsutusse anti neil aastail kolm uut lasteaeda koos vajalike kõrvalhoonetega.[3] 1952. aastal avas Võidu tänava söökla oma uksed. Uued ajakohased tööruumid sai samuti Kohtla-Järve Töös-tuskombinaat. Ka 1949. aastal alustatud linna gasifitseerimine olemasoleva elamufondi osas viidi suuremas enamikus lõpule 1953. aastaks. 1956. aastal ulatus gasifitseeritud korterite arv linnas 1286 - ni, 1959. aastal oli gasifitseeritud juba 1716 korterit.[4]

Suurepärase kingituse said Kohtla-Järve töötajad 1952. aastal, mil Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 35. aastapäevaks avati pidulikult V. Kingissepa nimeline Kultuurimaja.

Mõnes osas tuli neil aastail teha muudatusi ka elamuehituse kavandites, seoses sellega, et linna elanikkond tundu-

1) Kohtla-Järve linna TSN TK esimehe Makarov I. suulised mälestused.
2) Kohtla-Järve linna TSN TK Arhitektuuri osakond. Aktid ehitusobjektide vastuvõtmise kohta 1949- 1950.
3) Kohtla-Järve TSN TK Arhitektuuri osakond. Aktid ehitusobjektide vastuvõtmise kohta 1951- 1955.
4) ENSV SKV Kohtla-Järve ...statistiline kogumik, Tln. 1959, lk. 22.

valt ületas esialgselt planeeritud arvu.

Vastavalt sellele hakati teisel sõjajärgsel viisaastakul ehitama mitte enam töölisalevite tüüpprojektide kohaselt ühe ja kahekorruselisi maju,vaid kolme ja neljakorruselisi hooneid"Estonprojekt" i poolt koostatud linna tüüpprojektide alusel.

Elumaja Kohtla- Nõmmel.

Kahe individuaalprojekti alusel on ehitatud 4 maja. Kaks neist ehitati Võidu tänavale,mis oma raskepärase sammastikuga ei vasta kaasaja arhitektuuri nõuetele,mida märgiti ära ka Eesti NSV arhitektide nõupidamisel Tallinnas 1959. aastal.

Ajavahemikul 1956- 1959 anti sotsialistlikus linnaosas, Kukrusel ja Kohtla-Nõmmel juurde uut elamispinda enam kui 38 tuhat ruutmeetrit.

Vabariigi kuueteistkümnendat aastapäeva tähistasid Kohtla-Järve linna pioneerid uues Pioneeride Majas ja kohtlanõmme - lased vastvalminud avaras Ed. Vilde nimelises kultuurimajas.

Kohtla-Järve arengut ja kasvu sõjajärgseil aastail aitab selgitada juuresolev valguskoopia linna generaal - plaanist.[1)]

b) KAUBANDUSE JA TRANSPORDI ARENG

Nõukogude Liidu rahvamajanduse ja töötajate elu - taseme kindlat tõusu peegeldab kõige eredamalt kaubanduse võimas areng sõjajärgsel perioodil.

Vaatamata sõjast põhjustatud suurtele purustustele taastati kiiresti meie maa tööstuse ja põllumajanduse sõjaeelne tase ning ületati see tunduvalt juba neljanda viisaastaku kestel,mis andis nõukogude valitsusele võimaluse kolmel korral alandada toidu- ja tööstuskaupade hindu, et tõsta elanikkonna ostuvõimet ja tugevdada nõukogude rubla kurssi.

Ka järgmised jaehindade alandamised olid suunatud töötajate materiaalse heaolu tõstmiseks.

Kõigi tarbimisesemeid tootvate tööstusharude edasi - arenemine,põllumajanduse grandioossed edusammud,töötajate sissetulekute tõus ning nende materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste kasv on toonud kaasa ka Kohtla-Järve linna kaubandusvõrgu laienemise sõjajärgseil aastail,selle jaekäibe suurenemise ning kaupade müügi uute vormide ja meetodite juurutamise.

1944. aasta novembris tuli Kohtla.Järve kaubanduse organiseerijail alustada peaaegu tühjalt kohalt.Järgneva aasta kestel loodi siin elanikkonna teenendamiseks põhiliselt vajalik kaubandusvõrk,mis koosnes kuuest segakauplusest.[1]

---

1) Vana Kohtla-Järve elaniku Simson ,V. suulised mälestused.

1946.aasta lõpuks ulatus jaekäive 25 miljoni 600 tuhande rublani planeeritud 24 miljoni asemel.

Neljanda viisaastaku igal järgneval aastal suurenes linna kaubandusvõrk kümnekonna uue müügipunkti võrra,mille tulemusena kuulus 1949. aastal Kohtla-Järve kaubandusvõrku juba 30 kauplust,5 söökla ja 35 kioskit ning sõjajärgse viisaastaku lõpuks ületas Kohtla-Järve kaubakäive saja miljoni piiri.[1]

Toiduainete kauplus Võidu tänaval.

Samal ajal ei suutnud olemasolev kaubandusvõrk rahuldada üha kasvava Kohtla-Järve elanikkonna nõudmisi peamistele toiduainetele ja laiatarbekaupadele.Ka ei tulnud Kohtla-Järve Leivatehas täiel määral toime elanike varustamisel leiva- ja saiatoodetega,mis oli tingitud leivatehase mittetäielikust väljaehitamisest(aga ka nõutavate ladude puudumisest).

---

1) Kohtla-Järve TSN TK Kaubandusosakond.Informatsiooniline aruanne Kohtla-Järve kaubandusorganisatsioonide tegevuse kohta 1949.aastal.

Veel 1949. aastal ei olnud ühtegi külmutusseadet Kohtla-Järve kaubandusvõrgus. Samuti mõjus halvasti elanikkonna varustamisel toiduainetega kolhoosituru puudumine. Seoses sellega alustati järgmisel aastal kolhoosituru rajamist Tallinn - Narva maantee äärde vana ja uue linnaosa vahelisele alale. 1954 .aastaks oli valmis ehitatud uue turu kolm kivist paviljoni. Ehitustööde lõpetamiseks ja turu terri - tooriumi asfalteerimiseks ning ümbruse korrastamiseks eraldati linna 1955.a. eelarvega selleks otstarbeks veel rohkem kui kaks miljonit rubla.[1] Üheaegselt eelnevaga avati nendel aastatel veel rida kauplusi ning ühiskondliku toitlustamise ettevõtteid. 1955. aasta detsebris koosnes Kohtla-Järve kaubandusvõrk juba 12o müügipunktist, kusjuures kaupluste arv ulatus 53- ni.

Üldse suurenes Kohtla-Järve kaubandusvõrk viienda viisaastaku jooksul 41 % võrra, samal ajal kaubakäive suurenes 3o miljoni rubla võrra. Viisaastaku jooksul ehitati ja anti ekspluatatsiooni 14 uut kauplust ja 5 söökla, sealhulgas terve rida spetsialiseeritud kauplusi.[2]

Eriti suureks K. Järve kaubandusorganisatsioonide teeneks nendel aastatel tuleb lugeda linna elanikkonna regulaarset varustamist värske puu- ja juurviljaga. Üksnes 1955. aasta sügisel müüdi Kohtla-Järve töötajatele enam kui 4oo tonni arbuuse, 1oo tonni tomateid ning 1o5 tonni õunu ja viina - marju. Täiel määral kindlustati sel aastal linna vajaduste rahuldamine ka kartulite osas, mida varuti 1o21 tonni ning juurvilja osas, mida varuti enam kui 37o tonni.

---

1) Kohtla-Järve linna TSN TK Kaubandusosakond. Aruanne kaubandusorganisatsioonide tööst 1955.a.
2) Sealsamas, aruanne kaubandusorganisatsioonide 1955.a. 1o kuu töötulemuste kohta.

Seoses kolhoosituru väljaehitamisega suurenes samuti märgatavalt kolhoosituru läbimüük. Nii müüdi liha 168 tonni, piima 166,6 tonni, 218,5 tuh. muna, kartuleid 913,0 tonni, juurvilja 591 tonni, 33,8 tonni puuvilju ja palju muud.[1]

Kuid ka sel aastal jäid Kohtla-Järve kaubandusorganisatsioonid võlgu tarbijaskonna ees, kuna ei suudetud küllaldasel hulgal varustada ostjaid vajalike kaupadega nagu meeste päevasärgid, kleidid, mantlid, pehme mööbel jne. ja seda peamiselt kahe linna kohaliku majanduse ettevõtte süü tõttu. Nimelt keeldus artell" Udarnik" vastu võtmast kaubandusorganisatsioonide masstellimusi õmblustoodetele. Samal ajal Kohtla-Järve Tööstuskombinaat suunas linna kaubandusvõrku väga väikeses valikus ja halva kvaliteediga mööblit.

Et paremini täita Nõukogude Liidu Kommunistliku partei XX kongressi otsuseid, astusid Kohtla-Järve linna kahe peamise kaubandusorganisatsiooni-Põlevkivigaasiehituse ja Eesti Põlevkivi Töölisvarustus Osakondade kaubandusettevõtete kollektiivid sotsialistlikku võistlusse. Selle tulemusena täideti linna kaubakäibe 10 kuu plaan kõigi näitajate osas 8 kuuga ning müüdi elanikkonnale 10 tuh. rubla eest rohkem kaupu kui eelneva aasta samal perioodil.

Kohtla-Järve kaubandusvõrk laienes 1956. aastal veel ühe piima ja poolfabrikaatide spetsialiseeritud kaupluse ning kolme tööstuskaupade paviljoni ja ühe teemaja võrra.[2] Samaks ajaks viidi kõigis linna toiduainete kauplustes lõpule külmutusseadmete ülesmonteerimine.

---

1) Kohtla -Järve linna TSN TK Kaubandusosakond. Aruanne kaubandusorganisatsioonide 1955.a. 10 kuu töötulemuste kohta.

2) Kohtla-Järve linna TSN TK Kaubandusosakond. Aruanne kaubandusorganisatsioonide tegevuse kohta 1956. aastal.

Nagu märgiti Kohtla-Järve linna Töörahva Saadikute Nõukogu 29. oktoobri 1956. aasta istungi protokollis,oli elanikkonna üheks tähtsamaks nõudmiseks 1956. aastal leiva ja leivatoodete kvaliteedi tõstmise nõue. Vastavalt sellele tuli Kohtla-Järve linna Kaubandusosakonnal teha ära suur töö Leivakombinaadi toodangu parandamiseks,kuna viimane allus vahetult kaubandusosakonnale."Kohtla-Järve Leivatehase vana sisseseade asendati täiesti uuega.Kondiitrisaaduste tootmiseks sisustati uus osakond.Üheaegselt laboratooriumi komplekteerimisega võimekate spetsialistidega organiseeriti kogu tootmisaparaadile erialased õppused ning koostati kõigi tootteliikide tootmise tehnoloogiline plaan."[1] 1956. aasta lõpul uue aurukatla ülesseadmisega pandi lõplik alus Kohtla-Järve Leivakombinaadi normaalseks tööks,mis tänapäeval peale Kohtla-Järve linna varustab leiva-saia ja kondiitritoodetega veel linna piirkonna kaubandusvõrku ja osalt isegi Väike - Maarja rajooni müügipunkte.

.Suur osa töötajate nõudmisi spetsialiseeritud kaupluste avamiseks Kukrusel ja Kohtla-Nõmmel jäi 1956.a. siiski veel rahuldamata,sest ehitusorganisatsioonid ei kindlustanud uute kaupluseruumide valmimist. Veel enam jäi teha kauplemis-kultuuri osas,millele oli osakese lisanud 1956.aastal automaatkassade sisseseadmine tähtsamates linna kauplustes.

Lakkamatult kasvavate nõukogude inimeste vajaduste rahuldamiseks suurendati 1957. a.kaubandusvõrku 3 uue spetsialiseeritud sporditarvete,raamatu-,kala-,lihakaupluse ja ühe söökla võrra.

---

1) Kohtla-Järve linna TSN TK Kaubandusosakond.Kohtla-Järve TSN TK otsus nr. lo- 29. lo. 56.kaubandusorganisatsioonide tegevuse kohta.

Elanikkonnale müüdi 1957. aastal 13 miljoni eest rohkem kaupa kui 1956. aastal.Liha ja linde müüdi 1957.a. 34,6 % võrra rohkem kui 1956.a.,vorsti 11,6 %,kala 15,4 %,piima 38,o %, suhkrut 16,7 % ja kondiitrisaadusi lo % võrra rohkem kui 1956. aastal; samal ajal villast riiet müüdi 14 %,siidriiet 11,2 % ,õmblustooteid 24,5 %,nahkjalatseid 2o,3 % ja mööblit 35 % võrra rohkem kui 1956.aastal.[1] Esitatud andmed annavad tunnistust sellest,et tähtsamate toidu- ja tööstuskaupade tarbimise tase 1957. aastal ületas tunduvalt 1956.aasta taseme.

1958. aastal Kohtla-Järve linna kaubandusvõrgu plaaniliseks käibeks oli 151 218 tuh. rubla.Tegelikult ulatus see 153 675,6 tuh. rublani.Üksnes sporditarbeid ja kultuurkaupu müüdi sel aastal ostjaskonnale enam kui 4 miljoni rubla eest. Suured muutused toimusid ka 1958. aasta kaubakäibe struktuuris.Intensiivselt tõusis väärtuslikumate tööstuskaupade müük. Kui võrrelda Kohtla-Järve kaubandusvõrgu läbimüüki tähtsamate tööstuskaupade osas 1958. aastat 1948. aastaga,siis näeme,et villast riiet osteti 1,9 korda rohkem kui 1948.aastal,siidriiet 4,7 korda, õmblustooteid 9,7 korda,nahkjalatseid 2,3 korda ja mööblit 5,3 korda rohkem kui 1948. aastal.[2]

Üheaegselt kaupluste arvu kasvuga suurenes ka spetsialiseeritud kaupluste hulk 1958. aastal ulatus nende arv 47 - ni. 1958. aastal lahendati samuti õpilaste sooja lõunaga varustamise küsimus.Kauplemise uue vormina viidi sisse peaaegu kõigis linna tööstusettevõtete sööklates iseteenendamine.

---

1) Kohtla-Järve linna TSN TK Kaubandusosakond.Aruanne kaubandusorganisatsioonide tegevuse kohta 1957. aastal.
2) Kohtla-Järve linna TSN TK kaubandusosakond.Aruanne kaubandusorganisatsioonide tegevuse kohta 1958. aastal.

Samal ajal organiseeriti iseteenendav pakikaupade müük ning valmisriiete ja kangaste müük lahtistel vitriinidel. Ostajskonna soovide ja nõudmiste väljaselgitamiseks viidi Kohtla-Järve linna Kaubandusosakonna poolt 1958. aastal esmakordselt läbi ka ostjate konverents.

Seitseaastaku esimese aasta plaani edukast täitmisest annab tunnistust Kohtla-Järve töötajate heaolu järsk tõus, millega seoses suurenes märgatavalt ka kaubakäibe plaan, mis täideti 102, 5% -lt. Kaubakäive suurenemise teiseks põhjuseks oli rajoonide ümberorganiseerimine, mille tõttu lülitus Kohtla-Järve kaubandusvõrku veel terve rida linnapiirkonna müügipunkte.

Täites partei ja valitsuse otsust elanikkonna paremaks teenendamiseks ning selleks, et muuta mugavamaks hinnaliste pika kasutusajaga kaupade ost, avati 15. septembril 1959. aastal neli kauplust, kust Kohtla-Järve töötajad või vad järelmaksuga osta väärtuslikke kultuur- ja elukondlikke kaupu.[1)]

Tunduvalt paranes samuti linna elanikkonna varustamine mööbli ja majapidamistarvetega, seoses uute kaupluste avamisega Sotsialistlikus linnaosas.

Tähtsamate toidu- ja tööstuskaupade läbimüügi kasvu iseloomustab tabel nr. IX[2)]

Kokkuvõttena antud osa kohta lisan tabeli nr... ,[3)] mis kõige paremini peegeldab seda suurt hoolitsust ja tähelepanu, millega Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus on ümbitsenud Kohtla- Järve töötajaid.

---

1) Kohtla'Järve linna TSN TK Kaubandusosakond. Aruanne kaubandusorganisatsioonide tegevuse kohta 1959.a.
2) Tabel nr.IX koostatud Kohtla-Järve linna TSN TK Kaubandusosakonna aruannete põhjal kaubandusorganisatsioonide tegevuse kohta.
3) Tabel nr..X koostatud kaubakäibe aruannete põhjal.

Tähtsat osa Kohtla-Järve linna majanduslikus arengus etendas autotranspordi areng ja seda peamiselt regulaarse liikluse ja teiste ENSV keskustega ühenduse pidamise osas.

Nagu kaubanduse alal,nii ka siin,tuli alustada õieti päris algusest,kuna kodanliku korra ajal Kohtla-Järvel inimeste veoks autobusse ei olnud.Ainsaks sõiduvahendiks oli isiklik jalgratas või kaevandustest põlevkivi vedav rong,mille koosseisus olid mõned reisijate veoks kohandatud kaubavagunid.

Kohe peale Suure Isamaasõja lõppu,seati sisse regulaarne autobussiliiklus Kohtla-Nõmme,Kukruse ja Kohtla-Järve vahel.Esialgu sõitsid nendel liinidel Rakvere Autobaasi masinad,mistõttu nii mõnigi kord esines tõsiseid raskusi ühenduse pidamisel nimetatud keskuste vahel.Ka hilisem autobaasi asukoht Toilas ei olnud küllalt otstarbekas, selle - pärast juba 1949. aastal asutati Autobaas nr. 2 filiaali baasil Kohtla-Järve Autobaas nr. 12. Samal aastal kujunesid välja uued autobusside liinid Kohtla-Järve-Jõhvi,Jõhvi-Ahtme, Kohtla-Järve Sotsialistliku linnaosa ja vana linnaosa vahel, Jõhvi-Sonda,Jõhvi-Sillamäe jne. vaheliseks ühenduse pidamiseks.

Järgmisel,s.o. 195o. aastal aga ulatus busside arv 11-ni. Peale selle kuulusid autobaasi koosseisu kuni 1959.a. lõpuni veomasinad.

1951. aastaks suurenes autobusside liinide arv juba 15 - le,millisena püsis kuni 1955. aastani.Selleks ajaks oli baasi autobusside ja sõiduautode hulk kasvanud 31-le.Seoses eelnevaga suurenes reisiliinide arv 15-lt 2o-le ning reisijate arv 3122 678 - 4437 082 reisijani aastas.[1)]

1) Tabel nr. XI koostatud Kohtla-Järve Autobussi-ja Taksopargi Plaaniosakonna 195o - 1959. a. aastaaruannete põhjal.

Järgnevatel aastatel suurenes Kohtla-Järve Autobaasi masinate park autobusside osas pidevalt ja 1959. aastal ulatus nende arv 64- ni.Ka veomasinate park ajutiselt suurenes, seoses Kohtla-Järve ettevõtete masinate üleandmisega 12. Autobaasile.

1959. aastal nimetati aga Kohtla-Järve Autobaas nr. 12 ümber Kohtla-Järve Autobussi- ja Taksopargiks,seoses veopargi üleandmisega Kohtla-Järvel asuvale 1o7. Autobaasile.

Nagu juba eespool märgitud teenendas Kohtla-Järve linna ja linnapiirkonna elanikke 1959. aastal 64 mugavat kodumaist autobussi 18 -l linna- ja 14 -l maaliinil[1] [3]. Peale selle oli Kohtla -Järve töötajail kasutada 31 taksot.

Kuna autotransport on ka edaspidi peamiseks liiklusvahendiks ühenduse pidamisel teiste ENSV linnadega,siis nähakse ette 7- aastaku lõpuks autobusside arvu kolmekordistamist Kohtla -Järve põlevkivibasseinis[2],millega seoses ühenduse pidamine Kohtla-Järve ja teiste keskuste vahel muutub veelgi paremaks.

---

1) Kohtla-Järve Autobussi- ja Taksopark.Plaaniosakonna andmed.
2) V. Tarmisto,Eesti NSV Andmete kogumik.Tln 1959,lk. 384.
3) Vaata tabel nr.XII

c) HARIDUS JA KULTUUR

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus pööravad suurt tähelepanu kasvavale põlvkonnale ja teevad kõik selleks, et meie maa õppivast noorsoost sirguksid teadlikud aktiivsed kommunismiehitajad.

Laste kasvatamist kommunistlike ideede vaimus teostab esmajoones kool. Nõukogude kooli loomisele Kohtla Järvel asuti 1944. aasta sügisel. Tööd tuli alustada saksa okupantide poolt osaliselt mahapõletatud, Kohtla-Järve ainukeses kooli-majas. Esimesel aastal ei ulatunud õpilaste arv üle ühe tuhande, sellele vaatamata toimus õppetöö ruumide vähesuse tõttu kahes vahetuses.

Põlevkivigaasi tootmise ja põlevkivi-keemiatööstuse arendamisega Kohtla-Järvel sõjajärgsetel aastatel tekkis ühtlasi suur vajadus tehnilise keskharidusega spetsialistide järele. Seoses sellega alustas 1946/47. õppeaastal Kohtla-Järvel tööd Põlevkivitöötlemise Tehnikum, millega hiljem liideti ka Tartu Keemia Tehnikum ja Tallinna Mäetehnikum. Õpilaste arv Kohtla-Järve Keemia-Mäetehnikumis kuni 1955/56. õppeaastani kasvas pidevalt, peale seda aga on pidevalt kõikunud. Nii näiteks õppis 1955/56. õppeaastal Kohtla-Järve Keemia-Mäetehnikumis 558 õpilast, järmisel õppeaastal aga ainult 433 ja 1957/58. õppeaastal veelgi vähem, s.o. 310 õpilast.

1958/59 . aastal tõusis õpilaste arv nimetatud koolis uuesti 656-le ja seda just uute ühiselamute ja töökodade.valmimise ning Tallinna Mäetehnikumi liitmise tõttu.

Käesoleval õppeaastal õpib Kohtla-Järve Keemia-Mäetehnikumis päevases osakonnas 318 ning õhtu- ja kaugõppeosakonnas 159 õpilast.[1)]

Alates 1955. aastast kuni 1958. a. augustini töötas Kukruse alevis veel Kohtla-Järve Vabariiklik Meditsiiniline keskkool,kus õppis neil aastail ühtekokku 493 õpilast.

Nagu nähtub eelpool toodud arvudest,likvideeris nõukogude võim vana kitsendava koolisüsteemi,et sellest ei jäänud enam kivi kivi peale.Avarad võimalused loodi ka üldhariduse omandamiseks tootmistöö kõrval.

Juba 1945. aastal avati Õhtukooli klassid Kohtla-Nõmme 7- aastase kooli ja Kohtla-Järve V keskkooli juures, millest hiljem kujunesid välja õhtukeskkoolid.

1951/ 52. õppeaastal alustas Kohtla- Järvel tööd juba kolm töölisnoorte keskkooli 293 õpilasega. Järgnevatel aastatel õhtukooli õpilaste arv linnas järjest kasvas.Samuti avatakse kaks uut töölisnoorte keskkooli Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Kombinaadis ja Kukruse kaevanduses. Selliselt oli 1955/ 56.õppeaasta sügiseks Kohtla-Järve linnas viis töölisnoorte keskkooli 97o õpilasega.[2)] Õpilasteks olid üheaegselt nii noored kui ka eakad töölised ja teenistujad.Nii lõpetas edukalt Kohtla-Järve I Töölisnoorte Keskkooli Kohtla-Järve linna TSN TK sekretär S. Vassenina."Kohtla" Kombinaadi raama-

1) ENSV - SKV Kohtla-Järve Inspektuur.Vabariigilise alluvusega linnade majanduse ja kultuuri põhinäitajad statistiline kogumik,Tln 1958 ja 1959,lk. 154 ja lk. 114,Eesti NSV Rahvamajandus statistiline kogumik,tln 1957,lk.254.

2) NSVL SKV Kohtla-Järve Inspektuur,Vabariigilise alluvusega linnade majanduse ja kultuuri põhinäitajad,statistiline kogumik,Tln. 1958, eksemplar nr. 154,lk. 65.

tupidaja U. Jääger lõpetas Kombinaat " Kohtla" Töölisnoorte Keskkooli hõbemedaliga.Sama keskkooli lõpetas heade hinnetega ka " Kohtla" kombinaadi õlivabriku osakonna juhataja J.Tomberg,kes käesoleval ajal õpib kaugeõppe teel Tallinna Polütehnilises Instituudis.

Esialgu tuli keskkooli klasside kõrval avada I,II ja III klass. Viimastel aastatel on kõige madalamaks klassiks töölisnoorte koolides V klass,mis teatud määral ühtlasi iseloomustab Kohtla-Järve töötajate üldise haridustaseme tõusu.

Tänapäeval on samuti vähem murettekitavaks probleemiks töölisnoorte kooli õpilaste kontingendi säilitamine aasta kestel ja õpilaste kooli suunamise küsimus,seoses töötajate teadlikkuse kasvu ning koolides teostatava õppe-kasvatustöö paranemisega. See on maksev eriti Kohtla-Järve I Töölisnoorte Keskkooli ja Kombinaat " Kohtla" Töölisnoorte Keskkooli kohta .Nimetatud kool laseb tänavu välja juba V lennu ühe - teistkümnenda klassi lõpetajaid. Kohtla-Järve töölisnoorte keskkoolides lõpetab igal aastal ühtekokku kuni 13o töölis - noort X ja XI klassi ja 15o noormeest ja neidu omandavad VII klassi lõputunnistuse.[1)]

Vastavalt Nõukogude Liidu Kommunistliku partei XXI kongressi otsustele kasvab Kohtla-Järve töölisnoorte kesk - koolides õppijate ja lõpetajate arv veelgi.

Kõrvuti õhtukoolidega töötab Kohtla-Järvel 1956. aastast alates Vabariikliku kaugeõppe keskkooli konsultatsiooni-punkt , kus käesoleval ajal õpib rohkem kui 2oo inimest.[2)]

1) Kohtla-Järve linna TSN TK Haridusosakond.Haridusosakonna juhataja ettekanne õppekasvatustööst Kohtla-Järve töölisnoorte koolides 1958. aastal.
2) J. Kolõbanov,Keskharidus kaugõppe teel,"Kaevur" nr. 98 - 18. o8. 59.

Töötingimused üldharidulikus koolis muutusid tunduvalt avaramaks 1948. aastal,mil sotsialistlikus linnaosas anti ekspluatatsiooni esimene nõukogude võimu aastail ehitatud koolihoone.Edasi kasvas linna koolide võrk uute koolimajade ehitamise arvel pidevalt ning esimese sõjajärgse viisaastaku lõpuks oli Kohtla-Järvel kaks keskkooli ja kolm 7-aastast kooli 29oo õpilasega.[1]

Viienda viisaastaku lõpuks tõusis õpilaste arv linna üldhariduslikes koolides üle kolme tuhande.

1958/59. õppeaastal õppis Kohtla-Järve linna neljas keskkoolis ja kolmes seitsmeaastases koolis aga juba üle 4 tuhande õpilase,mis ületab Kohtla-Järve õpilaste arvu kodanliku aja lõpul 8 kordselt[2]. Siinjuures olgu veel märgitud,et kodanlikul ajal oli Kohtla-Järvel ainult üks 6-klassiline algkool umbes 5oo õpilasega.[3] Lähim keskkool progümnaasiumi näol asus Jõhvis.Vanemate vaesuse tõttu jäi väga paljudel Kohtla-Järve tööliste lastel isegi algkool lõpetamata, rääkimata veel keskhariduse omandamisest,mis kõrge õppemaksu tõttu oli kättesaadav vaid vähestele Kohtla-Järve varakatele inimestele.Kaevurite poegadele ja tütardele avanes tee haridusele alles nõukogude võimu taaskehtestamisega Eestis.

1) ENSV SKV Kohtla-Järve Inspektuur.Eesti NSV Vabariigilise alluvusega linnade majanduse ja kultuuri põhinäitajad,statistiline kogumik,Tln. 1958,lk. 64.
2) Kohtla-Järve TSN TK Haridusosakond.Aruanded õpilaste arvu ja õppeedukuse kohta.
3) Riigi Põlevkivitööstus,Tln. 1938, lk. 99.

Väga palju on toimunud muutusi ka Kohtla-Järve koolide sisulises töös. Vastavalt kommunistliku partei XIX ja XX kongressi direktiividele-õpilastele polütehnilise hariduse ja praktilise tööoskuse andmiseks-organiseeriti kõikide Kohtla-Järve linna koolide juurde tehnikakabinetid, laboratooriumid, töökojad, käsitöötklassid ja kasvuhooned. Kõige parem töökoda loodi neil aastail III Keskkooli juurde(direktor Dmitrijeva).

Käsitöö tund Kohtla-Nõmme 7-aastases koolis.

II Keskkooli IX ja X klassi õpilased omandavad töö-praktika tundides, mis toimuvad Kohtla Järve Soojuselektri-jaamas, elektriku ja lukksepa elukutse.

Suurt osa koolides läbiviidava kasvatustöö huvitavamaks ja tõhusamaks muutmisel etendasid mitmesugused kooli-sisesed huvialaringid, milledest osavõtt kõikides Kohtla -

Järve koolides oli väga aktiivne.Ka klubide juures töötavas 14 - nes lasteringis,Lastespordikoolis,Pioneeride Majas ja Muusikakoolis möödus neil aastail Kohtla-Järve õpilaste vaba aeg huvitavalt ja kasulikult,sest nii mõnestki Kohtla-Järve Lastespordikooli kasvandikust,nagu Titova,Vanaveski jt. on sirgunud linna nimekad sportlased ja nii mõnelegi Kohtla - Järve Muusikakooli aŋdekal lõpetajal,sealhulgas ka Helle Soolehel, on nüüd võimalik edasi õppida Tallinna Muusikakoolis.

Kohtla- Järve Pioneeride Maja.

Nõukogude Liidu edasise tehnilise ja majandusliku arengu perspektiivid esitavad üha uusi nõudmisi mitmekülgselt haritud töötajate ettevalmistamiseks.Nendest nõudmistest lähtudes viiakse käesoleval seitseaastakul Kohtla-Järvel ellu rida uusi abinõusid senise kasvatustöö parandamiseks ja õppetöö edasiseks lähendamiseks elule.

Lähematel aastatel valmib Kohtla-Järvel - uue koolitüübina teistes ENSV linnades juba suure tunnustuse võitnud- internaatkool 6oo-le õpilasele.

Paralleelselt üleminekuga 8-aastasele üldisele kooli- kohustusele reorganiseeritakse kõik Kohtla-Järve seitsme - aastased koolid ja kaks keskkooli kaheksaklassilisteks koolideks. Kohtla-Järve keskkoolide lõpetajad aga omandavad tulevikus üheaegselt keskastme üldharidusega veel mingi kutseala selleks, et otsekohe peale keskkooli lõpetamist võiksid alustada tööd mõnes linna ettevõttes.[1] Samal ajal võivad nad tootmistöö kõrval jätkata õpinguid tehnilise kõrgema hariduse omandamiseks Tallinna Polütehnilise Instituudi Õppe - Konsultatsioonipunktis, mis avati Kohtla-Järvel 1959. aasta sügisel ning kus käesoleval ajal õpib üle 15o üliõpilase.

Kohtla Järve II Keskkool.

1) Kohtla-Järve linna TSN TK Haridusosakond. Haridusosakonna juhataja ettekanne õppetöö ümberorganiseerimisest Kohtla-Järve koolides 1959/6o õppeaastast alates.

Teadusliku töö tsentrumiks Kohtla-Järvel on ENSVTA Põlevkivi-Keemia-Instituut. Põhilise probleemina uuriti siin põlevkivi komplekssе kasutamise võimalusi Eesti NSV rahvamajanduses.

Koostöös praktikutega Kohtla-Järve Põlevkiviümbertöötlemise kombinaadist lahendati rida küsimusi, mis osaliselt on leidnud isegi rakendamist.[1] Nii võib tuua näiteks 1958. aastal käiku lastud Kohtla Mineraalvati tehast, mis toodab odavat ehitusmaterjali-mineraalvatti - majapidamisgaasi ja põlevkiviõli tootmisel tekkinud põlevkivi-koksist.

Tähtsateks ideoloogilise töö keskusteks laiade rahvahulkade kommunistlikul kasvatamisel on klubid.

Siinjuures heidame korraks pilgu endise "Kohtla" kombinaadi kaevuri, praeguse pensionäri August Oja mälestustele "kultuuritegemise" kohta Kohtla-Nõmmel kodanliku Eesti päevil. " Selleks nn. kultuuriliseks meelelhutuseks oli tollal tuletõrje seltsi juubelite pühitsemine saunas. Jah, just saunas. Mujal ei olnud ruumi. Sauna eeskojast viidi kapid välja ja pandi asemele lauad. See oligi siis "kultuurne nurgake". Ei olnud Kohtla-Nõmmel õiget elamispinda, ammuks siis veel ruume kultuurilisteks üritusteks. Kogu asulas oli ainult kaks nägusamat maja. Ühes elas tehase juhataja mister Dun, teises tema abi."

Ammu pole Kohtla -Järvel ei mister Duni ega tema abi. Ei tassi ka enam ükski Kohtla-Järve isetegevuslane mõne sauna eeskojast kappe välja, sest siin jätkub nüüd ruumi nii elamiseks kui ka lustilöömiseks.

---

1) V. Tarmisto, Eesti NSV andmete kogumik, Tln. 1959, lk. 384.

Avar E. Vilde nimeline klubi Kohtla-Nõmmel, V. Kingissepa nimeline Kultuurimaja, milles on kaks saali, 600 ja 200 istekohaga, avarad jalutusruumid, ruumid isetegevusringidele, raamatukogu; Käva ja Kukruse klubid pakuvad K. Järve töötajaile häid võimalusi kultuurilisteks ja kunstilisteks harrastusteks.

V. Kingissepa nimeline Kultuurimaja Kohtla-Järvel.

Ja Kohtla-Järve töölised peavad kultuurist tõsiselt lugu. Seda kinnitab rohke osavõtt klubide väga paljude isetegevusringide tööst ja teatri- ning kinokülastajate arvu pidev kasv. Nii teenendab 1952. a. asutatud Kohtla-Järve Vene Draamateater igal aastal keskmiselt 50 tuhat külastajat ning Kohtla-Järve nelja kino külastab igal aastal kuni pool miljonit inimest.[1] Pole päeva, millal kultuurimajas ei toimuks mõnda üritust, temaatilistest õhtutest ja loengutest kuni

1) Tarmisto, Eesti NSV Andmete kogumik, Tln. 1959, lk. 384.

teatrite näitlejate ja kinoartistide esinemisteni.Kohtla-Järve Kultuurimaja laval on korduvalt esinenud " Estonia" teatri kunstimeistrid,külaliskollektiivid"Vanemuisest" ning Leningradi Väikesest Draamateatrist ja mujalt.Teenitud menu osaliseks on saanud kohtlajärvelaste seas ka linna Kultuurimaja eesti näiteringi esinemised,mida juhatab Kohtla-Järve V. I. Lenini nimelise Põlevkivitöötlemise kombinaadi vanem aparaaditööline Leo Olo.Suurt tunnustust on leidnud ühtlasi Leo Olo poolt kirjutatud ja lavastatud algupärased näidendid "Mammona võimuses" ja " Varjud".[1] Kohtla-Järve isetegevuslaste loomingulist kasvu hinnati kõrgelt ka Nõukogude Eesti I noorsoofestivalil.

Nii autasustati kuldmedali ja I järgu diplomiga E.Vilde nimelise klubi meeskoori" Kaevur" ning V.Kingissepa nimelise Kultuurimaja laulu-ja tantsuansamblit.II järgu diplomi ja hõbemedali said Käva kaevanduse klubi poiste puhkpilli - orkester,I Keskkooli akrobaatide rühm,tantsusolistid Mihhail Lukjanov ja Niina Ukkonen ning veel mitmed noored.

Kuid kaevurite ja põlevkivitöötlejate kultuurilist kasvu ei saa iseloomustada üksnes kunstilise isetegevuse arenguga. Suurt osa selles etendavad raamatukogud .Kui 1938. aastal oli Kohtla-Järvel 2 raamatukogu raamatute üldarvuga 4841 köidet.[2] siis nüüd on Kohtla-Järvel 2o avalikku raamatukogu,mille raamatufond ulatub 15o tuhande köiteni.[3]

---

1) I. Spungin, Töölise näidend näiteringi esituses"Kaevur" nr. 19-13.o2.6o.
3) V. Tarmisto,Eesti NSV andmete kogumik ,Tln. 1959,lk.384.
2) Riigi Põlevkivitööstus 1938,lk.1oo.

Ed. Vilde nimelise Kohtla-Nõmme kultuuriklubi lugemissaalis.

Väga tähtsat osa töötajate kommunistlikul kasvatamisel ja nende mobiliseerimisel valitsuse ja partei poolt püstitatud ülesannete täitmiseks etendas samuti Kohtla-Järve Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu poolt organiseeritud loenguline töö. Nii loeti 1951. aastal ühingu 43 liikme poolt 1465 loengut, 1959. aastal loeti ainuüksi tervishoiu alal üle 2000 loengu, ja seda mitte üksnes nimetatud ühingu, vaid terve rea lektorite gruppide poolt, kes on elanikkonna seas võitnud suure populaarsuse.[1]

Kohtla-Järve kultuur-haridustöö ulatust ja kasvu viimaseil aastail iseloomustavad tabelis nr XIII toodud näitajad.[2]

1) I. Beljajev, Insener -tehnilise intelligentsi kasvatamine, Eesti Bolševik nr. 5, 1. 1952. lk. 37. ja "Kaevur" nr. 11-26. ol. 60.

2) Tabel nr XIII-koostatud Kohtla-Järve linna TSN TK Haridusе- ja Rahandusosakonna õpilaste arvu ja õpeedukuse aruannete ning Kohtla-Järve linna kohaliku eelarve põhjal.

Kohtla-Järve klubide ja raamatukogude arvuline summa rahuldab käesoleval ajal täielikult elanikkonna kultuurilise teenendamise nõudeid, seepärast suunatakse edaspidi peamised jõupingutused just massiliste isetegevuslike kunstivormide,nagu kultuurülikoolide,,isetegevuslike teatrite,muusikaringide jne. arendamisele.

d) SOTSIAALKINDLUSTUS JA TERVISHOID

Lehitsedes Riigi Põlevkivitööstuse 1938. aasta väljaannet torkavad tahtmatult silma arvud, mis peegeldavad tervishoiu olukorda Kohtla-Järvel ja Kukrusel kodanliku Eesti päevil. Nagu ilmneb oli selles rajoonis vaid üks haigla 180 m^2 põrandapindala ja umbes paarikümne voodikohaga ning ambulantsid Kohtlas ja Kukrusel.

Kõiki neid raviasutusi teenendas üks arst, kaks velskrit ja üks sanitar.[1]

Kodanliku aja Kohtla-Järve haigla asetses madalas puubarakis Pioneeri tänaval. Siin anti arstiabi ainult Riigi Põlevkivitööstuse töölistele ja nende perekonnaliikmetele.

---

1) Riigi Põlevkivitööstus, Tln. 1938.a. lk. 87.

Teistel Kohtla-Järve elanikel tuli tõsisema haigestumise korral abi otsida Rakvere ja Narva haiglast,kuhu sissepääsemiseks tuli maksta mitme päeva ravi eest ette.[1)]

Kui eeltoodule lisada veel rohtude ja arstiabi kalli - dus ja igasuguse töökaitse puudumine,siis on mõistetav kuivõrd vähe hoolitseti tollal töötajate tervise eest ning tekkib ühtlasi vastupandamatu soov kõrvutada toodud arve ja fakte nendega,mis iseloomustavad tervishoiu olukorda ja selle arengut Kohtla-Järvel sõjajärgseil aastail.

Kõige hinnalisemaks varanduseks nõukogude maal on inimene.Seepärast hoolitsus töötajate nende tervise ja elukondlike tingimuste parandamise eest on Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse kõige esmasemaks ülesandeks.

Nõukogude Eesti vabastamisega saksa okupantidest 1944. aasta sügisel ja rahvamajanduse ümberkorraldamisega uutel alustel,loodi ühtlasi avarad võimalused rahvatervishoiu arenemiseks Eestis.

Siit peale algas tervishoiu hoogne arenemine ka Kohtla-Järvel,mis väljendus eelkõige olemasolevate raviasutuste laiendamises ja uute avamises ning arstiabi elanikkonnale lähemale viimises.[2)]

Juba 1944. aasta lõpuks taastati K.Järvel sõjaeelne tervishoiuvõrk.Järgmisel 1945. aastal laiendati seda tunduvalt,mistõttu üksnes haiglavoodite arv suurenes seitsekümnele. Erilist rõhku pandi samal ajal laste-ja emadekaitse küsimusele.

---

1) "Kohtla" Kombinaadi Mehhaanika osakonna juhataja Fenmaa,A. suulised mälestused .

2) Kohtla-Järve Haigla Statistika kabineti aruanded. 1949. aastast alates on Kohtla-Järve haiglas statsionaarsel ravil olnud enam kui 79 tuh. haiget ja sünnitusabi on osutatud viimase 13 aasta jooksul rohkem kui 10.300-l korral.

Vastavalt sellele avati uute haigla osakondadena sünnitus- ja lasteosakond, emade ja laste nõuandla ning lastesõim 45- le lapsele.

Nõuetekohaste haiglaruumide puudumise tõttu majutusid osa haigla osakondi esialgselt Pioneeri tänaval asetsevates selleks otstarbeks kohandatud barakkides. Põhiline osa haiglast aga viidi endisest barakist Laial tänaval asetsevasse kahekorruselisse kivimajja. Üheaegselt nimetatud ümberkorraldustega alustati uue ajakohase haiglate-kompleksi ehitamist sotsialistlikus linnaosas.

Lasteaed Kohtla -Nõmmel

1950. aasta 8. märtsil, rahvusvahelisel naistepäeval, avati Kohtla-Järve uus moodsa sisseseadega sünnitushaigla.

Veel samal aastal anti ekspluatatsiooni haigla peakorpus sise- ja kirurgia osakondadega.

Järgnevalt avati siin tuberkuloosidispanser,nakkushaigla, haigla polikliinik ning sisehaiguste haigla Kohtla-Nõmmel. Tööstusettevõtete töölistele arstiabi osutamiseks ehitati samal ajal kolm esmaabi ja kuus velskripunkti ning üks kinnistüüpi ambulatoorium Kohtla-Järve Põlevkiviümbertöötlemise kombinaadis.

Teise sõjajärgse viisaastaku lõpuks töötas Kohtla-Järve linnas aga juba enam kui 25 tervishoiu asutust,mida teenendas 63 arsti ja 4 hambaarsti ning 2o2 meditsiinilise keskharidusega töötajat.[1] Siinjuures ei ole liigne märkida,et ainuüksi Kukruse kaevanduses assigneeriti viiendal viisaastakul töötingimuste ja ohutustehnika parandamiseks 2 miljonit 157 tuhat rubla.

Märkimisväärseid uurimusi Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi töötajate töötingimuste parandamise alal teostati neil aastail ka Eesti NSV Teaduste Akadeemia Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudi poolt. Koos kombinaadi töötajate ja Kohtla-Järve meditsiinilise personaliga selgitati välja kombinaadi tähtsamates osakondades valitsevad töötingimused ning kavandati rida tervistavaid üritusi,millede teostamiseks kulutati 1955.aastal neli ja pool miljonit rubla.[2] Väga tähtsat osa töötajate tervise kaitsmisel etendasid ka profülaktilised läbivaatused,mis võimaldasid väga paljudel juhtudel avastada haigusi juba eos ja neid otsekohe kõrvaldada. Samuti tehti neil aastail lõpp mitmesuguste nakkushaiguste levikule. Eriti tuleb alla kriipsutada tuberkuloosivastast võitlust,

1) Kohtla-Järve Haigla Statistika kabinet.Aruanne meditsiinilise personali kohta.
2) G. Kamõnin,Hoolitsus töötajate tervise eest ei ole kõrvaline asi,"Kaevur" nr. 9o- 28.o7.56.

mille tulemusena sellele kodanliku Eesti päevil Kohtla-Järvel ja teistes põlevkivikaevandustes ulatuslikult levinud haigusele pandi piir.

Iga-aastane pikaajaline tasuline puhkus ja selle veetmine sanatooriumides ja puhkekodudes lõi omakorda parimad tingimused töötajate tervisliku olukorra paranemiseks Kohtla-Järvel. Nii said 2362 Kohtla-Järve töötajat 1952. aastal tasuta või väikese tasu eest tuusiku puhkeaja tervislikuks veetmiseks Nõukogude Liidu mitmesugustes kuurortides sanatooriumides ja puhkekodudes.[1)]

Teisel sõjajärsel viisaastakul avati samuti Kohtla-Järve Põlevkiviümbertöötlemise kombinaadi töötajate jaoks põhjaranniku ühes kaunimas kohas-Ontikal profülaktoorium.

Põhjalikult muutus hoolitsus ka Kohtla-Järve tööliste laste eest. Peale lastehaigla,nõuandla ja laste polikliiniku töötas 1954. aastal linnas juba 9 lasteaeda ja 7 lastesõime.[2)]

Lõunatund Kohtla-Nõmme lasteaias.

1) Kohtla-Järve tööstusettevõtete ametiühingu käitiskomiteede aruandeliste arvude summeerimisel.
2) Käesoleval ajal on Kohtla-Järvel 12 lasteaeda ja 8 lasõime.

Linna lastesõimede ja lasteaedade juhatajateks kasvatajateks on eriharidusega spetsialistid.

Nõrga tervisega laste ravimiseks avati 1952. aasta suvel 2 kuuline väikelaste sanatoorium ning sõime- ja lasteaia suvelaagrid Kurtnal ja Kuremäel. Koolieelaliste laste suved mööduvad tervislikus Aa mererannas ja Kurtna järvede äärses männimetsas, kuhu nõukogude korra ajal ehitati Kohtla-Järve töötajate lastele pioneerilaagrid.

Partei XX kongressi direktiivid tähendasid uut suurt murrangut tervishoiutöö parandamise ja selle tõhusamaks muutmise alal. Vastavalt nimetatud direktiividele kehtestati seadus rasedus ja sünnituspuhkuse aja pikendamise kohta. Samal ajal kõigis linna põlevkivi- ja keemiaettevõtetes viidi sisse kuuetunniline tööpäev ning kõikjal lühendatud tööpäev puhke- ja pidupäevade eelsetel päevadel.

Kuuendal viisaastakul suurenesid assigneeringud tervishoiule veelgi ning seoses sellega ka med. asutuste võrk. Nii kulutati 1956. aastal linna eelaeve kohaselt (sel aastal) tervishoiule 7 miljonit 349 tuhat rubla, mis ületas 1950. aastal tervishoiu peale planeeritud summa kahekordselt.[1]

Kui aga vaadelda arstide (v. a. hambaarstid) arvu kasvu iga Kohtla-Järve elaniku kohta ja võrrelda seda 1938. aastaga, siis on selle dünaamika järgmine:

1938[2]	1948[3]	1958[4]
1 arst	19 arsti	65 arsti
5 tuh. elan. kohta	12 tuh. elan. kohta	28 tuh. elan. kohta

Väga tähtsat osa töötajate tervise paranemisel etendas ka nende materiaalse heaolu järsk tõus.

---

1) "Kaevur" nr. 26 - 01.03. 56.
2) Riigi Põlevkivitööstus, Tln. 1938, lk. 87. ja A. Marksoo, ... lk. 5
3) Kohtla-Järve Haigla statistika kabineti 1948. a. aruanded.
4) Sealsamas, A. Marksoo, ... lk. 7.

Eriti kõrgele tõusid põlevkivitööliste,kui Eesti juhtiva tööstusharu tööliste palgad,ületades sõjaeelse enam kui kahekordselt.Kaevurite keskmiseks kuu töötasuks sõjajärgsetel aastatel oli 3 tuhat rubla.Peale otsese töötasu makstakse põlevkivitööstuse töölistele veel suuri tasusid väljateenitud aastate eest.[1] Nii on kodanliku aegsetest võlgu - sööjatest saanud jõukad töölised,kes omavad isiklikke sõiduautoid,mootorrattaid,individuaalelamuid ja luksuslikult sisustatud kortereid. Olulise summa saavad nõukogude töötajad kätte ka vanaduspensionide ja toetuste näol.Kodanlikul ajal oli pensionäride ring Kohtla-Järvel äärmiselt piiratud, sest pensioni maksti ainult eluaeg Riigi põlevkivitööstuses teeninud töölistele ja teenistujatele.Peamine osa nimetatud pensionisummast langes ametnikele,sest tööliste pensionikapital moodustas 1933. aastal 73 tuhat krooni,töölisi oli aga 264o.Samal ajal 81 ametnike pensionikassa sisaldas 274 tuhat krooni.[2]

NSV Liidu Ülemnõukogu V istungjärgu poolt kinnitati 1956. aastal uus pensioniseadus.Vastavalt sellele suurenes pensionäride arv ja tõusid pensionidena väljamakstavad summad ka Kohtla Järve linna eelarves.Kuni 1. X 1956. aastani maksti Kohtla-Järvel 132o pensionärile 1.475.852--rubla. Samal aasta lõpuks suurenes pensionäride arv aga juba 1755-le.Üldse maksti 1956. aastal pensionidena välja 2.617187 rubla.

1) Nii maksti üksnes 1959. aastal komb."Kohtla" kaevanduse ja õlivabriku osakonna töölistele vanadustasudena välja enam kui 768 tuhat rubla;Kukruse ja Käva-2 kaevanduses ületab üheaastase vanadustasude summa 1. miljoni rubla piiri. Aluseks- nimetatud ettevõtete raamatupidamise os. aruanded.

2) Riigi Põlevkivitööstus,Tln.1933, lk. 68.

Pensionäride ja nendele makstavate pensionide summa kasvas järgnevatel aastatel pidevalt,mida näitavad tabelis nr.XIV toodud andmed.[1)]

Kohtla-Järve pensionäride olukorda tänapäeval iseloomustavad kõige paremini Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Kombinaadi endise kondensatsioonitöölise,praeguse pensionäri A. Võhma sõnad: "Hästi hoolitseb Nõukogude riik,meie,vanade pensionäride,eest.1956.aastal läksin koos abikaasaga pensionile.Mõni kuu hiljem aga anti meile uus korter sotsialistliku linnaosa ühes nägusamas elamus.Korteri kohta pole midagi öelda,siin on olemas kõik mugavused.Meil ei ole praegu millestki puudus.Kodus hoolitseme lastelaste eest.Sageli käime pensionäride klubis.Nii möödub meie aeg kasulikult ja huvitavalt.Kohtlajärvelaste rahuliku ülesehitustöö paatos rikastab meie vanaduspäevi ja sisendab armastust oma kodu - linna vastu veelgi.[2)]

---

1) Kohtla-Järve linna TSN TK Sotsiaalkindlustuse osakond Andmed pensionäride kohta. Tabel nr.XIV.
2) Kohtla-Järve Põlevkivitööstuse kombinaade endise kondensatsioonitöölise praeguse pensionäri A.Võhma suulised mälestused.

K O K K U V Õ T E

Eelnevates töö osades tutvusime lähemalt Kohtla-Järve linna ja tema peamise tööstusharu - põlevkivitööstuse - arenguga sõjajärgseil aastail,mil kapitalistide poolt Kohtla-Järvele rajatud poristest,läppunud õhuga pimedatest maa-alustest koobastest, mida nimetati põlevkivikaevandus - teks ja mis iga hetk ähvardasid sisse langeda,kujunesid päevavalguslampidega heledalt valgustatud korrapärased galeriid,kus kurnatud poolpimedate hobuste asemele hakkasid liikuma elektrirongid.Ainult kirka ja labidaga varustatud sünge kaevuri asemele asusid tööle uued, nõukogude valitsuse hoolega ümbritsetud,tehniliselt haritud spetsialistid,kelle käsutusse anti võimas tehnika.

Ka kodanliku aegsest saksa fašistide sõjamasina kasutuses olnud Kohtla-Järve õlivabrik on nõukogude võimu aastail kasvanud oma suuruse ja toodangu mitmekesisuse poolest ainukeseks sellelaadseks kombinaadiks Nõukogude Liidus ja maailmas.

Sõjajärgsete aastate jooksul läbi viidud ulatuslike elamuehituse ja heakorrastustööde tulemusena muutus mitte ainult

Kohtla-Järve tööstuslik pale,vaid lausa tundmatuseni ka tema elamu-kommunaalmajanduslik ilme.Vana linnaosa rekonstrueerimise kõrval rajati uus sotsialistlik linnaosa kohal, kus varem peale üksikute õlgkatustega talumajade polnud muud kui läbitöötatud kaevanduskarjäärid,talunike põllu - lapid ja soostunud padrik.

Endiste lahtiste karjääride kohale ehitati uued kauni arhitektuuriga majade read, tänavad haljasalad,park. Kõikjal linnas seati sisse vesivarustus,elektrivalgustus ning mugavad vannitubadega korterid varustati keskküte ja gaasiga.Uutesse ajakohastesse korteritesse asusid elama õliutjad, ehitajad, kaevurid,kellede käsutusse anti kõik kaasaja mugavused,millest kodanliku Eesti päevil töölisperekonnad ei osanud isegi unistada.

Kohtla-Järve linna tööliste käsutusse on nõukogude võimu kahekümne aasta jooksul antud enam kui 167 tuhat ruutmeetrit elamispinda,millest suurem osa, s.o. 116 tuhat ruutmeetrit, on ehitatud linna tähtsama ehitusorganisatsiooni"Põlevkivi - gaasi Ettevõtete Ehituse" Trusti poolt.

Kõrvuti Kohtla-Järve tööliste töö ja elutingimuste paranemisega, muutusid samuti nende kultuurilised vajaduse ja koos sellega linna kultuuriasutuste võrk,mille loomist alustati Kohtla-Järve endisaegse ainukese Käva rahvamaja ümberehitamisega.Järgnevail aastail ehitati Kohtla-Järvele viis uut koolimaja,kinoteater,klubid Kohtla-Nõmmele ja Kukrusele ning vabariigi ühe kaunima kultuuripaleena V.Kingissepa

nimeline kultuurimaja,mille ehitamiseks kulutas riik üle 6 miljoni rubla.

Esimese viisaastaku lõpuks anti ekspluatatsiooni ka Kohtla-Järve Haigla-linnake,mis võtab enda alla terve kvartali.Tänapäeval on Kohtla-Järvel loodud juba niivõrd laialdane tervishoiuasutuste võrk,mis võimaldab igakülgse meditsiinilise abi andmise kõrval teostada ulatuslikke uurimusi, millest annavad tunnistust endiste Kohtla-Järve arstide Libermani ja Volkovi poolt kirjutatud teaduslikud tööd. Siin on toodud vaid üksikud põhilised möödunud kahekümne aasta saavutused,millega ei rahuldu enam tänapäeva kohtlajärvelased. Nende nõudmised on kasvanud.Kohtla-Järve partei- ja nõukogude organite ees seisavad uuel seitseaastakul elanikkonna heaolu parandamiseks järjekordsed tõsised ülesanded.

Kui varemalt oldi rahul sellega,et autobussid liikusid uue ja vana linnaosa vahel iga 2o minuti,seejärel 7 minuti järel,siis nüüd on esitatud täiesti põhjendatud ettepanekud selle kohta,et viia busside liikluse sagedus 3-4 minuti peale.

Hädasti on vaja uusi spetsiaalkauplusi ja uusi ruume linna raamatukogule.

Kui 1957. aastal tundsid Kohtla-Järvelased rõõmu televisiooni-ülekande ja raadio-releejaama üle,siis praegu ootavad Kohtla-Järve töötajad kannatamatult värviliste televisioonisaadete algust,sest nende vastuvõtuks on peaaegu kõik tingimused siin juba loodud.

Praeguste töötingimuste üle ei saa Kohtla-Järve meditsiinitöötajad nuriseda,kuid siiski on tarvis uusi avaramaid ruume nii lastehaiglale kui ka tuberkuloosi dispanserile,mitte tervishoiuala töötajate,vaid kogu linna elanikkonna

huvides.

Kui peale sõda oldi sunnitud elama ajutistes barakkides ja sanitaarpiirkonnas,siis käesoleval seitseaastakul on püstitatud nende likvideerimise nõue,vastavalt sellele ehi - tatakse Eesti NSV viies vabariikliku alluvusega linnas - Tallinnas,Tartus,Pärnus ,Narvas ja Kohtla-Järvel juurde uut elamispinda 1o24 miljoni rubla eest.[1] Üksnes 196o.aastal kulutatakse Kommunaal-majanduslikuks ehituseks Kohtla-Järvel enam kui 22,9 miljonit rubal.[2]

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvudes nähakse ette samuti põlevkivi- ja keemiatööstuse edasist arendamist,mille tulemusena kasvab põlevkivi toodang seitse- aastaku lõpuks 1,8 kordseks.

Põlevkivi töötlemise alal on ehitus- ja montaažitöödeks eraldatud 147 miljonit rubla,millest Kohtla-Järve V.I. Lenini nimelise Põlevkivitöötlemise kombinaadi laiendamiseks kulu- tatakse seitseaastaku lõpuks 11o,5 miljonit rubla.[3]

Kohtla-Järve kasvab ja areneb kiiresti ning kui siin esineb veel puudusi mitmel alal,siis on need kasvuraskused, mis suurelt osalt ületatakse juba käesoleval seitseaastakul.

Tänu Kommunistliku partei ja Nõukogude Valitsuse hoolitsusele kujuneb Kohtla-Järve tulevikus veelgi kaunimaks aedlinnaks,kus töötajaile on loodud kõik võimalused aktiiv- seks loovaks tööks ja puhkuseks.

---

1) A. Veimer ja B.Veimer,NSVL tööstus seitseaastakul,Tln. 1959, lk. 125.
2) Kohtla-Järve TSN TK Rahandusosakond,196o.a. kohaliku eel- arve seletuskiri.
3) A.Veimer,B.Veimer,NSVL tööstus seitseaastakul,Tln.1959, lk. 114.

KASUTATUD KIRJANDUSE NIMEKIRI

I V.I.LENINI TEOSED JA NLKP OTSUSED

1. Lenin, V.I., Aruanne Rahvakomissaride Nõukogu tegevuse kohta 22.detsembril, Teosed, 31.kd.
2. Lenin, V.I., Noorsooühingute ülesanded, Teosed, 31.kd.
3. NLKP XIX kongressi direktiivid, 1952.
4. NLKP XX kongressi direktiivid, 1956.
5. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud 1959-1965.

II DOKUMENDID JA MATERJALID

6. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus nr.262-15.06.46 Kiviõli ja Kohtla- Järve linnade moodustamise kohta, Eesti NSV Teataja nr.33- 4.07.46.
7. Eesti NSV Ülemnõukogu seadlus nr.107- 4.04.47 Kohtla-Järve kujundamise kohta vabariikliku alluvusega linnaks, Eesti NSV Teataja nr.12-19.04.47.
8. Vabariigilise alluvusega linnade majanduslikud näitajad statistiline kogumik, Tln. 1958- 1959.
9. Kohtla-Järve Linna Riiklik Arhiiv, Kohtla-Järve linna TSN TK otsused ja protokollid, 1948.
10. Kohtla-Järve linna TSN TK
a) Kohtla-Järve linna TSN TK esimehe Makarov, N. ettekanne.
b) Arhitektuuri osakonna materjalid 1949- 1959.
c) Haridusosakonna materjalid 1945 - 1959.
d) Kaubandusosakonna materjalid 1946-1959.
e) Rahandusosakonna materjalid 1950-1959.
11. Kohtla-Järve Haigla Statistika kabineti materjalid 1945-1959.
12. "Elektri-Müügi" Kohtla-Järve osakonna materjalid 1949-1959.
13. Kohtla-Järve Kultuurimaja materjalid 1958-1959.
14. Kombinaat "Kohtla" Plaaniosakonna materjalid 1950-1959.
15. Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise kombinaat
a) Ametiühingu materjalid 1950 -1959.
b) Kaadrite osakonna materjalid 1945-1959.
c) Plaaniosakonna materjalid 1950- 1959.
d) Ratsinaliseerimise büroo materjalid 1950- 1959.
16. Kohtla-Järve Soojuselektrijaama Plaaniosakonna materjalid 1950- 1959.
17. Kohtla-Järve tööstusettevõtete ametiühingu komiteede materjalid 1952- 1959.

18. Põlevkivigaasi Ettevõtete Ehituse Trusti Plaaniosakonna materjalid 1946-1950.

III KIRJANDUS

19. Eesti Bolševik nr. 5, Tln. 1952.
20. Gazizov, M. ja Allik, A., Eesti NSV põlevkivitootev tööstus, Moskva 1959.
21. Eesti Statistika, Tln. 1937.
22. Kaevandustööliste Aastaraamat, Tln. 1937.
23. Kohtla-Järve laulupäeva album, Narva 1938.
24. Kull, E., Eesti Nsv tööstuse ja transpordi edusammud, Tln. 1955.
25. Kümme aastat Nõukogude Eestit, Tln. 1950.
26. Leberecht, H., Gaas Kohtla-Järvelt, almanahh "Eesti", 1949. (vene keeles)
27. Marksoo, A., Kohtla-Järve, Tln. 1958.
28. Mägi, A., Kommunistliku töö brigaadid, kogumikus "Elada, töötada ja õppida kommunistlikult", Tln. 1959.
29. Nõukogude võimu eest, Veebruari- ja Oktoobrirevolutsioonist Eestis aktiivselt osavõtnute mälestuste kogu, Tln. 1957.
30. Raadik, A., Kodanliku Eesti söltumusest imperialistlikest suurriikidest, Tln. 1957.
31. Raud, V., Kõige tähtsam, kõige peamine kommunismi võiduks, Tln. 1957.
32. Riigi Põlevkivitööstus, Tln. 1928-1938.
33. Tarmisto, V. ja Rostovtsev, M., Eesti NSV majandusgeograafiline ülevaade, Tln. 1956.
34. Tarmisto, V., Eesti NSV andmete kogumik, Tln. 1959.
35. Veimer, A., Eesti NSV majandusprobleeme, Tln. 1945.
36. Veimer, A., Sõjajärgse viisaastaku probleeme Eestis, Tln. 1947.
37. Veimer, A., Eesti NSV tööstus tõusuteel, Tln. 1949.
38. Veimer, A., Eesti NSV sotsialistlik industrialiseerimine, Tln. 1958.
39. Veimer, A. ja Veimer, B., NSV Liidu tööstus seitseaastakul, Tln. 1959.
40. Vinogradov, A., Elu kutsub edasi, kogumikus "Elada, töötada ja õppida kommunistlikult, Tln. 1959.
41. Kruus, H., Kodu-uurimise olukorrast ja ülesannetest Eesti NSV-s, Eesti NSV TA Toimetised, Tln., 1959, nr. 3.

IV PERIOODIKA

41. "Kaevur" 1950 - 1960
42. "Rahva Hääl" nr. 202 - 26. 08. 52.
43. "Rahva Sõna" nr. 26 - 8.07.1938.

V MÄLESTUSED

1. "Kohtla" kombinaadi Mehaanika Osakonna juhataja Eenmaa,A. suulised mälestused.
2. Kohtla Järve Põlevkivitöötlemise kombinaadi Tootmistehnika osakonna juhataja Greelik,I. kirjalikud mälestused.
3. Kohtla-Järve linna TSN TK esimehe Makarov,N. suulised mälestused.
4. Endise Kukruse kaevanduse kaevuri,praeguse pensionäri Massi, M. kirjalikud mälestused.
5. Kohtla kaevanduse endise kaevuri ,praeguse pensionäri Oja,A. suulised mälestused.
6. Vana Kohtla-Järve elaniku Simson, V. suulised mälestused.
7. Endise Kohtla-Järve Ölivabriku töölise Valdmaa,I. suulised mälestused.
8. Käva - 2 kaevanduse juhataja Uit, I. suulised mälestused.
9. Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Kombinaadi endise kondensatsioonitöölise,praeguse pensionäri Võhma,A. suulised mälestused

Tabel nr. I

Põlevkivi toodang tuh. tonnides -

... aastail 1919 ÷ 1939

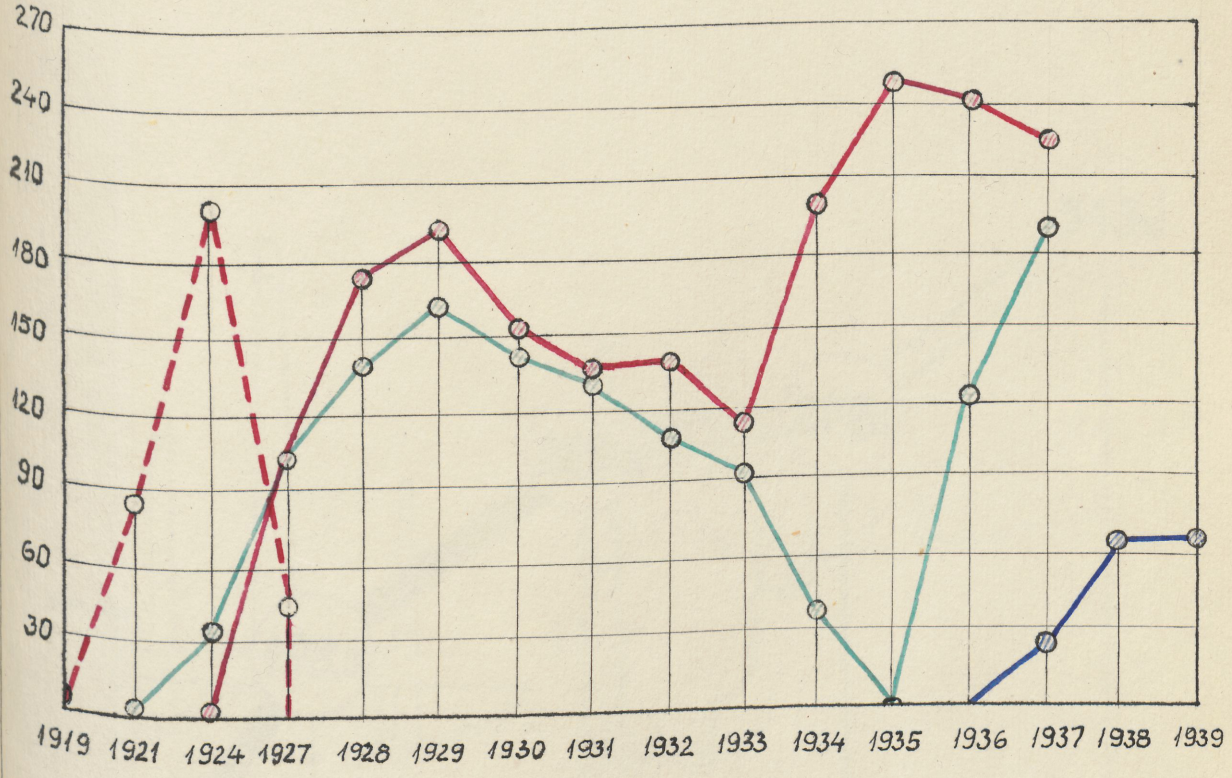

– – – Pavandu kaevandus

... aastail 1944 ÷ 1959

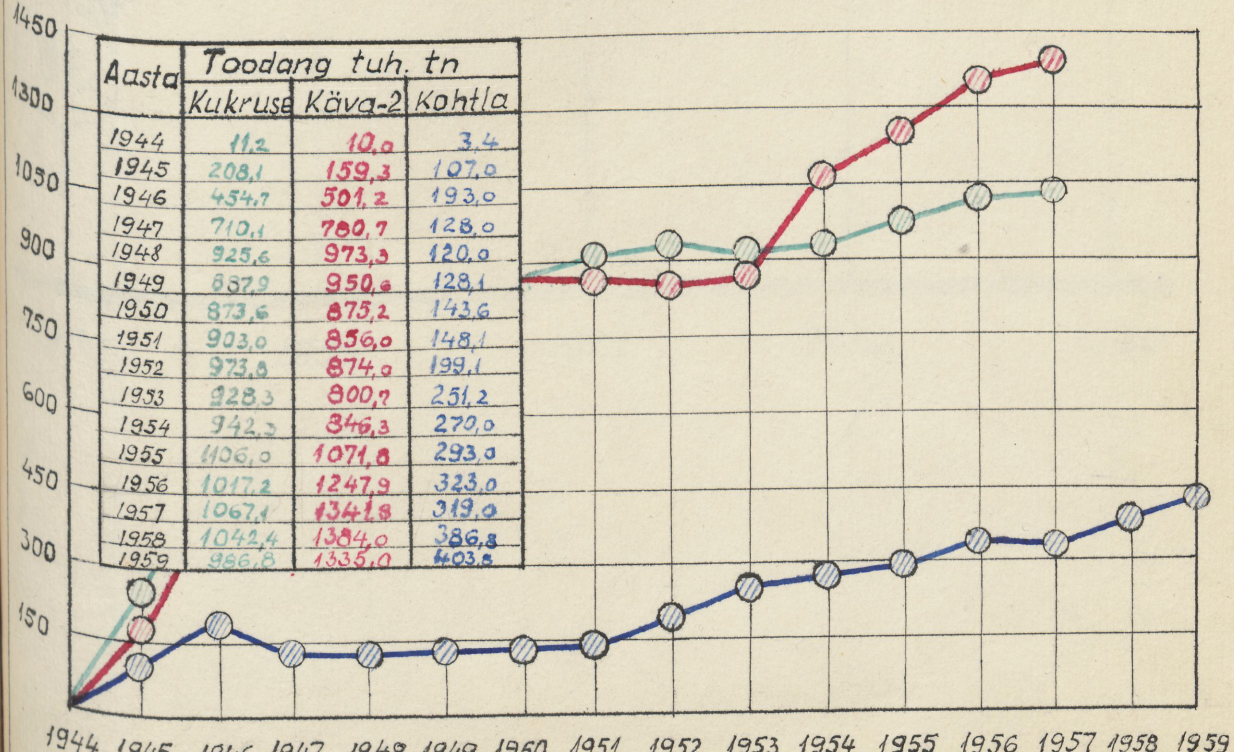

Aasta	Toodang tuh. tn		
	Kukruse	Käva-2	Kohtla
1944	11,2	10,0	3,4
1945	208,1	159,3	107,0
1946	454,7	501,2	193,0
1947	710,1	780,7	128,0
1948	925,6	973,3	120,0
1949	887,9	950,8	128,1
1950	873,6	875,2	143,6
1951	903,0	856,0	148,1
1952	973,8	874,0	199,1
1953	928,3	800,7	251,2
1954	942,3	846,3	270,0
1955	1106,0	1071,8	293,0
1956	1017,2	1247,9	323,0
1957	1067,1	1341,8	319,0
1958	1042,4	1384,0	386,8
1959	966,8	1335,0	403,8

Tabel nr. II

Kohtla-Järve PTK kogutoodangu dünaamika (milj. rbl.)

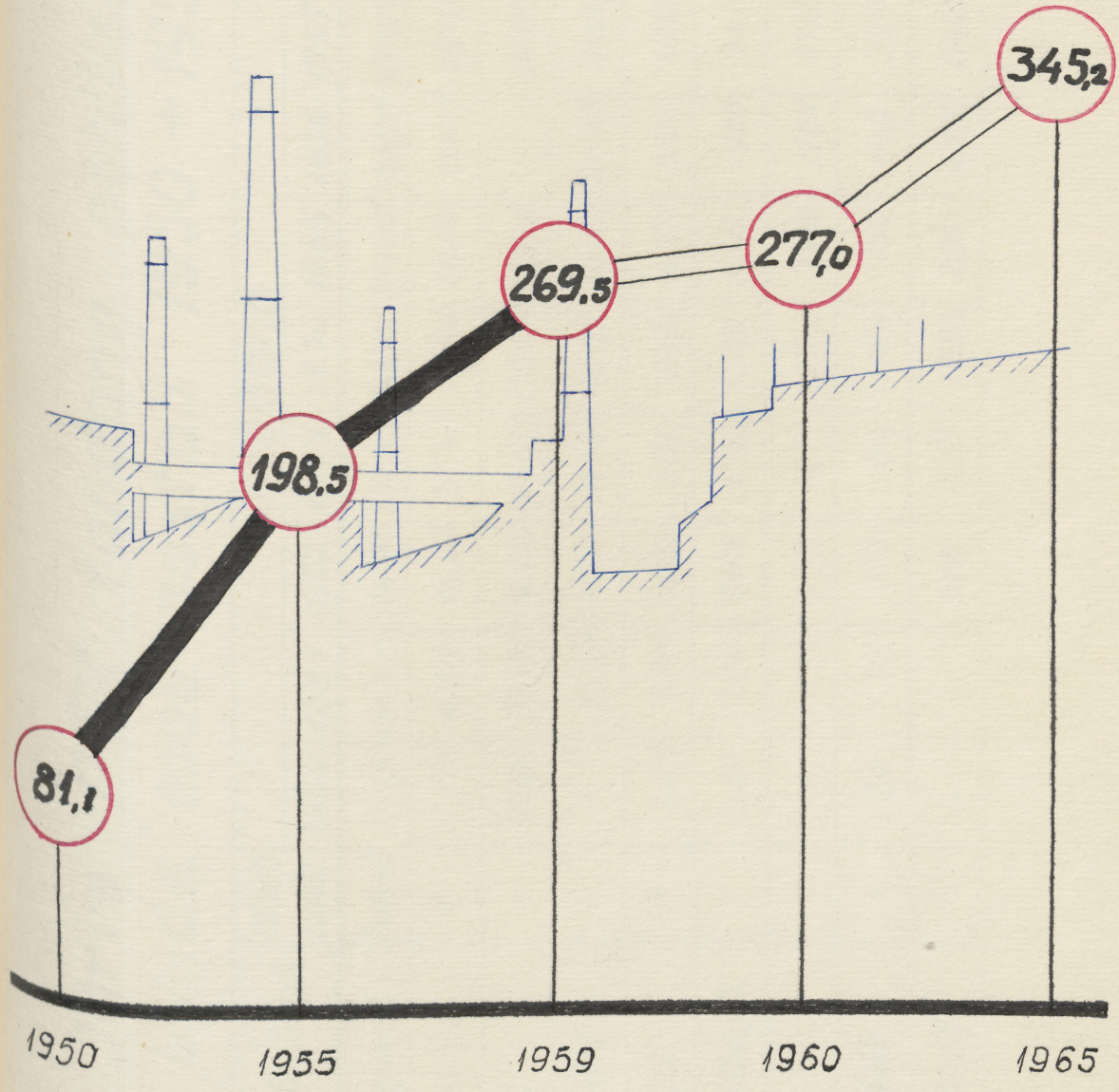

Tabel nr. III

Kohtla-Järve PTK toodang põhiliste tooteliikide osas aastail 1950 ÷ 1959

№	Toote nimetus	Mõõtühik	Toodang										Kasv % võrreld. 1950.a.
			1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	
1	Majapid. gaas	tuh.m³	171.280	128.282	326.160	352.375	363.900	387.402	404.627	407.222	414.222	412.389	240,8
2	Toorbensiin	t	4.178	11.313	17.860	21.741	23.687	26.258	27.629	28.781	33.044	37.496	897,5
3	Kütteõli	"	90.867	97.305	116.599	167.529	178.134	207.321	–	200.193	189.612	202.734	156,0
4	Jmmutusõli	"	–	24.511	45.000	10.464	16.292	37.618	24.066	38.922	62.302	71.952	292,8
5	Kinnitaja	"	2.189	3.088	3.000	3.209	3.822	6.077	8.000	8.000	6.875	7.092	324,0
6	Pehmendaja	"	2.811	2.001	2.145	2.362	1.119	1.512	1.920	3.311	3.073	606	–
7	Väävel	"	–	174	1.312	1.671	1.648	1612	1.787	3.149	2.936	3.437	1975
8	Hüposulfiit	"	20	71	113	86	134	130	145	227	339	500	2.500
9	Polüfenool	"	–	–	100	583	1.503	2.016	2.188	2.482	3.120	3.400	3400

Tabel nr. IV

Kohtla-Järve PTK toodetud majapidamisgaasi omahinna alanemine %-des 1950.a. suhtes

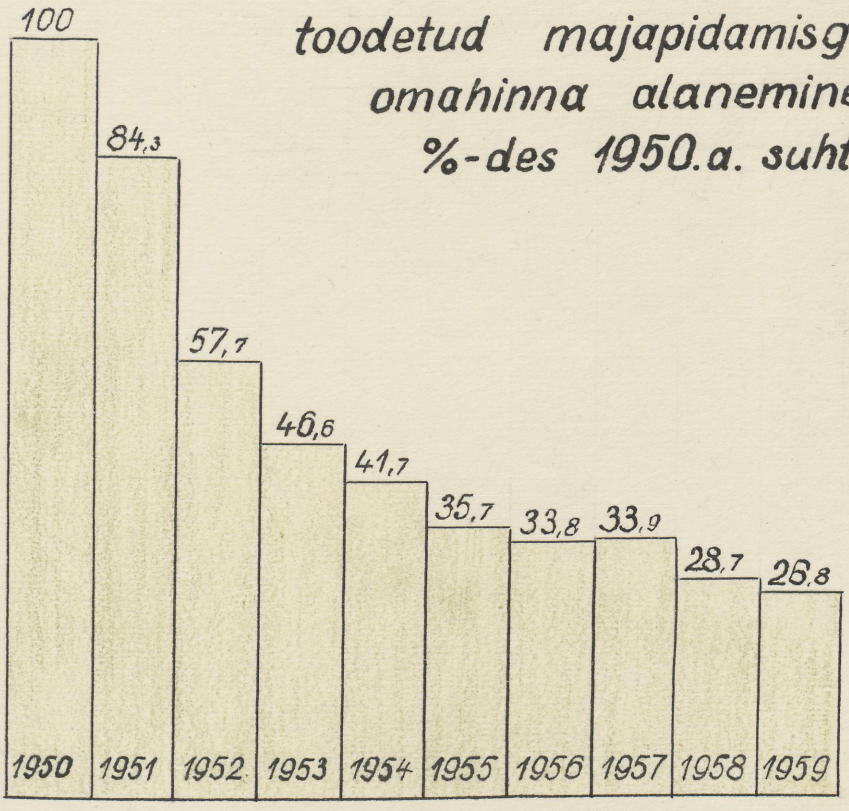

Kohtla-Järve PTK toodetud põlevkivióli omahinna alanemine %-des 1950.a. suhtes

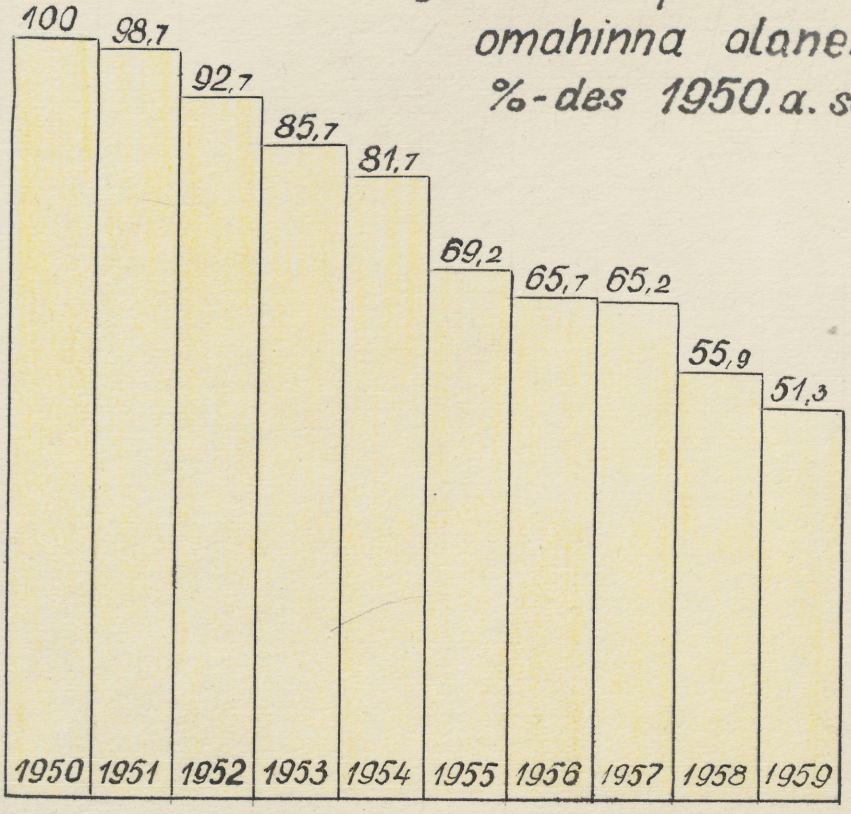

Tabel № V

KOHTLA-JÄRVE PTK
TOODANGU TURUSTAMISE SKEEM

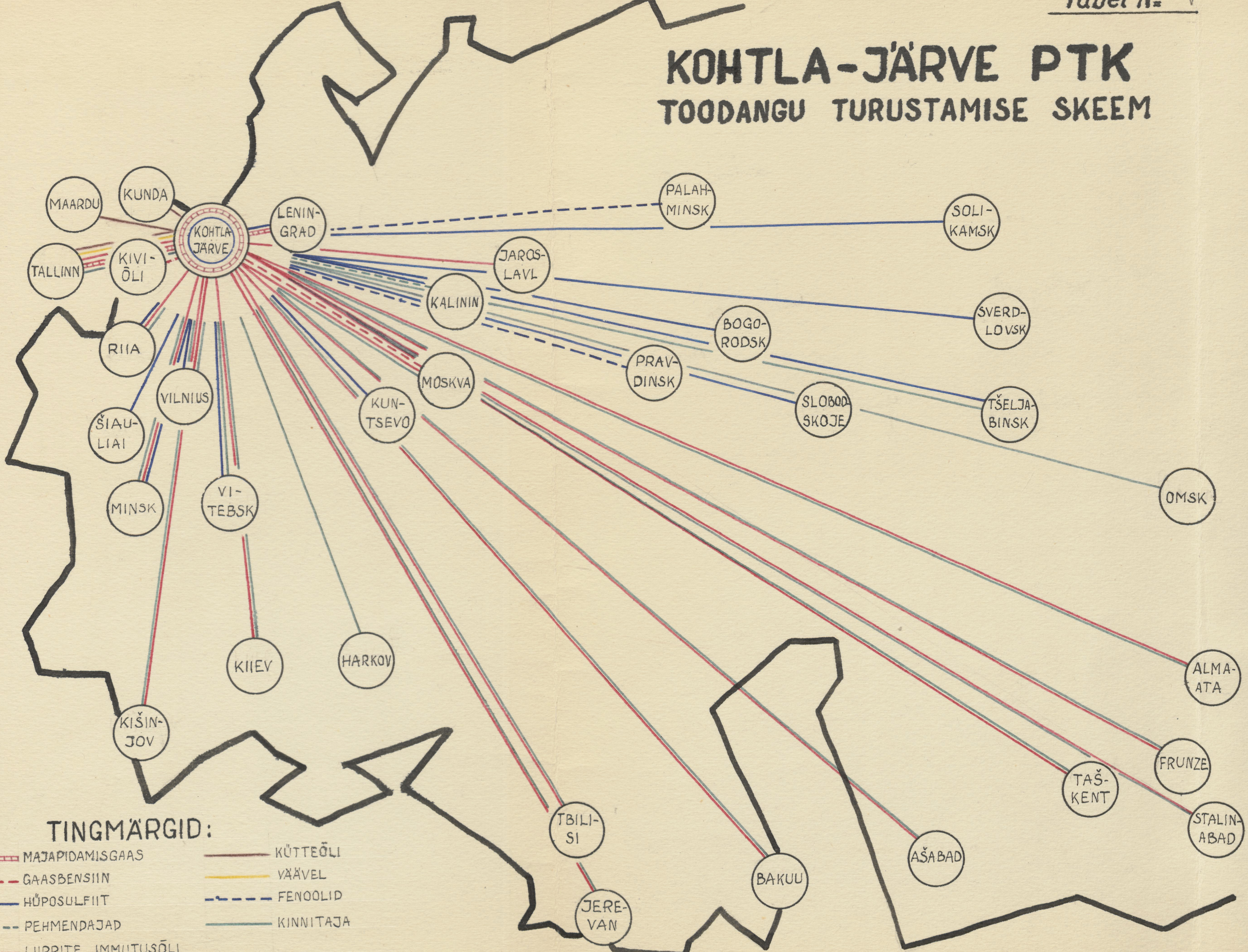

Tabel nr. VI

Kohtla-Järve Soojuselektrijaama elektri- ja soojusenergia toodangu dünaamika aastail 1949 ÷ 1959

Aasta	Toodang	
	El. energia Mwh	Soojus Mcal
1949	38.329	9.274
1950	76.434	82.430
1951	104.494	206.392
1952	130.805	214.304
1953	138.968	186.208
1954	162.347	210.823
1955	197.167	231.558
1956	218.510	304.051
1957	230.972	365.190
1958	280.298	435.097
1959	359.800	454.160

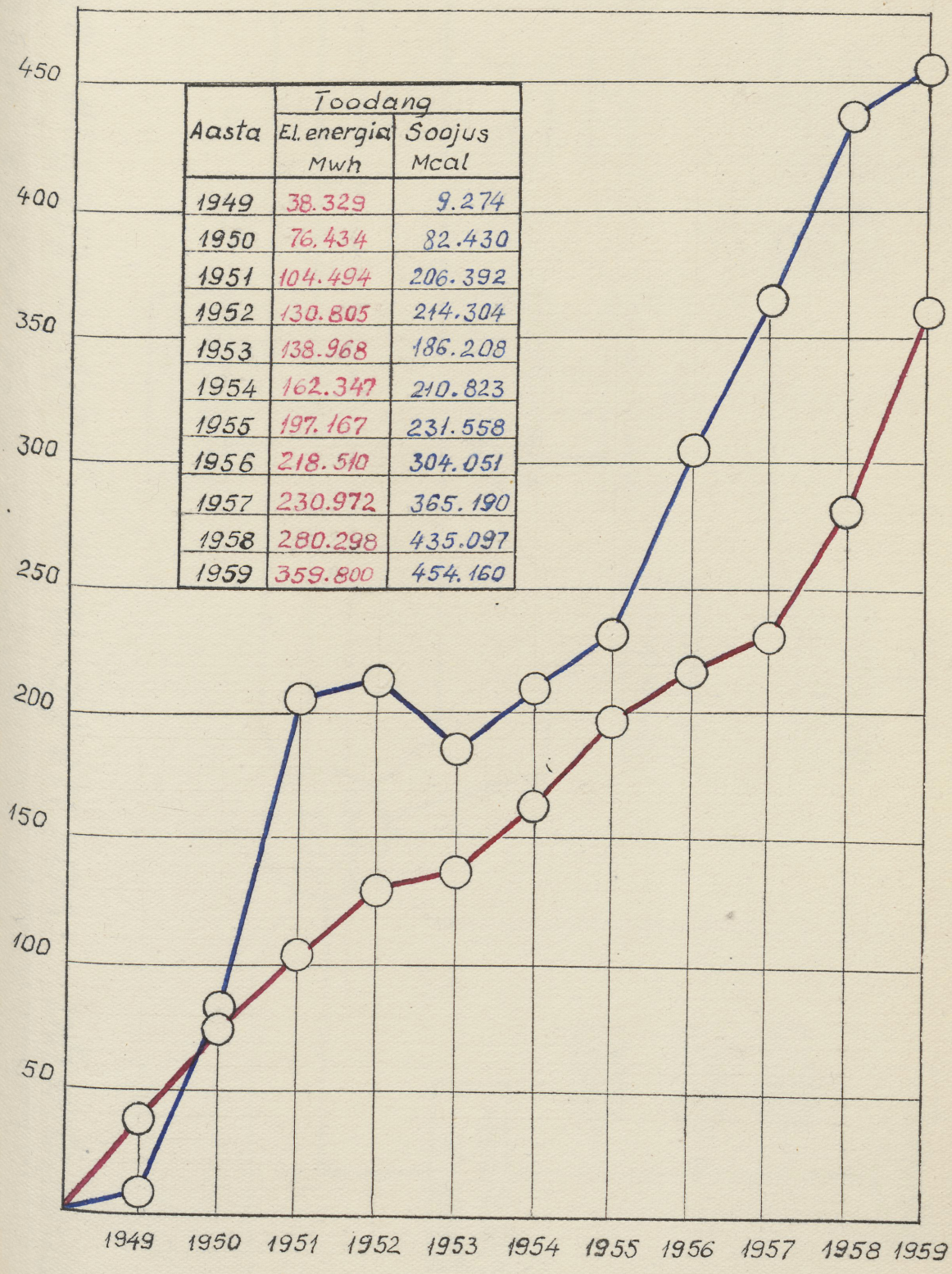

Kohtla-Järve linna ja tööstusettevõtete elektrienergiaga varustamise põhimõtteline skeem

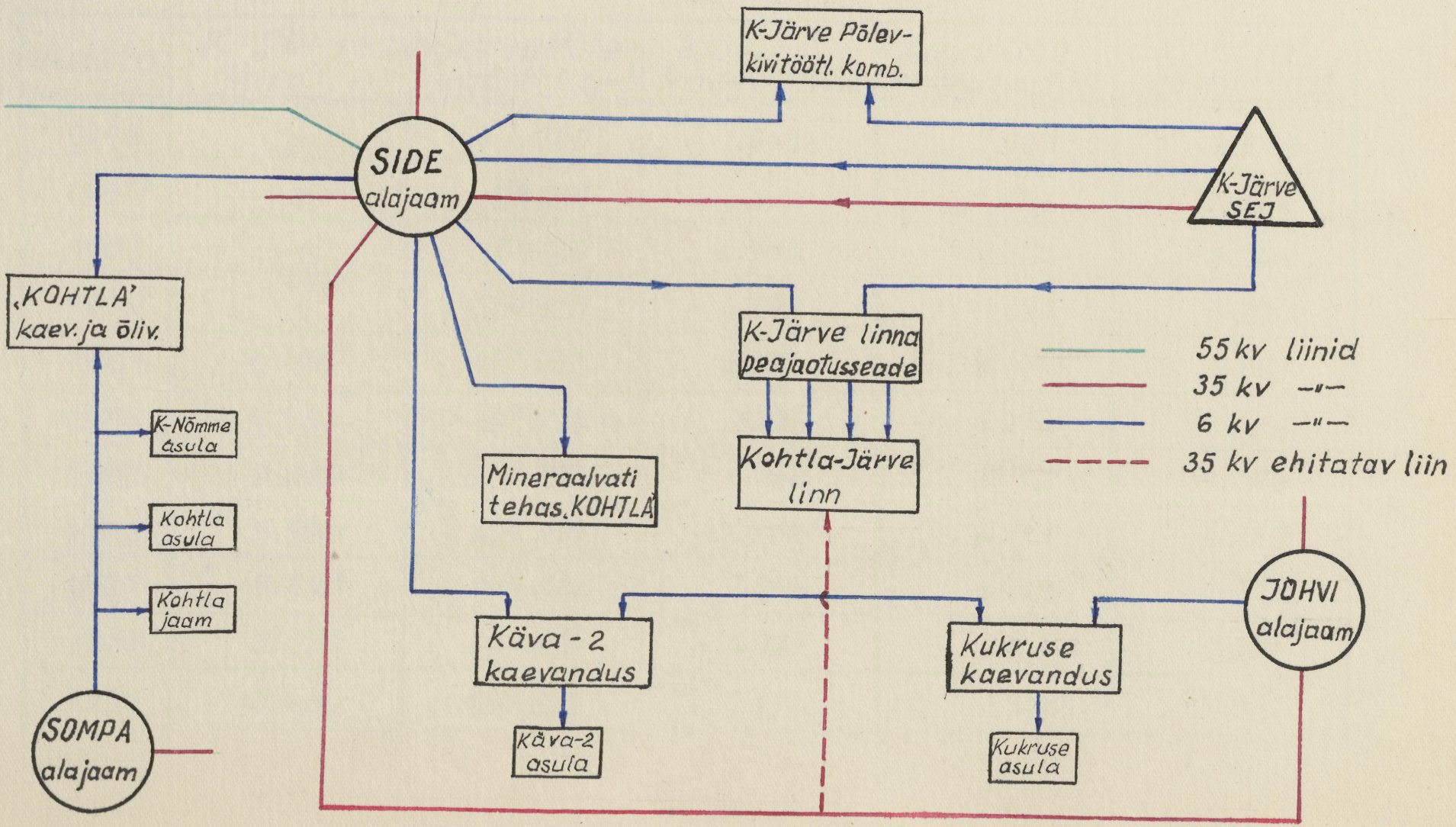

Kohtla-Järve linna ja tähtsamate tööstusettevõtete elektrienergia üldtarvitus (tuh. kwh) a. 1949 ÷ 1959

Aasta	K-Järve linn	K-Järve Põlev-kivitöötl. komb.	Käva-2 kaevandus	Kukruse kaevandus	'Kohtla' kombinaat
1949	–	4.300	3.048	2.965	2.929
1950	–	30.600	4.013	3.841	3.492
1951	–	74.400	4.983	4.774	3.796
1952	–	104.800	4.967	5.572	4.220
1953	4.790	107.100	5.075	5.496	4.251
1954	9.950	105.800	5.208	6.079	4.385
1955	9.220	119.300	6.268	6.712	4.745
1956	8.990	138.300	7.132	6.785	4.529
1957	8.690	144.800	7.896	6.294	5.776
1958	8.520	144.800	6.987	5.936	6.099
1959	10.660	150.135	7.471	5.740	6.645

Tabel nr. IX

Võrdlevaid andmeid tähtsamate kaupade 9 kuu läbimüügi kohta K-Järve kaubandusvõrgus

Nº	ARTIKLI NIMETUS	ÜHIK	1954	1958	1959
	I TOIDUKAUBAD				
1	Liha ja linnud	tn	134	265	404
2	Vorstisaadused	"	183	282	446
3	Kala ja kalasaad.	"	159	267	339
4	Või (loomne)	"	116	153	194
5	Piim	"	562	1258	3.073
6	Suhkur	"	419	614	858
7	Kondiitritooted	"	144	212	296
	II TÖÖSTUSKAUBAD				
1	Puuvillased kangad	t. rbl.	1.802	2.618	3.478
2	Villased —"—	"	1.939	2.601	3.565
3	Siidi —"—	"	2.552	3.073	3.873
4	Õmblustooted	"	4.320	10.735	15.441
5	Nahk jalanõud	"	2.664	3.892	5.116
6	Mööbel	"	941	1.627	3.425
7	Raadiovastuvõtjad	tk	359	693	1.097

Tabel nr. X

Kohtla-Järve kaubandusvõrgu kaubakäibe dünaamika aastate lõikes milj. rublades

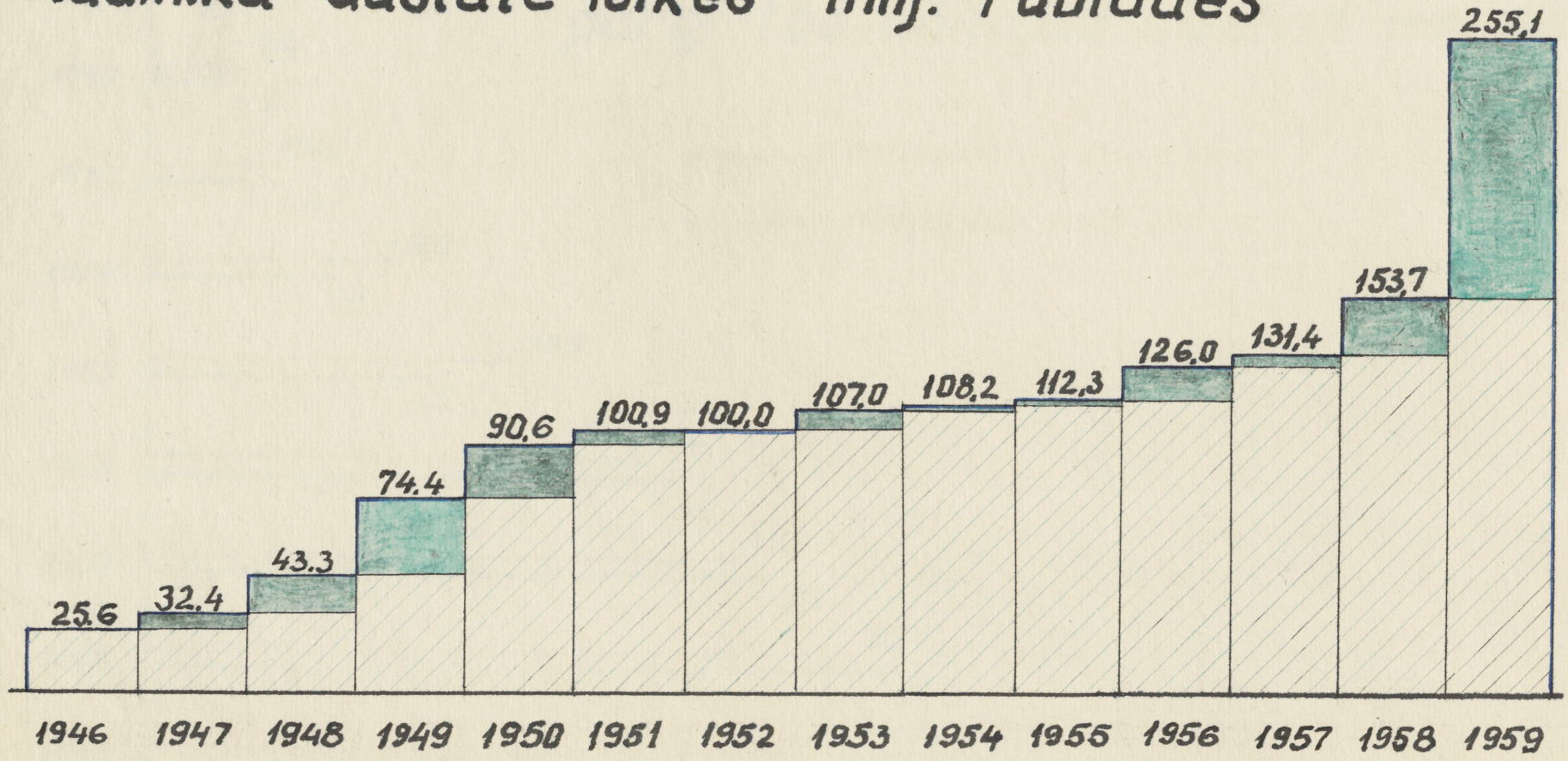

Tabel nr. XI

Kohtla-Järve Autobussi-ja Taksopargi töö-näitajad aastail 1950÷1959

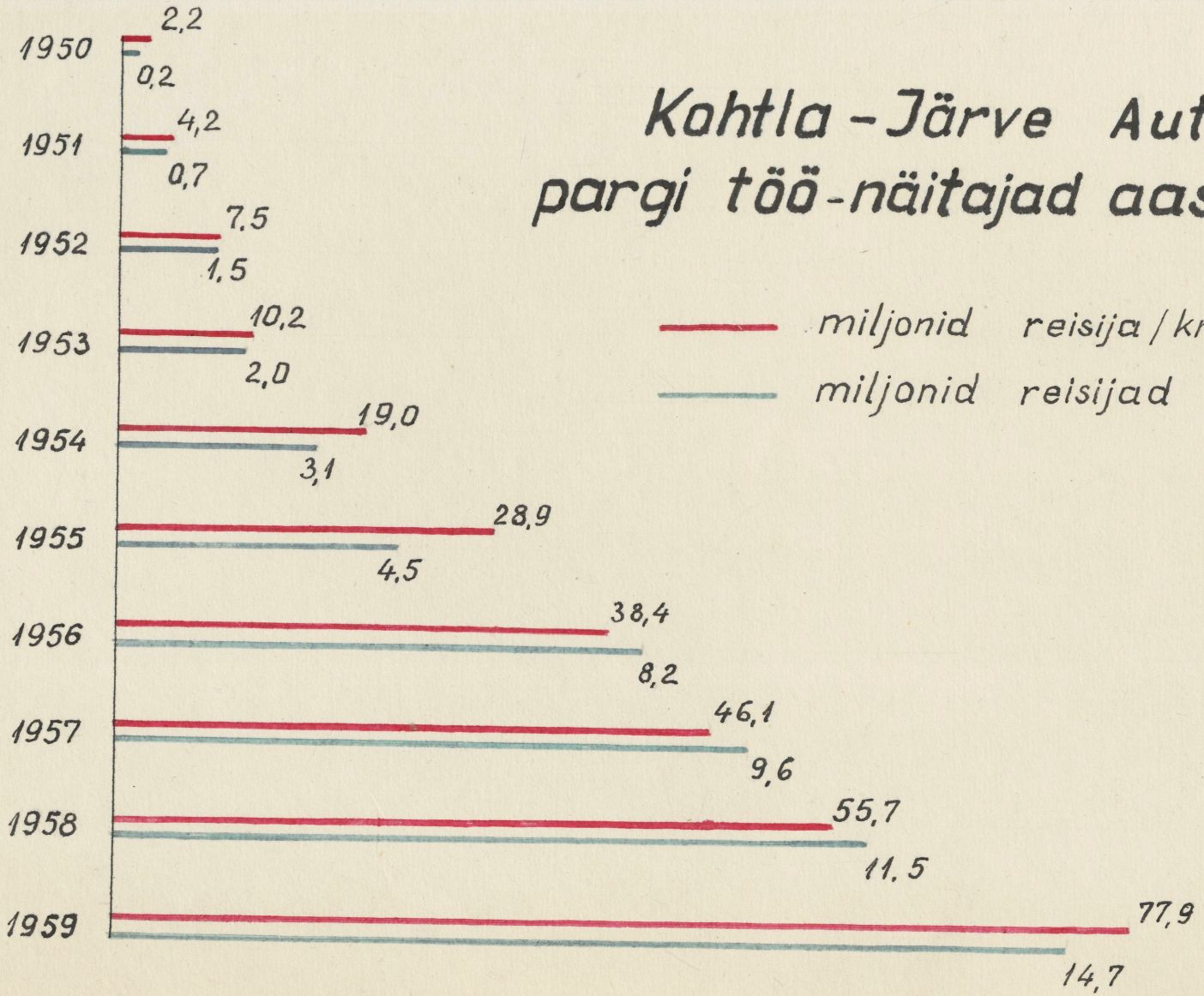

AUTOBUSSILIINIDE SKEEM
1960. a.

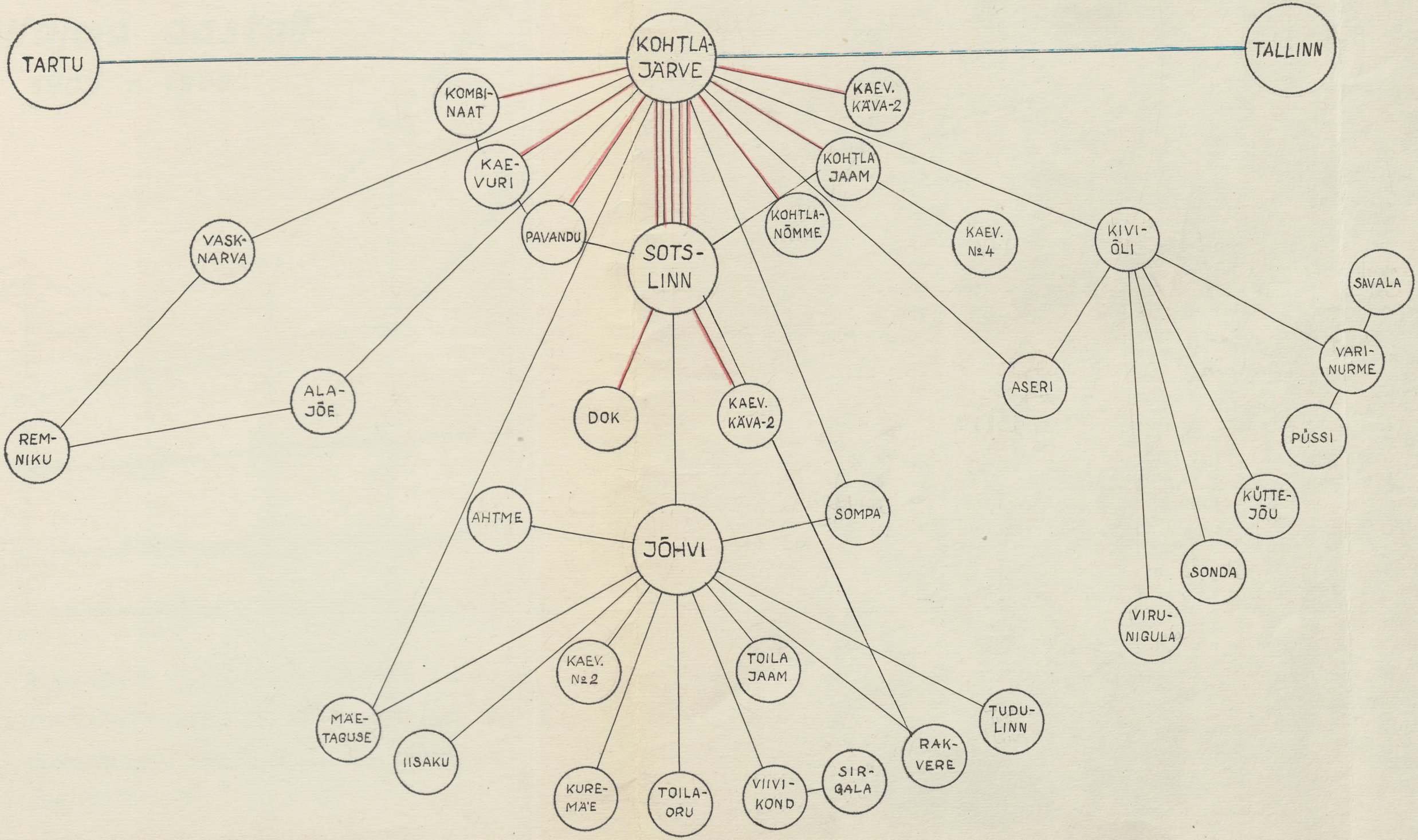

Tabel nr. XLII

Kohtla-Järve linna kultuur-haridus alaseid näitajaid aastail 1955 ÷ 1959

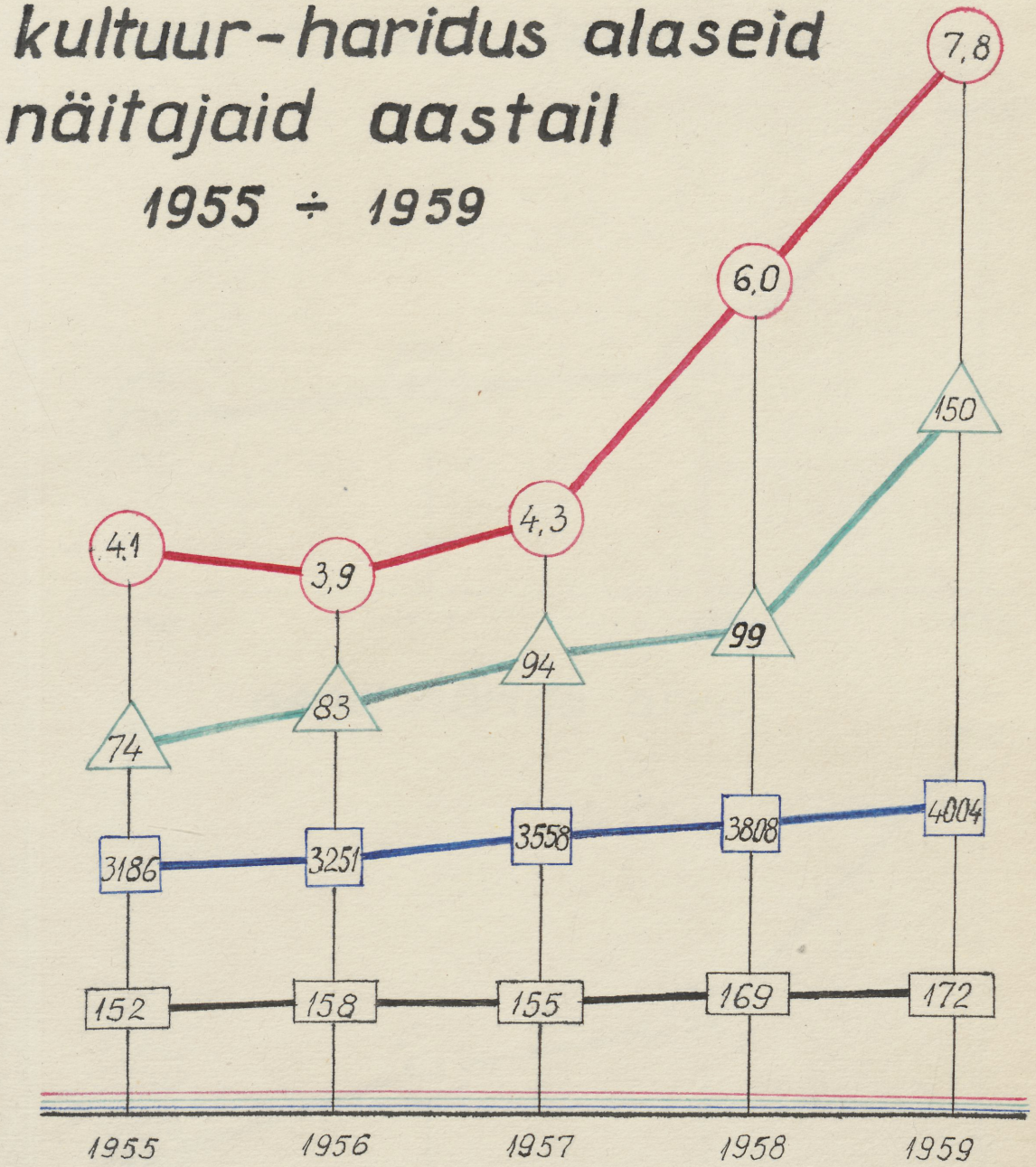

○ – kulutused kultuur-haridusele milj. rub.

△ – laenutatavate raamatute arv tuh. eks.

□ – õpilaste arv üldhariduslikes koolides

▭ – õpetajate arv —"— —"—

Kohtla-Järve linna Sotsiaal-osak. arvel olevate-

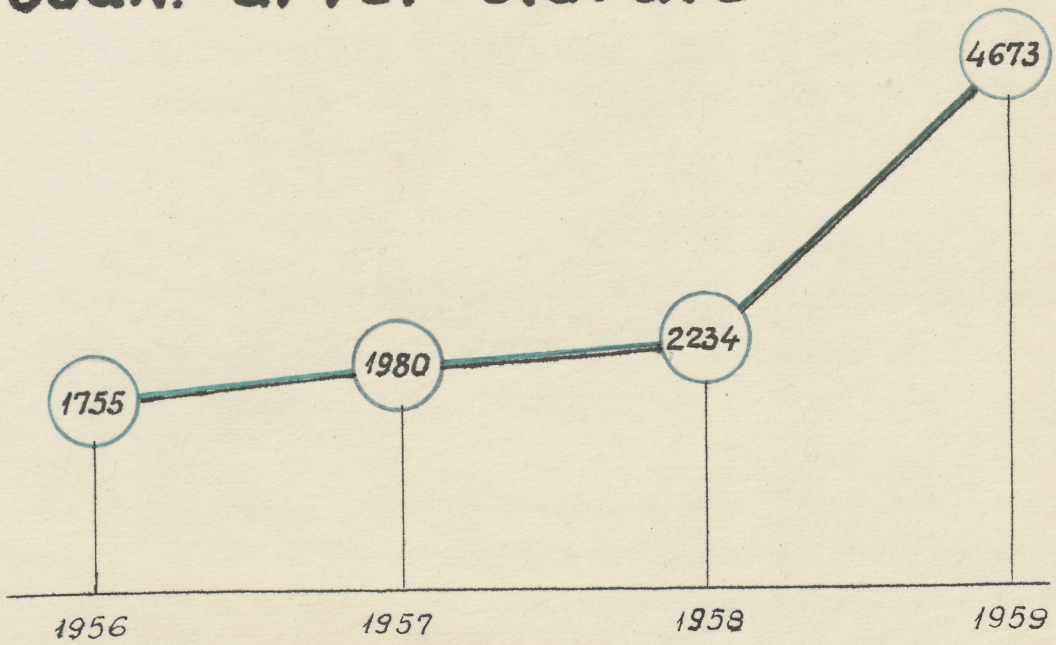

pensionäride arvu

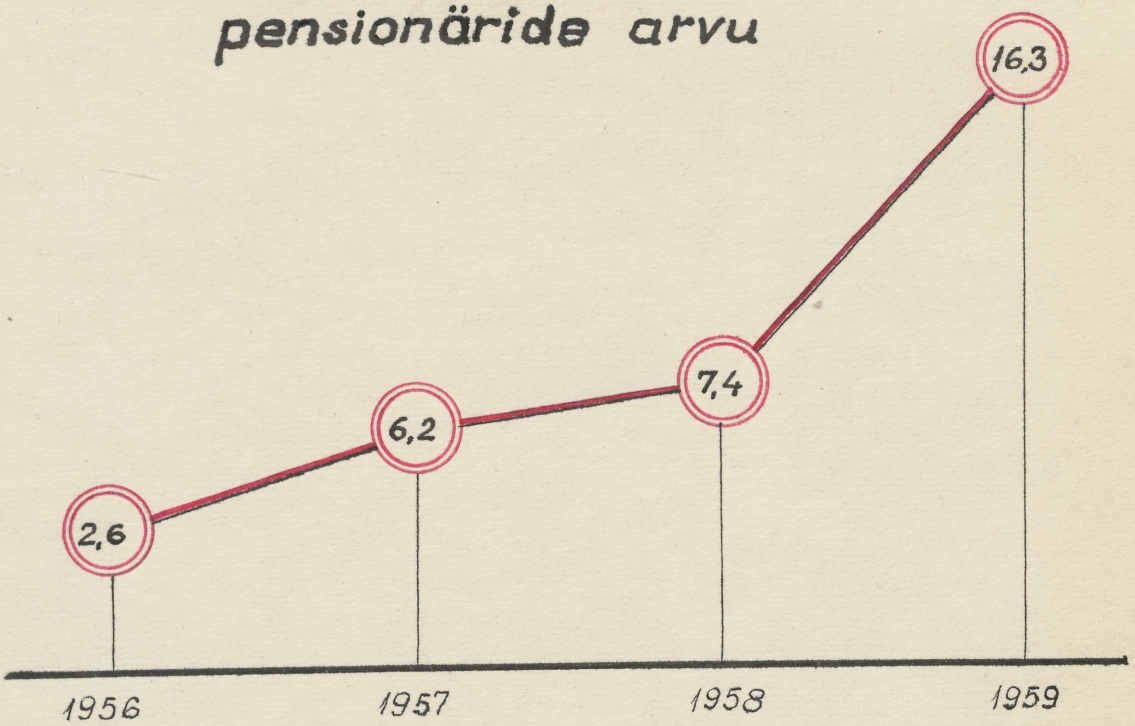

ja pensionisummade kasv milj. rub.

S I S U K O R D

SISSEJUHATUS ..... lk. 1.

I p e a t ü k k, KOHTLA-JÄRVE JA EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUSE AJALOOST ..... lk. 4.

II p e a t ü k k, KOHTLA-JÄRVE - NÕUKOGUDE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUSE KESKUS SOTSIALISMI ÜLESEHITAMISE PERIOODIL ..... lk. 24.

a) Põlevkivitootmise areng ..... lk. 24.

b) Põlevkivitöötleva tööstuse edusammud..... lk. 4o.

c) Linna energiamajandus ja elektrienergia tootmine.. ..... lk. 51.

II p e a t ü k k, KOHTLA-JÄRVE TÖÖTAJATE SOTSIAALMAJANDUSLIKU JA KULTUURILISE HEAOLU KASV SOTSIALISMI ÜLESEHITAMISE PERIOODIL..... lk. 57.

a) Elamu-ja kommunaalehitus..... lk. 57.

b) Kaubanduse ja transpordi areng..... lk. 65.

c) Haridus ja kultuur..... lk. 74.

d) Sotsiaalkindlustus ja tervishoid..... lk. 86.

KOKKUVÕTE . ..... lk. 94.

KASUTATUD KIRJANDUSE NIMEKIRI..... lk. 99.

LISAD .....TABELID I - XV

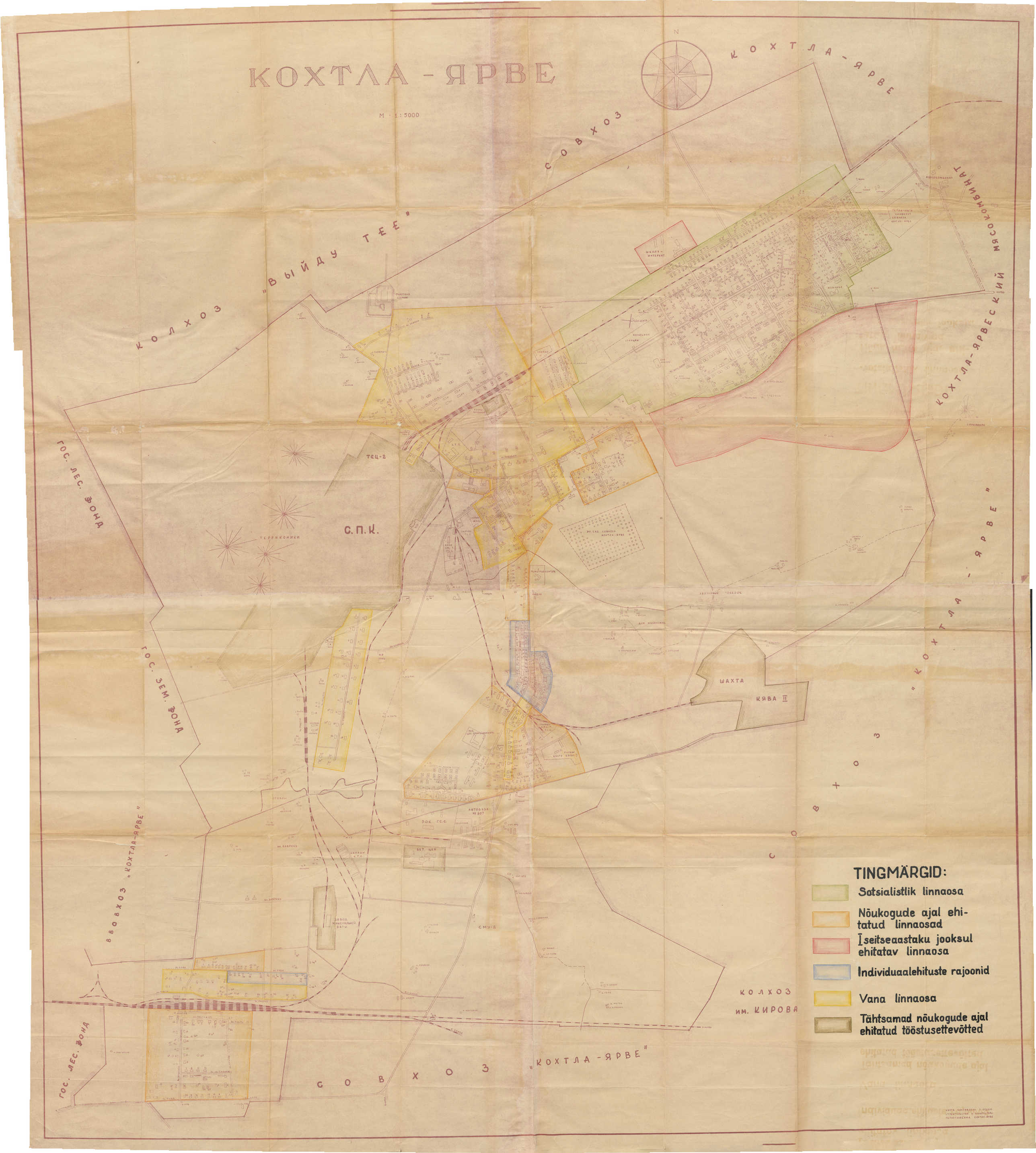
КОХТЛА-ЯРВЕ
М 1:5000
N
КОХТЛА-ЯРВЕ
СОВХОЗ
КОЛХОЗ „ВЫЙДУ ТЕЕ"
КОХТЛА-ЯРВЕСКИЙ МЯСОКОМБИНАТ
ГОС. ЛЕС. ФОНД
ГОС. ЗЕМ. ФОНД
ТЕЦ-2
С.П.К.
ТЕРРИКОНИКИ
ШАХТА КЯВА II
СОВХОЗ „КОХТЛА-ЯРВЕ"
ВВОВХОЗ „КОХТЛА-ЯРВЕ"
КОЛХОЗ им. КИРОВА
СОВХОЗ „КОХТЛА-ЯРВЕ"
ГОС. ЛЕС. ФОНД
ШКОЛА-ИНТЕРНАТ
ТЕПЛИЧНЫЙ КОМБИНАТ СОВХОЗА КОХТЛА-ЯРВЕ
МЯСОКОМБИНАТ
ЗАВОД МИНЕРАЛЬНОЙ ВАТЫ
СМУ-2
ТINGMÄRGID:
Sotsialistlik linnaosa
Nõukogude ajal ehitatud linnaosad
Iseitseaastaku jooksul ehitatav linnaosa
Individuaalehituste rajoonid
Vana linnaosa
Tähtsamad nõukogude ajal ehitatud tööstusettevõtted